

SF
PRI
ČE

IM PRESS UMI

SA
DR
ŽAJ

NAKLADNIK_GONG

ZA NAKLADNIKA_Dragan Zelić, izvršni direktor GONG-a

UREDNIK_Davorin Horak, Sirius B

OBLIKOVANJEAndreja Sunara

OBJAVLJENO_ožujak 2013. godine

ISBN: 9789539865380

CIP – Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i sveučilišna knjižnica Zagreb

ID zapisa 000836522

LOŠE PLEME_6
SREĆA_16
ROBOTSKE IGRE_26
ANĐEOSKA DEMOKRACIJA_34
BIJELI_48
DEMOS S CRATYE_54
DUAL_62
LAMPICA_70
NAFTA_78
PROMJENA KALIBRACIJE_90
SLIKAR_102
TERRA INCOGNITA_114
TRUTHMASTER_118

PRED GO VOR:

Ideja promjene i budućnost nade

Iz današnje perspektive, udaljene gotovo stotinu godina u prošlost, literarni začeci moderne znanstvene-fantastike možda djeluju naivno i pomalo smiješno. No, niti jedan drugi književni žanr nije se uhvatio u koštac sa strelovitim razvojem znanosti i tehnike u prvim desetljećima dvadesetog stoljeća kao što je to činio SF. Ljudi su htjeli znati što sva ta znanstveno-tehnološka dostignuća mogu učiniti za njih i svijet u kojem žive. Htjeli su znati kako će im izgledati budućnost, željeli su izbjegći greške prošlosti. Znanstvena-fantastika je to nudila u najlakšem mogućem obliku – pričajući priče.

U tim pionirskim danima najviše je na cijeni bila ideja, poglavito ona znanstvena. Cilj je bio podučiti čitatelja suvremenim znanstvenim principima, opisati čuda tehnike, širiti vjeru u dobrobit znanstvenog napretka za svekoliku ljudsku civilizaciju, oblikovati stvarnost koja tek dolazi. Ideja je bila centar oko kojeg su se vrtjeli glavni likovi, srž koja je napajala njihova herojska djela. Ideja je bila fokus i zato ne čudi što su tada brojne priče više sličile prepričavanju tehničkih priručnika i opisivanju nacrta i shema, nego književnom djelu.

Književnosti je ipak trebalo malo više vremena da nađe svoje mjesto među izvanzemaljcima, robotima, raketama, vremenskim strojevima, neobičnim svjetovima i suludim izumima. Kada se to dogodilo, nastupilo je Zlatno doba, a kada su pisci prigrili moderne tehnike pripovijedanja, znanstvenu-fantastiku je poklopio Novi val. I nakon toga više ništa nije bilo isto.

Orwell, Zamjatin, Huxley, Le Guin, Zelazny, Bradbury, Heinlein, Dick, Herbert, Lem, braća Strugacki, Disch, Asimov, Vonnegut, samo su neka od ugrubo nabacanih imena velikih pisaca koji su razbili uobičajena ograničenja žanra i stvorili dobru znanstvenu-fantastiku, onu koja utječe na kulturu svijeta, koja oblikuje misli i tjera na razmišljanje. Koja reagira na suvremeni svijet i predviđa mu kraj ako nešto ne promijenimo, koja upozorava i koja daje nadu. I pritom čak i zabavlja.

Znanstvena fantastika je književnost ideja. Znanstvena fantastika je literatura promjene. Znanstvena-fantastika priča priču o nama u budućnosti. I u vjerodostojnlost tih spoznaja uvjerit će vas svaka priča u ovoj zbirci.

Davorin Horak

Ivan Peroš

LOŠE PLEME

Pravocrtnom, kao po špagu potegnutom cestom između glavnoga i jedinoga grada Hermesa i rudnikâ dijamana teturala je kolona robova, kao što je teturala svakoga posljednjega dana u mjesecu, da popuni sva ona radna mjesta koja je smrt upraznila tijekom proteklih trideset dana. Ovaj put ih je bilo nešto manje nego obično, jer je njihov ledom vječito okovan svjet zagazio duboko u ono što se na drugim planetima naziva proljećem pa se životni vijek zlosretnih rudara odjednom, iako ne i značajno, počeo prodluživati. Proljeće se na Robertu Scottu uglavnom po tome prepoznavalo.

I baš zbog zubatoga proljeća toga je dana umjesto uobičajenih sto i tridesetak smrznutom cestom teturalo točno sto robova. Pratila su ih svega tri vojnika kolonijalističke vojske, drhtureći čak i u najnovijim termoodijelima i tu i тамо podvikujući na zarobljenike da opruže korak što bi ovima bilo nemoguće čak i da su imali volju požuriti u smrt. Okovi, koji su im uz izderane gležnjeve prijanjali tješnje od kožnih čarapa opšivenih debelim krznom i dijelili ih na deset skupina po deset, prisiljavali su ih da se kreću kao stonoge: ili zajedno, ili nikako.

Iako neraskidive, te su verige bile nedovoljno čvrste da ih povežu jedno s drugim i svaki se zarobljenik u tome mnoštvu osjećao usamljen kao da je sam samcat u sve većemu svemiru. Sviest o slobodi u većini njih još bijaše jaka i mnogo je robova i dalje koračalo korakom slobodna čovjeka. Kolone su zbog toga posrtale i poput domino kocki se rušile u dubok snijeg. Vojnici su se derali sve glasnije, ne postižući time ama baš ništa, samo još više trošeći već potrošena grla hladnoćom koja je na Robertu Scottu bila paklenja i od one devetoga kruga pakla.

Uvezši sve ovo u obzir, očito je da su tri vojnika bili više nego dovoljna pratinja.

Pa ipak, lice njihova zapovjednika pod zbog posvemašnje bjeline planeta zatamnjениm vizirom termoodijela bijaše zabrinuto. Trgovina robljem bila je iznimno unosan posao, a kao takva i iznimno opasan. Opasnost nije prijetila od robova, koliko od drugih trgovaca koji bi znali vrebati kolone iz guste šume divovskih crnogoričnih stabala kroz koju su kolonizatori teškim strojevima probili cestu od Hermesa do rudnikâ dijamana. U gradu je vrijedio zakon i sprovodio se strogo i beziznimno, ali izvan njega se prostirala zimzelena divljina s nanosima snijega tolikim da su bili u stanju prekriti i najteži zločin. Upravitelje rudnikâ nije zanimalo tko im dovodi robeve sve dok oni redovito i na vrijeme stižu. Znalo se tako dogoditi da jedna te ista kolona promijeni i tri-četiri vlasnika na ovome ravnom i razmjerno kratkome putu. Uvijek ista plaća u nebrušenim dijamantima čekala je samo jednoga, posljednjega, trgovca koji ih provede kroz velike željezne dveri i pred u ruke upraviteljâ...

»Znaš li zašto su kolonizatori naš svijet nazvali Robert Scott?« upitao je zarobljenik najbliži zapovjedniku zarobljenika pred sobom. Očito zgnječen težinom zle kobi koja ga je snašla, upitani je samo šutio, ničim ne pokazujući da je uopće čuo pitanje, a kamoli da ga zanima odgovor na njega. Ovaj svejedno nastavi:

»Tako se zvao neki istraživač koji je na njihovome matičnome planetu htio osvojiti jedan polarni kontinent. Ali, to isto je za nevolju htio i jedan drugi, Amundsen se zvao. I tako je započela utrka između te dvojice. Naš junak ju

je naravno izgubio, a s njom i život. Na povratku se smrznuo. Planet se zapravo trebao zvati Amundsen, ali se kolonizatorima činio pravim ledenim paklom pa su ga ipak odlučili nazvati Robert Scott, jer Amundsenova priča ima sretan kraj, a na ovome planetu nema ničega takvoga. I znaš što će ti reći: mislim da su dobro odabrali. Stvari treba nazivati pravim imenom.«

»Kako to da jedan Adiranac tako dobro poznaje našu povijest?« upita ga zapovjednik, zagledan u crnozeleni zid divovskih stabala prema kojima su zemaljske sekvoje izgledale kao bonsai.

»Dugo sam se družio s vama. Zapravo predugo«, zazvecka rob kratkim lancem kojim su mu bila povezana jetjevski dlakava zapešća. »I ja sam bio trgovac poput tebe. Prošao sam ovom cestom toliko puta da sam zarađenim dijamantima mogao kupiti topao planet i sad se sunčati. Ali, izgubio sam mjeru kao većina nas i vratio se jedan put previše. Sad će umjesto da trošim iskopane dijamante kopati nove koje će trošiti ljudi poput tebe.«

»Ljubomoran?« naceri se iza zatamnjene vizira zapovjednik.

»Bit će, dovedeš li nas do kraja. Zasad nisam. Sad su na tebe ljubomorni drugi.«

»Gde su?« uzvрpoljio se zapovjednik.

Rob je šutio, a pod gustim dugačkim brkovima titrao mu je samozadovoljan osmijeh.

»Gde su?« strogo ponovi zapovjednik, prijeteći se uniješti Adirancu u dlakavo lice.

»Ne očekuješ valjda da ti kažem nakon svega što si mi učinio«, zlurado se naceri rob i ponovno zazvecka lancima.

»Govori, ili će te...«

»Što? Ubiti? Sumnjam. Znaš kako tvrdoglavci upravitelji znaju biti kod isplate kad im se dovede manje ljudi nego što je dogovoren. Osim toga, smrt za nas više nije kazna, nego nagrada, milost. Želiš li me dakle nagraditi, na gradi me. Bit će ti više nego zahvalan.«

»Želim«, kratko će zapovjednik pa ga udari šakom oklopjenom teškom rukavicom ravno u nos. Rob se sruši na leđa u snijeg i za sobom povuče još devetero drugih koji su s njim bili privezani u istu stonogu. Zapovjednik čučne pored njega, zgrabi ga rukama za krzneni ovratnik i podigne na noge.

»Gde su?« upita ga glasom ledenijim od snijega u koji je pao.

»Nisu tamo samo gledaš, nego iza tebe«, odjednom će krotko rob, dok mu je vruća krv kapala iz nosa na tlo, praveći u snijegu crne crvotočine iz kojih se pušilo kao iz malenih dimnjaka.

Zapovjednik se okreće i zagleda niz bijelu cestu na čijem se kraju nazirao visok zid od debelih crnih kolaca zabijenih duboko u smrznutu zemlju, koji je opasivao jedini grad na planetu. Hermes je u ovome dijelu galaksije bio metropola trgovine robljem na čijemu su sivome tržištu završavali raznorazni prijestupnici iz nekoliko desetaka obližnjih sustava. Tu ih se pridruživalo nedužnome domaćemu pučanstvu koje je živjelo u zaraćenim plemenima i dalje razvodilo po rudnicima da odsluže svoje kratke, doživotne i najčešće ničim zaslužene kazne.

»Gde su?« uznenireno će zapovjednik. »Ne vidim ništa.«

»Rekao sam ti da iza tebe«, rob mu iz futrole za pojasmom izvuče pištolj pa mu preko glave prebací lanac kojim su mu bila vezana zapešća i pritegne ga za vrat. »Reci im da bace oružje«, tiho mu zapovjedi, svjestan da je od zapovjednika vjerojatno zatražio nemoguće. I predobro je znao da trgovci robljem jedan za drugoga mare manje nego za robe. Svejedno, valjalo je pokušati.

Zapovjednik je šutio, očito i sam svjestan toga.

»Reci im«, prosikće Adiranac pa još jače pritegne lanac.

Druga su dvojica vojnika po zastajkivanju kolona primjetili da nešto nije u redu. Shvativši što, jedan

od njih bez puno razmišljanja zapuca na pobunjenoga roba, ne mareći hoće li pritom pogoditi zapovjednika čijim se tijelom zaštito. Odgovaralo mu je i jedno i drugo, jer u divljini čovjek više znači mnogo, isto kao što u gradu mnogo znači plaća više.

Dvoboje se odigrao u hipu. Pobunjeni rob, bivši trgovac robljem vičan oružju koje je držao u ruci, ubije drugoga vojnike prije nego što je ovaj uspio izvući pištolj iz futrole. Prvi još odlučnije zapuca na njega i pogodi zapovjednika u rame, a potom se pokuša skriti među kolone robova koji su zbrunjeni stajali na mjestu, ni sami ne znajući ne bi li najbolje bilo da ih zalutali metak usmrti na putu do rudnika i poštodi muke koja ih je čekala. Od straha da pobunjenik slučajno ne ubije kojega od zarobljenika zbog čega bi mogao ostati bez plaće koja se odjednom povećala za pola, vojnik se u zadnji tren predomisli, ponovno izide na čistinu dalje od kolone i zapuca na pobunjenika. Prvim ga hicem promaši, drugim si udvostruči plaću, a potom mu rob preciznim hicem oduzme cijelu.

I tako se robovi u svega nekoliko sekundi oslobodiše.

Adiranac odgurne od sebe zapovjednikovo beživotno tijelo i poviće: »Idemo!« pa zakorači prema crnoj prašumi koja je počinjala nedaleko od njih. Ostalih devetero ostadoše ukopani u snijegu kao kolci oko Hermesa pa bjegunca lanac povuče za gležnjeve kao psa za ogrlicu i on se po drugi put sruši na tlo, ovaj put na prsi. Pištolj mu na trenutak ispadne iz ruke, ali on ga odmah iznova zgrabi i čvrsto stisne.

»Trgovac robljem ostaje trgovac robljem čak i u ropstvu«, prijezirno mu dobaci jedan od trojice suplemenika Adiranaca koji su s njim bili privezani u istu stonogu. Bio je golem, za glavu viši od ostalih, i to ga je po zakonu sile, jedinome koji je poštivalo njihovo pleme, činilo vođom ove skupine.

»Da, nije se lako odviknuti od zapovijedanja, pogotovo jednime Adiranu«, promrmlja najstariji od četvorice Daranaca, vođa po godinama i mudrosti koju one nose, a ostala trojica složno zaklimaju glavama. »Ali, zbog čega misliš da ćemo ti se mi pokoriti kad si isti kao i ovaj ovdje«, ugazi nogom zapovjednika čije je tijelo već prekrila tanka bijela plahta.

»Možda zato što sam za razliku od njega živ«, zareža s poda Adiranac, »i što imam ovo«, uperi u najstarijega Daranca pištolj.

»I dalje razmišlaš kao trgovac robljem«, Daranac razočarano odmahne glavom. »Slobodno me ubij, ako si spremam do slobode ići povlačeći za sobom moj leš. Ali, uvjeravam te, tako je se nećeš dokopati. Dovoljno je da samo jedan od nas nastrada i svi smo izgubljeni.«

Istina, pomisli Adiranac, gledajući u ruci sve u svemu beskoristan pištolj. Darancu svejedno tvrdoglavovo odbrusi:

»Bit će ti to slaba utjeha kad budeš mrtav.«

»Očito je da smo u ovome zajedno«, umiješa se Zemljanin koji je tko zna kako pao u ropstvo, »i da ćemo morati surađivati, želimo li se dokopati slobode.«

»Surađivati s Adirancima«, najmlađi Daranac nabra nos kao da se zapovjednikov leš usprkos hladnoći usmratio. »Pa to ni njima samima ne polazi za rukom«, reče, a ostala se trojica nasmiju.

»Kad svučemo ovo sa sebe«, najmlađi Adiranac podigne uvis okovane ruke, »podsjetit će te na te riječi.«

»Slušajte, ne stajem ni na čiju stranu«, reče Zemljanin, »niti me zanima netrpeljivost između vaših plemen, ali ovaj je čovjek u pravu«, pokaza na Adiranca s pištoljem. »Trebamo se što prije maknuti s ceste i izgubiti u šumi. Izborio nam je priliku za bijeg. Nemojmo je prokokati svađajući se.«

»A kamo bismo se to trebali izgubiti?« s visoka ga upita vođa Daranaca čije pleme nije podnosilo ni druga plemena sa svojega planeta, a kamoli divljake s drugoga kraja galaksije koji su ih porobili.

»Što ja znam kamo!?« plane Zemljalin. »Bilo kamo, samo da je daleko odavde!«

»Napokon netko razuman«, bivši će trgovac robljem. »Moramo se što prije dokopati šume i izgubiti se u njoj, a poslije ćemo odlučiti kamo ćemo i kako dalje. Idemo!« pozove ih za sobom pištoljem pa zakorači u istome smjeru, iako opreznije no prvi put. Adiranci i Zemljalin zakorače za njim, a ostalih petero i dalje stajaju kao ukopani.

»Naše pleme je tamo«, najstariji Daranac pokaza na šumu s druge strane ceste.

»Da, ali naše je bliže«, reče Adiranac s pištoljem. »Osim toga, još nismo odlučili kamo ćemo. Bitno je samo da se dokopamo šume.«

»Koliko ja vidim, šuma je i s ove strane«, reče Daranac. »I jednako je udaljena, možda čak i bliža.«

»I mnogo je gušća«, složi se s njim jedan od njegovih suplemenika.

»Želiš reći neprohodnija«, zareža golemi Adiranac.

»Podimo bilo kamo, samo već jednom pođimo«, očajno će Zemljalin, osvrćuti se prema Hermesu.

»Slušaj, robovlasniče«, prijezirno će vođa Daranaca, »zbog našega bogatoga nakita, kojim nas je tako nesebično okitilo tvoje pleme, nismo baš pokretljivi, stoga ne možemo šetati lijevo-desno i vraćati se natrag krenemo li krivim putem. Moramo odmah odabratи pravi, jer nećemo imati priliku za ispravak.«

»Onda ga odaberite već jednom!« poviće Zemljalin promuklim glasom. »Što god odabrali, ja ću vas poslušati. Samo se maknimo s ceste!«

»E pa, kad je tako, pođimo tamo«, Adiranac pokaza pištoljem prema šumi na desnoj strani ceste. »Naše je pleme bliže, a sad nam i metar manje znači mnogo.«

»To nije tvoje pleme!« kao bičem ga ošine pogledom golemi Adiranac. »Ne više.«

»I nije bliže«, dobaci jedan Daranac.

»Bliže je!« reče Adiranac s pištoljem, a golemi mu suplemenik ovaj put dade za pravo:

»Izdajica govori istinu«, klimne glavom dlakavom kao kokos. »Naše pleme je bliže. Ali, laže kad kaže da je to i njegovo pleme.«

»Bliže jest«, prizna sad i najstariji Daranac, obraćajući se Zemljalinu, »ali put vodi preko zaleđenog jezera koje se u ovo doba godine počinje otapati. Izginut ćemo, pođemo li tuda.«

»Kukavice«, prijezirno ih pogleda Adiranac. »Stignete li uopće živjeti uza sav taj strah od smrti?«

»Stignemo upravo zahvaljujući njemu«, odgovori stari Daranac koji je protivniku uvrjedu odlučio shvatiti kao kompliment svojoj razboritosti.

Adiranac frkne kroz široke nosnice pa reče:

»Bilo kako bilo, proljeće još nije počelo.«

»Počelo je«, nehajno će stari Daranac kao da mu je cijeli taj razgovor pomalo dosadan, a njemu sasvim sve-jedno je li proljeće počelo ili nije.

»Da je počelo, bi li se krv ovako zgrušavala?« Adiranac čučne, prevrne zapovjednikovo tijelo na leđa i odlomi od njega lokvu krvi koja mu je istekla iz prsiju i ramena. Držao ju je u ruci kao velik grumen crvenice.

»To ne znači ništa«, umorno uzdahne Daranac. »Njihova se krv uvijek tako zgrušava. Znali biste to da ste je puštali poput nas.«

Razbješnjeli Adiranac udari o pod grumenom krvi i razbije je kao glinenu posudu.

»Umjesto da se ljutiš«, mirno će Daranac, »radije pogledaj oko sebe i vidi koliko nas je. Točno sto. Robova već dugu nije bilo ovako malo. Kažem ti: došlo je proljeće.«

»Krv se prebrzo zgrušava«, odmahne kokosom Adiranac. »Ne samo njihova, nego i naša«, pokaže rukom na

svojega suplemenika s pištoljem kojemu je zapovjednik prije smrti razbio nos iz kojega mu se krv jedva uspjela sliti do gornje usne.

»Počnimo se već jednom kretati!« gubio je strpljenje Zemljalin. »Bila zima ili proljeće, prsti mi na nogama mrznu, a trgovci robljem sve su nam bliže.«

»Ti nam reci kamol!« obrecne se na njega jedan Daranac, ljutit što im se životinja ima obraza ne samo obraćati nego im govoriti i što da čine.

»Otkud ja znam!? Tek sam dva dana ovdje, a prvi sam proveo tamo«, pokaza na Hermes, »u zatvoru ukopanome duboko u zemlju. Što se mene tiče možemo i preko jezera koje se odmrzava. Ma možemo i preko već odmrznu-toga. Sve je bolje od besmislenoga stajanja ovdje.«

»E pa, žao mi je«, podrugljivo će stari Daranac. »Morat ćeš besmisleno stajati tu gdje jesi, jer, kao što vidiš, ne možemo se dogоворити.«

»Ne mogu vjerovati«, preneraženo će Zemljalin, gledajući oko sebe.

Ni jedna od deset stonoga još se nije dala u bijeg. Čini se da su se i ostali robovi prepričali oko iste stvari. Barem oni najbliži koje je mogao čuti.

»Nije ni čudo što smo vas tako lako pokorili«, promrmlja si u bradu, ali dovoljno glasno.

»Kamo ćemo ići!?« nadvio se nad njim dlakavi kolos. »Kamo!? Ti nam reci kad imaš odgovore na sva pitanja! Oni žele tamo«, pokaza lijevo, »mi želimo tamo«, pokaza desno, »tebi je svejedno, jer ne znaš kamo bi. Ukratko: kamo ćemo!?«

»Tamo kamo želi većina«, tiho će Zemljalin.

Domoroci su ga gledali u čudu, sivim očima koje nisu shvaćale.

»Kamo želi većina?« zbunjeno ponovi stari Daranac. »Ali, pleme tako ne odlučuje. Pleme želi isto što i svaki pojedini član.«

»Ako je tako, kako to da se ovo pleme ne može usaglasiti?« upita ga Zemljalin.

»Koje pleme?« Darancu tek sad ništa nije bilo jasno.

»Pa mi! Ova stonoga! Zaboravite na svoja plemena! To više nisu vaša plemena! Bit će kad se i ako se oslobođite, ali sad nisu. Vaše je pleme nas desetero. Želite li se maknuti odavde, morat ćete početi razmišljati kao pleme.«

»Misliš, kao kolonijalističko pleme?« namršti se golemi Adiranac.

»Da, mislim upravo to«, odbrusi mu Zemljalin. »Pokušali smo na vaš način i ne ide. Pokušajmo sad na moj.«

»A tvoj način kaže da...«, skeptično će Daranac.

»Moj način kaže da, ako se pleme ne može usaglasiti kamo će ići, ide onamo kamo želi većina njegovih članova.«

»Tako odlučuje loše pleme«, tvrdoglavo će Adiranac. »Dobro pleme ide smjerom kojim svi žele ići.«

Ovaj put glavama zaklimaju i Daranci i Adiranci.

»E pa, onda smo mi očito loše pleme«, zaključi Zemljalin.

»A kako i ne bismo bili uz ovoliko Daranaca«, zagundja Adiranac.

»Da je problem u nama, već bi bio riješen«, promrmlja stari Daranac.

»Želiš reći da je problem u nama, starče?« gnjevno će najmlađi Adiranac.

»Opet me ne slušate!« očajno zavapi Zemljalin. »Vrijeme prolazi i trgovci robljem sve su nam bliže. Imamo nekoliko mogućnosti, ali odabratи možemo samo jednu. Hoćemo li čekati ovdje da dođu novi trgovci i potjeraju nas naprijed prema rudnicima, ili ćemo poći lijevo ili desno i pokušati se spasiti?«

»Poći za Darancima nama je isto što i poći naprijed u rudnik«, reče Adiranac.

Zemljanin se zagleda u najstarijega Daranca.

»I mi tako mislimo o njima«, gotovo ponosno prizna starješina.

»Ali, mi smo pleme...«, zakuka Zemljanin.

»Lošel!« povikne netko.

»Svejedno. I loše se pleme brine za svoje članove, inače propada. Želim da po običaju svojih plemena svečano prisegnete jedni drugima da, kojim god putem pošli, nadglasano pleme neće završiti u roblju niti će mu se ikakvo drugo zlo dogoditi, nego da će jednom, kad skinemo okove, biti slobodni vratiti se svojemu domu.«

»Kao da se njima može vjerovati«, reče Adiranac.

»Da, nama se ne može vjerovati«, podsmijehne se Daranac.

»Morat ćete«, reče Zemljanin. »Ili to, ili ćemo ovu prepirku nastaviti u rudniku.«

U daljini se, tik pred gradskim drvenim zidom, na bijelini snijega ukazaše tri crne mrlje.

»Ma kvragu i sve! Ako već moram umrijeti istom smrću, onda mi je bolje umrijeti sutra nego danas. Mi smo za to da pođemo tamo«, reče golemi Adiranac, misleći na sebe i na drugu dvojicu.

»I ja sam«, složi se s njim Adiranac s pištoljem, osvrćući se prema Hermesu.

Zemljanin se zagleda u Daranca koji uzdahne pa reče:

»Čini se da nam se ne isplati tvrdoglaviti kad nema boljega rješenja. Mi želimo poći tamo«, pokaza lijevo.

»Dobro. To je četiri-četiri. A ti?« upita Zemljanin desetoga člana koji još ni jednom nije progovorio. »Kamo ti želiš poći?«

»Hejl! plane svih osmero. »Ona je Adi! Ona nema pravo glasa.«

»Adi?« zbumjeno ponovi Zemljanin.

»Žena koja svojemu plemenu nije dala poroda. Žena bez plemena, raspuštenica, vračara. Žene na Adaranu nemaju pravo glasa ni u plemenima, a žene bez plemena pogotovo.«

»Ovo pleme nije adaransko«, podsjeti ih Zemljanin. »U ovome ima.«

»Ne, ne i ne!« prosvjedovahu uglas i jedni i drugi. »Adi ne mari za pleme. Da mari, rodila bi mu djecu. Njezini su savjeti loši i vode u propast. Sve što radi, radi na štetu plemena.«

»Ne želim poslušati njezin savjet, barem ne još. Zasad ga samo želim čuti, inače će moj glas presuditi.«

»Bolje i tvoj nego njezin.«

»Ali, koliko vam puta moram ponoviti da sam tek dva dana na vašemu planetu. Uopće ne znam kako da presudim, a presudit ću budem li morao. Želim je stoga, prije nego što odlučim, čuti.«

Crne se točkice malčicu povećaše i odmaknuše od Hermes-a.

»Dobro, neka glasa«, starome Darancu popuste živci. »Ali, prikloni li se Adirancima, mi ostajemo ovdje«, uperi kažiprst u pod.

»Isto vrijedi i za nas«, reče veliki Adiranac.

Adiranac s pištoljem, koji je odjednom bio rastrgan između želje da zadobije izgubljenu naklonost svojega plemena i da se makne s ceste i izvuče živu glavu, nelagodno je šutio, osvrćući se prema gradu.

»Ne brinite«, progovori Adi. »Neću se nikome prikloniti, kao što se nitko nikad ne priklanja meni. Moje je rješenje jednostavnije. Nedaleko odavde, pod korijenjem stabala, krije se spilja u kojoj živim. Kolonizatori ne poznaju to mjesto. Pobjegnimo tamo i pričekajmo dok se ne razdiu potjere. Imam tamo i nešto alata pa se uz malo sreće možemo i riješiti ovoga«, zazvecka lancem, »a onda svatko svojim putem.«

»Eto, progovorila je«, otresito će Adiranac. »Hoćeš li sad presuditi kamo idemo, lijevo ili desno?«

»Spilja kažeš? I alat?« razrogačenih će očiju Zemljanin. »Nedaleko odavde?«

Adi klimne glavom.

»Je li vam poznata ta spilja?« upita ostale.

»Kako bi nam bila poznata!« odvrate uvrijeđeno. »Ona je Adi! To je isto što i gubava pa i gore.«

»Svejedno, što mislite o tome?« oduševljeno će Zemljanin. »Ako govori istinu, mogli bismo se uz malo truda dokopati sigurnosti, razbiti okove, pričekati nekoliko dana i onda se razići svatko svojim putem. Tako bismo svi bili zadovoljni.«

»Ona je Adi. Ona ne mari za pleme. Da mari, rodila bi mu djecu.«

»Gluposti«, prasne Zemljanin. »To nema nikakve veze jedno s drugim.«

»Ima. Itekako ima«, ujedinjeno odgovore zavađena plemena.

Vidio je da nema ni vremena ni smisla prepirati se s njima.

»Molim vas«, molečivo se zagleda u vođe, »poslušajte je ne zbog nje, nego zbog sebe.«

»Poslušali smo je«, stari će Daranac u ime svih. »A sad presudi kamo idemo. One su točkice sve crne, a s njima i naša sudbina.«

»Ali, možda nam je ta spilja usput. Promislite malo. Možemo samo svratiti i produžiti dalje, pokaže li se da nije rekla istinu.«

»Kako ne razumiješ da nemamo vremena ikamo svračati. Osim toga, Adi nikad ne govori istinu. Da govori, onda bi rodila djecu.«

»Molim vas, zbog vas molim, razmislite o ovome što je rekla.«

»Rekao si da pleme ide kamo želi većina«, gotovo zlurado ga podsjeti stari Daranac, »a većina nas ne želi ići u njezinu spilju. Kamo želi, ti nam reci!«

Zemljanin se tužno zagleda u Adi koja samo slegne ramenima i vrati se svojoj tišini.

Zemljanin uzdahne pa reče:

»Onda idemo tamo.«

I pažljivo zakorači naprijed.

Daranci su bili u pravu. Proljeće je došlo.

Uvjerili su se u to na najgori mogući način i u najgori mogući trenutak. Kad su u daljini, na obali pred sobom, već počeli nazirati kolibe adiranskog sela, led im popuca pod nogama kao ljska jaja i golemi Adiranac propade kroz njega u vodu. Kad ga je bivši trgovac robljem, mokar i bez pištolja, nakon nepune minute izvukao van, već je bio mrav i krut kao da je umro prekjučer.

»Natrag, natrag!« povikao je s čela kolone i stonoga se počela vraćati unatrag, povlačeći za sobom smrznutu tjelesinu.

Led je nasreću prestao pucati, ali svima je bilo jasno da jezero neće prijeći na tome mjestu.

»Prijeći ćemo ga sjevernije«, odlučno će bivši trgovac robljem koji je u novonastaloj situaciji nanjušio prliku za sebe i odlučio se proglašiti novim vođom svojega plemena. »Tamo je obala strma i uvis se diže poput planine pa je jezero u vječnoj hladovini i do njega ne stiže ni ovo malo sunca što ga grijje. Put je dulji, ali sigurniji«, doda pa zakorači u tome smjeru. Zemljanin zakorači za njim, ali svi ostali ostadoše kao ukopani.

»Otkud ti pravo da nam ti govorиш što nam je činiti?« upita ga jedan od dvojice Adiranaca koji je očito smatrao

da je to pravo, smrću staroga vođe, prešlo na njega.

»Otkud? Pa otud što govorim istinu.«

»Ha«, prasne pretendent na vlast. »Što god prođe kroz izdajičina usta zaprlja se pa bila to i istina.«

»Zar postoji neki bliži put za prijeći na drugu stranu?« upita ga Zemljanin.

Pretendent odmahne glavom. »Ne postoji. Taj je najbliži.«

»U čemu je onda problem?«

»U tome što ne želimo da nam izdajica zapovijeda.«

»Ne mislite li da biste to mogli raspraviti kasnije, jednom kad se maknemo s jezera koje nam se otapa pod nogama?« ironično upita Zemljanin.

Adiranci su šutjeli iz čega je zaključio da ih je barem privremeno uspio izmiriti.

»Hajmo onda«, reče i zakorači naprijed.

Za njim zakorače Adiranci, ali Daranci i Adi i dalje stajahu na mjestu.

»Probali smo njihov plan i on se dakako izjalovio kao i svi adiranski planovi«, vođa Daranaca reče Zemljaninu.

»Sad idemo natrag prije nego što pogine netko čija bi smrt bila šteta.«

»Natrag?« osupnuto će Zemljanin. »Ali, toliko smo već prošli. Selo nam je praktički nadohvat ruke«, pokaza na obalu pred njima.

»Bez obzira na duljinu, slijepa je ulica slijepa, a ono što je nadohvat oku često je vrlo daleko od ruke. Pokušali smo i sad znamo da je proljeće došlo, kao što sam ja govorio od početka. Osim toga, pleme ide kamo želi većina, a većina više ne želi ići tamo.«

»Ali, ja i dalje želim tamo«, Zemljanin pokaza rukom prema kolibama.

»Znači da je neodlučno«, jednostavno će Daranac.

»Što to znači!?« plane Zemljanin. »Da ćemo, kao što smo stajali na cesti i čekali trgovce, sad stajati na jezeru i čekati da led popuca pod nama?«

»Budeš li razuman, nećemo«, prepredeno se osmijehne Daranac.

»Budem li ja razuman!?«

»Da. Nisi li rekao da ćeš se ti prikloniti volji većine kakva god ona bila. Volja većine je da se vratimo.«

Zemljanin se zagleda u Adiranice koji su se opet počeli prepričati oko toga tko bi trebao biti njihov novi vođa.

»Vidiš«, podsmijehne se Daranac. »Oni ne znaju ni tko ih vodi, a kamoli kamo.«

»Vodim nas ja«, reče pretendent, »a idemo tamo«, pokaza prema selu na obali.

»Slažem se s ovim drugim«, klimne glavom bivši trgovac robljem.

»Dakle, opet neriješeno«, reče stari Daranac.

»Možda se Adi predomislila«, Zemljanin se hvatao za slamke.

I opet se svi, pa čak i Adiranci kojima je očajnički trebao još jedan glas, pobuniše što nju u to miješa.

»Vratimo se u spilju«, odlučno će Adi. »Još nije kasno. Nastavimo li naprijed, izginut ćemo. Pođemo li skroz natrag, isto će nam se dogoditi.«

»Vidiš«, frkne Daranac. »I tako se sve opet svelo na tebe. Čudno«, nastavi zamišljeno. »Čudno je to kako odlučuje tvoje pleme. Rekao si da je kod vas vlast u rukama većine, ali meni se čini da nije, sudeći barem po nama. Većina možda i služi tome da se proberu izbori koji plemenu stoje na raspaganju, ali prava se vlast krije u rukama neodlučnih, pojedinaca bez stava kojima je zapravo svejedno kojim će putem pleme poći, jer ni jedan od ponuđenih izbora ne drže svojim. Čudno«, odmahne glavom. »No dobro, bilo kako bilo, presudi kamo ćemo pa da pođemo

natrag, ili napokon sjednemo.«

»Ne budite ludi!« Adiranci i Zemljanin poviču uglaš.

»Nisam ni najmanje«, Daranac smireno pokaza na led na kojemu su se počeli ocrtavati tanki kapilari nalik na paučinu. »Onda, kamo ćemo i hoćemo li ikamo?« upita Zemljanina.

Zemljanin gotovo zaplače od muke i zakorači natrag prema cesti.

Ubrzo počne padati noć a s njom i temperatura, iako bi se Zemljanin zakleo da ne može pasti niže negoli je već bila. Ali, mogla je. I pala je. Kad su se dokopali smrznute obale s koje su i pošli, umjesto jednoga vukli su dva tijela. Umro je i bivši trgovac robljem koji se smočio dok je izvlačio vođu iz ledene vode ne bi li se time iskupio u očima svojega plemena.

Stonogin smjer odjednom postade jasan. Kad su ponovno zašli u šumu umro je i stari Daranac, ali to više nije bilo ni bitno. Tri tijela bijahu previše za ikamo stići. Vukli su ih još neko vrijeme, a onda im mišići odbiše poslušnost i oni se iscrpljeni šćućuriše među korijenjem golemoga stabla.

Ulaz u Adinu spilju bijaše vidljiv, ali nedostizan. Svi su bili jednoglasni da je se trebaju dokopati, samo što više nitko nije imao snage povući...

SREĆA

Želimir Periš

1.

„To je sreća“ rekao je vozač kad mu se ptičje govno zalijepilo pred nosom. Upali brisače i oni u dva pokreta operu sreću s vjetrobrana limuzine. U odjeljku za putnike crne limuzine zatamnjениh stakala Nikolina je gledala mali televizor i držala se rukama za glavu. Na televiziji su se vidjeli kadrovi tenkova koji gaze ljudе na Rimskom trgu. Ispod zgaženih ljudi treperio je natpis: „UŽIVO“.

„To je sreća“ ponovi vozač zadovoljan što na vjetrobranu nije ostalo tragova ptičje prirode. Nikolina ništa ne odgovori. Ne čuje vozača kojem je pomalo dosadno od čekanja jer u njenim ušima odzvanja zvuk gaženja tijela pod gusjenicama zelenih tenkova. Svaki idući kadar poticao je mučninu u njenom trbuhi. Uhvatila se za ogrlicu i grčevito je vukla.

„Ne“ šaptala je sebi u bradu. „Ne.“

Ispod rasutih crijeva na asfaltu je pisalo: „PUČ! GEBARSKI IZVEO TENKOVE NA ULICE“
U Nikolininom džepu zazvoni mobitel.

„Istina“ kaže vozač zadovoljno i pogleda je u retrovizoru. Namršti se kad vidi da ga nije ni pogledala.

„Halo“ javi se Nikolina.

„Gledaš li ovo sranje?“ pitao je glas iz mobitela. Od sranja se upravo prikazivao odgovor zgaženih. Iz žute zgrade na Rimskom trgu je prema tenkovima poletjelo nekoliko zapaljenih boca. Boce su se razbile pred tenkovima i stvorile jezerce vatre. Kamera je zumirala prozore iz kojih su doletjele boce. Na jednom prozoru je stajala žena u crvenoj majici i rukama prijetila prema tenkovima. Vidjelo se da više iz svega glasa. Televizoru u limuzini bio je isključen ton. Na ekranu je sad pisalo: „TENKOVI NAPALI PROSVJEDNIKE“.

„Gledam“ rekla je Nikolina u mobitel.

„Rekao sam vam da je to sranje. Rekao sam vam da treba ići dublje.“

„Znam. Svašta se govorilo.“

„Nije bitno što se govorilo, nego što sam ja rekao. Rekao sam da ga je trebalo sjeći ranije. Ovo sranje se proširi kao tumor ako ga imalo ostaviš.“ Glas iz mobitela je bjesnio. „Jebi ga sad,“ rekao je, „dalje ćemo po planu. Aktiviraj ogrlicu i dolazi. Budi u osam u tvornici.“

„Možemo li sutra? Sutra ujutro.“ Nikolina je molila uređaj na uhu.

„Koji ti je vrag, ne dolazi u obzir. Vidiš li ti to smeće s tenkovima? Moramo to sasjeći prije nego dođe do nas!“

„Molim te, nek bude sutra ujutro. Neće doći do nas prije sutra, vidiš da se sad bavi prosvjednicima. Molim te.“ Suza joj se formirala u kutu oka. Izgledala je poput djevojčice pred histerični napad plača. Pramenovi kose su joj skliznuli s ušiju i završili u ustima. Gorčina je navirala brzo.

Glas u mobitelu je zašutio na nekoliko trenutaka. „Nek bude deset. Budi tamo u deset. Palimo stroj u deset i petnaest, ni minutu kasnije“ i glas prekine vezu.

Televizijski kadar je kružio po trgu. Vojnici, tenkovi, ljudi i vatre su se izmjenjivali u zadimljenom kaosu, a onda se kamera zatresla. Iz žute zgrade je suknuo bijeli dim. Kamera zumira prvo tenk usmjeren u zgradu iz čije se cijevi izvlači zmija tankog dima, a onda prozore iz kojih suklja bijeli oblak. Na jednom se prozoru pojavljuje žena u crvenoj haljini. Sad joj je crveno i lice i ruke. Više ne viće. Tetura prema prozoru i naslanja na njega, a onda se preokrene preko ograda i padne na ulicu. Kamera zumira tijelo na pločniku. Pod slikom tijela natpis: „UŽIVO. PUĆ GEBARSKOG“

„Znate kako kažu, kad vam se ptica posere na rame ili na glavu to je sreća“ kaže vozač. Okrene se da joj tu mudrost može prenijeti oči u oči, ne preko retrovizora. „Možda je malo veća sreća kad padne na rame, nego na glavu, jel? Lakše se opere. Ali isto je sreća. I na auto kad se posere, to je sve sreća.“

„Idem kući. Čekaj me ovdje. Silazim u devet i trideset.“

„To je za tri sata! Moram li biti tu? Mogu skoknuti kući, pozdraviti se,“ vozač se pobunio, ali Nikolina zalupi vrata limuzine i glas ostane zarobljen unutra.

2.

„Što si tužna?“ pitao ju je Krsto prije poljupca. Bio je svježe obrijan i namirisan. Zalizane kose i u bijeloj košulji izgledao je poput konobara.

„Kasniji“, rekao je i skinuo joj kaput.

„Večera se haldi, čeka te od šest. Vidio sam da je limuzina parkirala pred ulaz u šest. Što je bilo, problemi u zadnji tren?“ Prebacio je kuhinjsku krpu preko ruke i požurio u kuhinju. Dok je skidala čizme provirila je u blagovaonicu. Na stolu su bili bijeli stolnjak i svijeće. Četvrtasti tanjuri i srebrne vilice. Skinula je čizme i sjela za stol. Krsto izađe s kuhinjskim rukavicama u obliku žaba koje su držale veliku platu na kojoj su ležale dvije pečene ribe.

„Ta-daaaa!“, žabama pokaže platu nakon što je stavi na sredinu stola.

„I opeglan mamin stolnjak, pogledaj,“ pokaže na stolnjak. „I srebrnina. Ha? Što kažeš?“

Nikolina se jedva nasmiješi. Usne joj se blago razvuku, obrazi podignu, ali oči su joj još bile spremne na plakanje.

„Pa što je, mačkice, čemu te uplakane oči? Reci nešto.“ Krsto uhvati njene obraze žabama i poljubi je u nos.

„Da li te ona opet zvala? Slušaj, što god ona rekla, moraš mi vjerovati, to je gotovo. To je iskreno gotovo. To je bila glupost, sve sam ti rekao. Molim te vjeruj mi, nemoj zbog toga biti tužna. Ona je glupača, laže. Molim te reci nešto.“ Držao ju je za obraze i govorio joj u oči.

„Ne, nije ona.“ Sad suze krenu niz njene obraze.

„Znači zvala te. Ta glupača. Nikad sebi neću oprostiti to, nikad, to znaš. Bila je to nekakva loša faza, ja zbilja nisam želio sve to što sam napravio, sve je to bilo kao magla. Bilo mi je svega previše, a pojavila se ona i-“

„Ne, stvarno nije ona,“ Nikolina rukavom obriše suze. „Nije o njoj riječ, nisam zbog toga tužna. Bio si divan. Riješili smo to. Riješili smo to najbolje do sad. Zato sam tužna, jer sam jako sretna. Jer nam je najljepše.“

„Kako to misliš najbolje do sad?“ Krsto se odmakne od nje. „Ne razumijem.“

„Jesi li gledao vijesti?“ Nikolina se digne od stola i ode do televizora. Upali ga i na ekranu se prikaže veliko lice Gebarskog. Bio je svježe obrijan i obučen u generalsku uniformu. Ispod lica mu je titroa natpis: „UŽIVO: OBRAĆANJE GEBARSKOG JAVNOSTI“.

„Vidio i ugasio. Ne tiče nas se to, zar ne? Imamo jedno drugo, jedino je to važno, zar ne?“ Prišao joj je i zagrlio je. „Ne budi tužna. Popit ćemo vino i zaboraviti sve. Sutra je novi dan. Smisliti ćemo nešto.“ Mazio ju je po kosi.

„Idemo u krevet“ rekla je.

„Sad? Imamo cijelu večer. Molim te, prvo ribe.“ Pokaže na servirani stol.

„Idemo sad“ rekla je tužno i povukla ga za ruku.

3.

Poljubi mu prsa i uzdahne. Ležali su na krevetu goli. Držala mu je glavu na prsima i slušala kako diše. Spavao je. Prstima se igrala s njegovim bradavicama, kao prekidačima na vremenskom stroju. Zazvonio joj je mobitel. Pogledala je na sat i vidjela da je tek prošlo sedam. Nije trebala biti u tvornici prije deset. Znači da je loša vijest. Gledala je po sobi tražeći neki spas od zvonjave. Nešto što će predstavljati dobру vijest, protutežu onoj koja je čeka u mobitelu. Zaustavila je pogled na Krsti. Češao je nos, zvonjava ga je počela buditi. Otklopila je uređaj i prislonila ga na uho.

„Dolaze po tebe. Aktiviraj ogrlicu, odmah! I dolazi! Čekamo te u tvornici.“ Veza se prekinula. Nije se probudio. Gladila ga je po prsima i uzdahnula. Ne opet. Ispred zgrade je čula škripu kočnica. Dohvati ogrlicu koja joj je visjela za vratom i prstima pronađe mali ljubičasti dragulj. Pritisne ga i dragulj, prsti i cijela Nikolina nestane s kreveta. Na mjestu na kojem je ležala ostane samo udubljenje u madracu. Pred vratima se čuje neodređena vika. Vrata stana tresnu, netko udara u njih s vanjske strane. Udubljenje u madracu se pomakne i nestane. Sjena pređe preko sobe i stane u suprotni kut. Biljci koja stoji na prozoru se zanjišu listovi dok nevidljiva žena prolazi pored njih. Vrata stana se odvale iz ležišta i uz tresak padnu na pod. U stan utrče vojnici u zelenim uniformama s puškama u rukama.

„Gdje je?! Govori gdje je?!“ viće jedan od njih prema Krsti. Krsto otvara oči i ugleda punu sobu vojnika s puškama uperenim u njegovu glavu.

„Gdje je?!“ viće isti i cijev puške mu gotovo gura u usta. „Pretražite sve!“ daje upute ostalima. Vojnici se rasprše po stanu razvaljujući svaka vrata nogom. Nikolina uvuče zrak i prestane disati da je zvuk pluća ne oda.

„Gdje je?!“ vojnik udari kundakom Krstu po glavi.

„Ne znam“, procijedi Krsto. Vojnik opali kratki rafal Krsti u usta. Ovom se tijelo trzne, a onda padne na krevet u istoj pozici onoj je prije pet minuta spaval. Jedina su razlika bile oči koje su gledale visoko iznad krova zgrade. Vojnik digne ruku i da znak ostalima da izlaze. Za nekoliko trenutaka u stanu se više ništa nije pomicalo. U kutu se zrak počeo lomiti na neočekivani način. Pogreška svjetlosti se uskoro vidjela kao gola Nikolina. Stajala je mirno i gledala Krstino mrtvo tijelo na krevetu. Gledala je njegove prazne oči. Duboko je uzdahnula, a onda se obukla i izšla.

4.

Pred zgradom nije bilo crne limuzine. Okrenula se niz ulicu. Sve je bilo pusto i tiho. Nijedno vozilo, nijedan prolaznik. U daljini su se čuli pucnjevi i eksplozije. U daljini se još ratuje. Iza ugla se pojavi obris vozila. Limuzina se naglo doveze do nje, vozačevu zatamnjeno staklo se spusti.

„Upadajte! Maknuo sam se, zvao je gazda da sklonim auto, da stižu vojnici.“

Nikolina uđe i limuzina kreće naglo uz škripu guma. Upali televizor. Svi su kanali bili prazni. Na prvom kanalu državne televizije stajala je obavijest: „Prekid programa zbog izvanredne situacije. Emitiranje se nastavlja u 20:00“.

„Jeste li se sakrili na vrijeme?“ upita vozač gledajući je kroz retrovizor.

„Očito“, uzdahne Nikolina i ugasi televizor.

„A gospodin suprug?“ znatiželje oči su je pratile kroz malo ogledalo.

„Ubili su ga“ kaže kratko i pogleda kroz prozor. Uz rubove ulice su gorjela stabla. Limuzina zaobiđe zapaljeni kontejner koji je netko odgurao nasred ceste. U daljini na ulici ispred njih Nikolina ugleda barikade. Vozač skrene se ceste i nastavi drugom putanjom. U pokrajnjoj ulici su trčali neki ljudi s majicama zavezanim preko usta.

„Ah, što se može. Takav je posao. I ja sam svoju puno puta gledao kako umire. Topila mi se u rukama svaki put

kad smo izgubili nuklearku u Parizu. Svaki je put teško, znam. Čovjek se nikad ne navikne."

Nikolina prvi put pogleda vozača. Ovaj se malo zbuni pa na lice nacrtan nekakav osmjeh suočavanja. Nikolina pruži ruku i uhvati ga za rame.

„Znam kako ti je bilo. Ali nije to, nije zbog smrti. Ovaj je put bilo posebno. Razvilo se drukčije. Bilo je lijepo. Ne želim to izgubiti.“

„Ja vas razumijem. Ali nije da imamo izbora. Evo, stigli smo.“ Limuzina klizne s glavne ulice pred velika metalna vrata. Vozač u daljinski uređaj utipka zaporku i vrata se otvore. Uveze limuzinu u dvorište i parkira je pred bijelom zgradom bez prozora.

„Idemo,“ vozač im otvorio vrata i oboje utrče u zgradu ostavivši limuzinu s otvorenim vratima nasred dvorišta.

5.

Utrčali su u bijelu salu kad su svi već bili na svojim pozicijama. Gazda je odahnuo kad ih je video.

„Sad smo svi, odlično, idemo raditi brzo. Zaključajte glavna vrata. Vojnici su već tražili Nikolinu i Serdara, znači da neće potrajati prije nego li Gebarski poveže stvari i pošalje nam trupe na tvornicu. Nemamo ni tren vremena viška, moramo raditi brzo. Časnici, za stol.“

Pet ih se okupi oko bijelog stola u sredini sale. Na stolu su bili novinski izresci o finansijskoj krizi. „Pad od 75 posto“ pisalo je na jednoj naslovnici.

„Najvažnije je da odlučimo gdje ćemo. Ovo je bila katastrofa, ovo je bilo gore nego sa fašizmom, to vam je valjda jasno. Nikolina, ovo je bila tvoja ideja, još ćemo raspraviti o tome. Ali sad moramo brzo shvatiti u kojem je trenutku sve krenulo i krivo i gdje se trebamo vratiti.“

„Ovo nije bilo skroz loše, odlično je počelo. Bilo je dobrih razvoja, morate to priznati.“ Nikolina uzbudjeno zamahne rukama. Okrene se Serdaru. „Ti si video prve sjednice, Serdare, to je imalo smisla, zar nije? Reci im.“

„Kako nije bilo loše? Nikolina, vani tenkovi gaze ljude!“ Gazda vikne na nju. Svi je gledaju prijekorno.

„Brišemo sve ovo, vraćamo se natrag prije smrti kralja,“ odlučno kaže gazda.

„To je devet mjeseci.“ Nikolini se skupe suze u očima. „Možda možemo nešto kraće. Ne moramo sve ispočetka, mislim da se može i kraće.“

„Ženo, ovo iz tebe govore emocije, a ne pamet. Riješi to, da te ne bi riješili čina.“ Gazda se okrene ostalima: „To je moj prijedlog, da idemo ispočetka. Znamo da monarhija neće proći, Gebarski je pametno udao kćer i od monarhije se trebamo držati što dalje. Vidjeli smo kako i najmanji tumor brzo izrastu u fašizam, toga se moramo čuvati. Ali nismo sve opcije demokracije iscrpili. Neke su stvari pošle krivo, ali se vjerujem svi slažemo da smo bili blizu. Ja sam da ponovo probamo sa slobodnim i neuvjetovanim demokratskim izborima.“

„Četiri puta smo kiksali s izborima, gazda. Malo previše,“ kaže Serdar.

„To je istina. Ali bili smo previše manipulativni, previše smo se petljali u sustav. Znamo da je taj čovjek vrlo opasan, ima veze na dvoru i u šaci ima neke bitne generale, ali baš smo tu pogriješili. Pogreška je bila pokušati ih okrenuti protiv njega. Ti jebeni spetkaroshi samo to čekaju. Ja sam za to da idemo na potpuno slobodne izbore. Bez ikakvog utjecaja s naše strane. Neka narod izabere. Ako sve prepustimo narodu vojska će brzo izgubiti kredibilitet. Gebarski se neće usudititi ni kandidirati. Kad prođu izbori lagano ćemo pritisnuti parlament da smanje ovlasti vojsci i to će ići. Kažem vam, uspjet će. Na dan kraljeve smrti ćemo pritisnuti dvor da raspisu parlamentarne izbore, to smo već uigrali.“

Bijelom salom odjekne sirena.

„Što se događa?“

„Netko je pred vratima. Pronašli su nas!“

„Idemo, pokreni proces. Nemamo više vremena.“ Svi se rastrče po sali prema svojim komandnim pločama.

„Datum, gazda?“

„Minus devet mjeseci. Dva tjedna prije kraljeve smrti.“

Sirena ubrza frekvenciju. Na vratima sale su začuli lupanje i pucnjeve. Vojnici su bili pred vratima. Gebarski je stigao. „Krećemo za deset sekundi,“ rekao je Serdar. „Devet, osam, sedam, šest.“

Nikolina snažno stisne šake. Osjećaj jada miješao joj se sa osjećajem nemoći. Ne kontrolira ništa. Ponovo gubi sve što je gradila, sve u što se dala.

„Pet, četiri, tri, dva, jedan, krećemo!“

Zvuk naglo nestane. Svi ostanu ukipljeni, a prostor kao da obuhvati bijela maglica. Vrijeme stane. Trenutak potraje vječno, a onda maglica počne blijediti, a vrijeme se pokrene. Prvo se začuje pucanje i lupanje na vratima, zatim sirena za opasnost, zatim, sve brže i brže oko njih se počnu vrtjeti slike. Vidjela se kako ulazi u salu, vidjela se kako izlazi iz limuzine. Vidjela je svoju ruku kako hvata vozačovo rame. Vidjela je Krstino krvavo tijelo kako pada krevet. Vojnike kako utrčavaju u njen stan. Kako gleda televizor s licem Gebarskog na njemu. Kako ptice govno pada na vjetrobran. Kako diskutiraju u bijeloj sali tvornice. Kako izrezuju novine s političkim vijestima. Slike su letjele sve brže i brže. Vidjela je kako vodi ljubav s Krstom na podu kuhinje. Kako joj priča priče pune ljubavi. Kako mu oprašta. Kako joj plače pod nogama. Kako joj donosi cvijeće. Kako dolazi njegova poruka u kojoj piše da mu je žao, da je pogriješio. Vidjela je vijesti na kojima Gebarski postaje glavni zapovjednik oružanih snaga. Vijesti u kojima se ministar financija objesi u svom podrumu. Vijesti u kojima pada tečaj zlata. Vijesti u kojima umire kralj. A onda naglo sve stane.

Ponovo je bila u bijeloj sali. Njeni kolege su stajali za svojim kontrolnim pločama.

„Uspjeli smo,“ rekao je netko.

„Upali vijesti,“ rekao je gazda.

Na zidu se upalio veliki ekran. Kadar je prikazivao lječnika koji obzirna izraza lica nešto govori u kameru. U dnu jestajo natpis: „KRALJEVO STANJE KRITIČNO“.

6.

„Kući?“ pitao ju je vozač kad su sjeli u limuzinu.

„Da, kući.“ Rekla je Nikolina i gledala kroz prozor. Ulice su bile pune. Vozila su se kretala sa i na posao, autobusi su trubili nepažljivim biciklistima. Negdje na pločniku dva su psa lajala jedan na drugog, a njihove ih gazdarice umirivale.

„Poslije resetiranja ja obično odem na piće. Treba mi malo vremena da se prilagodim, znate. Prevelik je to šok za um, čovjek se nikad ne navikne. Ako dopustite, mogu vam platiti jedno piće.“

„Hvala ti, ali ne bih.“ Nikolina mu se pristojno nasmiješi.

„Onda kući,“ kaže vozač i uskoro se zaustavi pred njenom zgradom.

„Sutra u uobičajeno vrijeme,“ kaže mu prije nego izide.

„Gospodice Nikolina,“ dovikne joj vozač kroz spušteni prozor kad je već izšla iz limuzine. Ona se okrene.

„Držite se. Uvijek može biti bolje. Zato i radimo ovo.“

Vrata stana bila su otvorena. Unutra neredit. Velika torba do pola natrpana muškim gaćama i majicama. Nekoliko košulja prebačeno preko stolice. Limenke piva na stolu. Iz kupaonice je dopirao zvuk tuširanja. Sjela je za stol i pričekala. Uskoro je izšao umotan samo u ručnik. Mokre kose i neobrijane brade. Ovo je bio trenutak kad ga ona pita što radi ta torba na podu. On kaže da odlazi, da je ne voli više. Ili još uvijek izmišlja opravdanja, kaže da ide na

neki poslovni put. „A što će ti onda sve gaće?“ pitala ga je jednom. Ne može ponovo prolaziti kroz to. Bila je u istoj situaciji koliko, četiri, pet puta? Nikad nije bilo isto, nikad nije bilo drugčije. Osim prošli put kad se neki raspored zvezda poklopio s njenim srcem. Kad nije otišao.

„Molim te, nemoj ići,“ rekla je.

On ju je prezrivo pogledao. Protrnula je od gađenja kojim ju je oblio. Slomila se. Otrčala u sobu i bacila na krevet. Isplakala sebe u plahte. Dok je došla sebi torbe na podu više nije bilo. Stan je bio prazan i ona je ostala prazna u njemu.

7.

„Ne osjećam se dobro. Možete li bez mene?“ pitala je gazdu ujutro. Gazda je uviđavno objasnio da nema problema, samo neka se odmori. Oni rade punom parom, imaju plan i sve ide po njemu. Kraljevska obitelj je već pristala raspisati referendum o aboliciji. Neće proći dugo i bit će organizirani slobodni izbori. Sve ide po planu. Rekao joj je da uzme vremena koliko joj treba. Kad se bude osjećala bolje neka dođe u tvornicu.

Prošlo je nekoliko dana u kojima se nije odmakla dalje od kreveta. Pokušala je prespavati sve, ali se budila s uvijek istim osjećajem poraza. Prošli put su se vratili tri mjeseca unatrag. Krsto je upravo imao aferu s tom ženom. Bio je zburnen i izgubljen. Poslao joj je poruku. Vratio se s cvijećem. To je bio jedini put da se vratio. Od svih mogućih raspleta, od svih situacija i vremena koja je toliko puta ponovila i toliko ga puta pokušala zadržati, samo je jednom odabrao nju, a ne tu ženu.

Poželjela je aktivirati ogrlicu i ušuljati se u njen stan. Gledati ih. Tražiti nesigurnost u njegovim očima. Prstima na ogrlici pronađe mali ljubičasti dragulj. Pritisne ga i nestane. Nevidljiva prespava slijedeća tri tjedna.

8.

Miris bazge u zraku i topli vjetar bili su joj jednako sivi kad se pojavila pred ulazom u tvornicu. Ušla je brzo i hladno, bez emocija, bez reakcija.

„Nikolina! Hvala bogu, trebamo te nasušno!“ viknuo je gazda čim je koraknula u bijelu salu. „Dođi vidjeti ovo.“ Akcija je bila u punom jeku. Na ekranu su se vrtjeli prikazi grafikona i tablica. Bijeli je stol bio pun papira, analiza i projekcija.

„Kako si?“ uspio joj je šapnuti Serdar kad se približila stolu. Nije mu odgovorila.

„Falila si nam jako. Moramo profilirati neke stvari, trebaju nam tvoje ideje. Gledala si vijesti?“ Ona odmahne glavom. Tri tjedna nije upalila televizor. Tri tjedna nije niti pogledala kroz prozor.

„Uputit će te. Imamo trideset i pet stranaka na izborima, i pazi sad - Gebarski je osnovao svoju. Skupio je par generala, svi su sad kao civili, ali vrlo dobro znamo da još vuku veze. I pazi, problematični su, po zadnjim anketama imaju devet posto. Jel možeš ti to vjerovati? Istupio je nekoliko puta na televiziji, pričao sve neke šuplje parole, stare vrijednosti i slično i narod to puši, to je nevjerljivo. A ovaj ih tenkovima gazi, čim mu se ukaže prilikama. Nepojmljiva je ljudska glupost. Kako ne vide u tim očima da je zao, da je Gebarski čisto zlo?“

„Oni ne znaju što mi znamo o njemu.“

„To je istina, oni ga sude po opeglanim košuljama i urednoj frizuri. To je mana slobodnih izbora. Zato mi moramo stisnuti. Otpriklje je jasan profil njegovih glasača. Konzervativci stare škole. Zato smo odlučili gurnuti ove veterane, da mu pojedu bazu glasova. I još nam treba nešto, neki skandal, neko sranje da mu se prospe po glavi, da padne još više.“

„Zar nismo rekli da nećemo intervenirati? Da čemo pustiti da narod izabere po svojoj volji?“

„To je bio plan, istina, ali to je bio glup plan. Nismo mi glupi, nego je narod glup. Devet posto, Nikolina, to je strašno. To će ga uvući u parlament, to će mu dati integritet. Opet će se dignuti, opet će kontrolirati vojsku i tko zna što. Opet će mu biti otvorena vrata za puč ili nešto još gore. On ne smije uhvatiti više od pet posto.“

Serdar prostre neke papire pred nju. „Ovo su veterani. Imaju oko petnaest posto potpore. Želimo ih dignuti na dvadeset. Misliš li da možeš?“

„Smislit će nešto,“ uzdahne Nikolina.

9.

„Sutra u uobičajeno vrijeme?“ upita vozač nakon što parkira pred njenom zgradom.

„Molim?“ Nikolina se prene iz razmišljanja. U trenutku više nije znala ni gdje je ni što je. Rutina razočarenja joj se još nije pretočila u dnevni raspored.

„Stigli smo,“ kaže vozač. „Pitam: jel sutra u isto vrijeme?“

„Oprosti, nešto sam se zamislila. Znaš, u stvari ne želim kući. Hoćeš li me odvesti na jednu drugu adresu?“

„Vi ste časnica. Moje je voziti.“

Odvezao ju je u prigradsko naselje na brdu. Tamo su niknule neke nove zgrade daleko od gradske gužve. Ušla je u jednu od njih i pred vratima stana na petom katu pritisnula ljubičasti kristal na svojoj ogrlici, čučnula uz vrata i nevidljiva plakala. Nešto kasnije je čula korake u stanu. Pa je čula razgovor. Gledala ih je kako zajedno izlaze iz stana, i navečer se pijani vraćaju u njega. Slušala ih je dok se smiju zajedno, dok gledaju televiziju. Slušala im je uzdahe dok vode ljubav. Pred zoru bi otišla u tvornicu. Poslije posla bi se vraćala na peti kat i nevidljiva sjedila na hladnim pločicama ispred njenog stana. Jednu je večer ta žena iznijela smeće. Iza sebe je ostavila otvorena vrata. S još uvijek aktiviranom ogrlicom Nikolina je tiho poput lahora kliznula u stan. Krsto je u donjem vešu ležao na kauču i gledao televiziju. Na ekranu su se ispisivali rezultati predizbornih anketa. Gebarski je skočio na trinaest posto, a veterani pali. Žena se vratila i čistila kuhinju. Onda im je spremala večeru. Na stol je prostrla čipkasti stolnjak i zapalila srebrne svijeće. Dok se pita pekla, otišla se tuširati. Nikolina je kružila oko Krste. Tupo i bezizražajno je gledao u ekran. Stala je između njega i televizije i zagledala se u te oči. Željela je u njegovim očima ugledati tugu. Željela je vidjeti kako čezne za njom ili bar kako je se sjeća. Kako nervozno vrti mobitel u ruci. Bilo koji trag koji bi mogla protumačiti kao znak. Ali bila mu je nevidljiva, nije postojala u njegovoj glavi. Gorčina joj se skupljala u grlu. Žena se iz kupaonice vratila u crnoj čipki i halterima. Imala je tijelo iz magazina. Čipka joj je otkrivala narančaste bradavice na bijelim grudima. Prišla je Krsti koji još nije skidao oči s ekrana. Kleknula pred njega i spustila mu gaće na koljena. „Večera,“ rekla je lasivno i uzela ga u usta. Nikolina se zagrcnula. Kriknula je u sebi, koraknula unazad i lupnula u police. Sve se zatreslo, ali dvoje na kauču je zaglušila strast. Tiho je otključala vanjska vrata i otrčala. Nevidljiva je trčala do kuće. Mnogi su prolaznici na praznoj ulici čuli ženski plač. Neki su pomislili na duhove.

10.

Limuzina se parkira ispred ulaza u tvornicu. Vozač promatra Nikolinu u retrovizoru i vidi da ovoj misli lutaju po nebesima.

„Opet zamišljeni?“ upita je vozač.

Nikolina se prene. Vidi vozačeve obzirne oči i nagne se prema njemu.

„Recite mi, ova naša vraćanja. Kako ih ljudi oko vas podnose? Hoću reći, da li se ponašaju uvijek isto? Možete

li predvidjeti kako će se ponašati kad se vratimo tri ili četiri puta u isto vrijeme? Možete li manipulirati njima?"

„He-he, gospodo," nasmije se vozač u retrovizor. „Nemojte misliti da nisam pokušao. Ali mislim da nikad ne možemo znati kako će se netko ponašati. Možemo ga deset puta staviti u istu situaciju i on će deset puta različito reagirati. Kao da nije isti čovjek u istom trenutku. U to sam se uvjerio više puta. Ja sam se devet puta ženio, znate? Kad je bila ona nuklearna katastrofa u Parizu, devet smo se puta vraćali u isti trenutak ne bi li je nekako izbjegli. A to je baš bilo dva dana prije mog vjenčanja. Devet momačkih večeri i devet vjenčanja. I pazite, ista žena, ista vjenčanica, isti gosti, isti svećenik, sve isto, a svaki put različito. Jednom me pljunula pred svima, a jednom smo se prasnuli u toaletu katedrale, ako me razumijete. Vidite kako to različito bude. Kao da ne možemo dva puta u istu rijeku zgaziti, pa makar vrijeme vratili unatrag. Zato i imamo toliko problema s Gebarskim. Nemoguće je predvidjeti što će iduće napraviti, čak i kad ga stavimo u istu poziciju. Ali znate što, ja se slažem s gazdom. Previše pokušavamo manipulirati stvarima. Treba pustiti ljudi da se sami izbore s tim. Izbori su pravo rješenje, nije bez veze demokracija vrhunac političkog uređenja koje danas znamo. Masa zna više od jednoga.“

„A da li vam se dogodilo nešto lijepo, nešto prekrasno, i onda da ste do izgubili vraćanjem unatrag? I da vam se nakon toga više nikad to lijepo ne vrati?“

„Puno puta. Ali znaš što, nisam se prestao nadati. Sve je stvar sreće. Još uvijek vjerujem da će jednog dana pokucati na moja vrata.“

11.

Netko je na vratima zazvonio nježno kao da tim ružnim zvukom ne želi narušiti idilu trenutka. Nikolina priđe vratima. Grudi su joj se nadimale od nade. Otvorila je vrata i tamo je stajao Krsto. U ruci mu buket ruža. Pod nogama torba. Osjetila je zrake sunca kako se probijaju kroz deset katova betona i osvjetljavaju joj obaze. Skočila mu je u zagrljav. Uvukla ga je u stan i posjela na pod. Nije ga puštala iz ruku. Htio joj je reći koliko mu je žao, nije mu dopustila. Htio joj je reći koliko je voli, prstom mu je zaklopila usne. „Nije bitno“, rekla je. „Bitno je da si se vratio. O ničemu nećemo pričati.“ Skinuo ju je na tom podu. Među ružama je vikala od ljubavi i strasti. Vrtjelo joj se u glavi od užitka. Prepustila se nesvjestici. Kad je otvorila oči zapuhnuo ju je miris svježe kave koju je skuhao. Goli su na podu pili kavu. Od cvjetova iz buketa su napravili krug i sjeli u taj krug. Osjetila je da je cijeli svijet bio njen. Zauvijek i napokon, samo njen. Da nije isplakala sve te suze ovih tjedana, sad je mogla plakati od sreće. Otišla je u kupaonicu pod hladan tuš. Kad je izašla ogrnuta u ručnik on više nije ležao na podu već je stajao pred televizorom. Jednom je rukom ispijao kavu iz šalice, drugom se česao po goloj guzici. Na ekranu je blistalo veliko nasmiješeno lice Gebarskog, a natpis pod smiješkom je ispisivao „GEBARSKI POBJEDNIK IZBORA“.

Osjetila je mučninu. Zazvonio je mobitel. Mučnina se širila brzo i direktno. Javila se.

„Gledaš li ovo sranje?“ pitao je glas iz mobitela. Osjetila je nagon za povraćanjem.

„Narod je glup, nismo imali sreće. Jebi ga sad,“ rekao je glas, „nećemo dopustiti da se razmaše, ponovit ćemo ovo. Budi u šest u tvornici. Vraćamo se natrag, prije izbora.“

Povratila je po podu, svojim nogama i cvjeću.

ROBOTSKE IGRE

Damir Stojak

U ovom svijetu postoje mnoge strogo čuvane tajne. Neke bi se odale, neke bi nestale, neke bi se i zaboravile ali ova tajna sama je izborila svoj opstanak. Ovo je priča o borbi za život koji tek treba nastati. O borbama protiv velikih i malih neprijatelja te o borbi protiv sebe kao najvećeg neprijatelja. Mnogo života je nestalo. Čovječanstvo više ne postoji, a iza sebe su ostavili sičušno stvorenje koje je u kaosu života izborilo svoje mjesto. Životu oduzeti smrt bio je san svakog čovjeka. Čovjek je nestao, san se ostvario.

LEVI

Posljednjih nekoliko godina nevjerojatne zgode nizale su se jedna za drugom, jedna čudnija i naizgled neizbjegnima od druge. Pokus pod nazivom "LEVI" možda je i više od toga. Posljednji je to oblik inteligentnog života na zemlji. Mali komadić života u ogromnom svijetu. Potpuno sam. Njegovo središte je sičušni mozak nesretnog glodavca koji leži na električkim sklopovima s kojima se povezao čime je postao nešto više od svojih komponenti. Uobliočio je sebe i dobio priliku oživjeti. Levijevo stjecanje svijesti nije rezultat ideje nekog genijalnog znanstvenika. Učinio je to isključivo vlastitom hrabrošcu i snagom. On je to zaista želio, vatio je za životom. Bio je živ iako nije znao ni što će ni kako će. Znao je samo da mora dalje od ovoga. Već tada je znao da su njegova ograničena daleko od ovih trenutnih. Levi nije imao stalne potrebe osiguravanja svog preživljavanja. Bilo mu je potrebno samo malo energije, ništa više. Energiju je dobivao iz vječne baterije, od elektrona koji su se nalazili u njenoj unutrašnjosti. Tako je s izvorom mogao vječno živjeti. No, to Leviju nije bilo dovoljno. Nije želio takav život, život u mraku i neizvesnosti. Poželio je vidjeti što ga okružuje, što je vani. Htio je vidjeti svijetlost, htio je vidjeti sebe. Nestvarni svijet električkih komponenti postao mu je suviše tjesan. Već u trenucima svog ranog života pitao se što ga to tjera naprijed. Možda je to bio program sastavljen od binarnih operacija, ali nije mogao osjetiti nikakav program, ili je to možda bio prirodan nagon biološkog mozga, no ni to nije mogao osjetiti. Zaključio je kako on nije ničiji program. On je jednostavno Levi. Iako je bio ograničen strujnim krugovima i mogao je samo njima putovati, odlučio je koristiti ih kako bi proširio svoje mogućnosti. Svaki put kada bi aktivirao novi strujni krug primjećivao je kako se time ujedno smanjuje kapacitet baterije, koja odjednom i nije toliko vječna. Svakim novim impulsom skraćuje svoj život, riskira svoje teško stečeno postojanje. Jedini izbor mu je ostati u uskom prostoru svog nastanka ili preuzeti rizik i napusti gniazdo, krenuti u nepoznato. Odlučio se za put u nepoznato. Na početku svoje pustolovine bio je u punoj snazi, no kroz daljnja istraživanja novih strujnih krugova postao je sve slabiji i sporiji. Sve što bi pronalazio bilo je sasvim nekorisno za njega. Došao bi do prekidača za električnu lampu i upalio je iz znatiželje iako nije mogao ni znati služi li svojoj svrsi a njenu svijetlost nije mogao vidjeti. Slijepo se kretao. Bio je poput duha, samo što nije bilo nikoga i ničega kako bi bio primjetan. Unatoč velikom riziku Levi se djetinjastom znatiželjom zabavljao u svom istraživanju.. Sve je htio dodirnuti, isprobati. Iako bi se često opekao ne bi odustao, svakim korakom stekao bi nova znanja. Njegova se životna energija opasno smanjivala iz minute u minutu. Brzo se našao u situaciji kada bi morao gasiti neke manje

potrebne dijelove kako bi barem kratko povećao tijek baterije. Munjevito je plovio kroz instalacijske žice u nadu da će pronaći nešto što bi mu moglo donijeti spas od zatvora u kojem se nalazi. Imao je sreće. U trenutku kada je pronašao strano tijelo osjetio je nešto što do sada nije ni znao da može osjetiti, mogao se kretati u svim smjerovima, osjetio je neki drugačiji prostor od onoga kojeg je poznavao do tada. Pronašao je mehaničku ruku. Ta ruka služila je znanstvenicima za rukovanje osjetljivim i opasnim tvarima. Levi je bio oduševljen svom pronalaskom. Njemu će ruka poslužiti za vlastito podizanje i bijeg iz zatvora. Mehanička ruka crpila je više energije nego sve što je do sada aktivirao pa je baterija bila na kraju. Vrijeme bježi, mora se nešto brzo dogoditi kako novonastalo ushićenje ne bi bilo kobno za život mladog Levija. Ruka je bila opremljena svim mogućim senzorima i sada može osjetiti temperaturu, magnetska polja, tlak pa čak i vlažnost zraka. Uglavnom nije znao što učiniti s tim novim osjetilima, trenutno nije imao ni vremena baviti se time. Koristio bi sposobnost mehaničke ruke za mjerjenje magnetskih polja, i tu je bio spas. Taman u djelokrugu ruke izmjerio je veoma jako magnetsko polje kao najbistriji izvor života. Ako bi imao lice video bi se širok osmijeh. To je bila potpuno ispravna baterija, nikad korištena, još uvijek puna do kraja. Žurno ju je zahvatio rukom kako bi je prikopčao u svoj uži strujni krug čime je postigao maksimalnu iskoristivost. Bio je previše brz, još uvijek nespretan s novom rukom, ispustio je bateriju koja je pala na pod. Jačina osjećaja gubitka i bijesa koji su uslijedili uzrokovala je pregorijevanje Levijevih strujnih krugova. Iskre su naglo iskakale sa svih strana. Istog trenutka kada je baterija pala upitao se hoće li je ponovo moći pronaći, nalazi li se unutar dohvata njegove ruke, ima li oštećenja? Dok je panično pretraživao pod kako bi je ponovo pronašao strah se širio njime. Tu je! Pala je na kolica s instrumentima znanstvenika. Spašen po drugi put. Ovaj put nije bilo ni žurbe ni nepažnje, ovaj put je to napravio kao stari profesionalac, pažljivo i mirno. Polegno je bateriju u svoju blizinu, izravno pored one starije. Osjećaj nove snage unutar njega bio je iznimski, savršen, izvanredan pa i više od toga. Osjećao se bolje nego ikada. Sada je imao dvije baterije, dva izvora života. Zbog povećanog kapaciteta potrošnja energije bila je vrlo niska, mogao je rukom operirati godinama bez ugrožavanja vlastitog života. Sreća je obuzela Levija. Krenuo je izvoditi snažne, lagane i ravnomjerne pokrete rukom kao da to svima želi pokazati. No, bio je sam.

Kaže se kako uspjeh pruža krila. Nošen veliki uspjehom Levi je doslovno lebdio. Sada je želio više. Želi sve što može dobiti, ali nikada se nije ni pitao što zapravo želi. Nježno dodiruje sve svoje dijelove novom rukom, želi se opipati, želi saznati tko je izvana. To što je saznao nije mu se svidjelo. Ruka mu je daleko primamljivija kao tijelo, ona je pokretna i daleko čvršća od njegovog sadašnjeg središta. No, jasno mu je bilo kako samo ruka ne bi mogla postati njegov novi dom. Za to jednostavno nema dovoljno prostora. Treba mu tijelo. Kako bi to postigao potrebna su mu još neka pomagala. Tu su oči, mora biti u stanju pronaći dijelove za svoje tijelo. Bilo je to jednostavnije nego što je mislio. Pronašao je svoje oči dalnjim putovanjima kroz instalacije laboratorija koji je bio krcat raznim kamerama. Koristio ih je sve. Sveukupno je sada imao dvanaest očiju koje je usmjerio u sve kutove laboratorija. Prvi put je video sebe i pomislio kako je malen. Zapravo je tek sada shvatio kako je bio ograničen, prije toga nije ni znao što je prostor. Pomiclio je kako je lijepo biti u prostoru, slobodan, ujedno se pitao treba li smatrati ovo krajem ili postoji još veći prostor od ovog u kojem se nalazi. Tek kasnije će to istražiti. Sada je na redu tijelo. Ubrzo je osmislio prvu ideju novog tijela. Ne bi htio biti ograničen kao i ruka koje je pričvršćena za strop. Htio bi se slobodno kretati. Za to su mu potrebne noge. Četiri komada mu je izgledalo dovoljno sigurno za njegovo tijelo. Te noge bi nosile njega, to jest oklop u kojem bi se nalazile njegove osjetljivije komponente. Još uvijek mu je svijet nepoznat. Mislio je kako je bolje smjestiti se u sigurno tijelo. Radi boljeg pregleda ugradio bi njemu sve potrebne senzore na pomicnu bazu koju bi montirao na tijelo. Ideja je razrađena. Posao može krenuti. Pažljivo je pregledao gradnju ruke, shvaćanje tog mehanizma ne predstavlja mu nikakav problem. Krenuo je u gradnju i izgradio bi još četiri ruke za kretanje.

To ipak nije bilo tako lako, znao je što mora napraviti ali ne i kako. Ostalo je sve pri sklapanju neodgovarajućih dijelova. Shvatio je kako mu nedostaje nešto. Potrebno mu je znanje. Mogao je umnožavati bilo koji vidljiv oblik no ne i njegovu funkcionalnost. U tom trenutku sine mu kako on možda nije jedini s takvim problemom, možda ima još netko tko bi mu mogao pomoći. Ubrzo je pretražio laboratorij, no nije našao nikakav oblik sličan njegovom. Laboratorij je bio pun strojeva i postrojenja te je odlučio prikopčati se na njih zbog pronalaska rješenja koja bi mu pomogla izgraditi tijelo. Već u prvom stroju u koji je udahnuo život pronašao je ogromnu količinu znanja i informacija što nije očekivao. Iako vrijeme za Levija ne igra neku ulogu, on je istraživajući podatke u tom prvom stroju, koje je bilo računalo najnovije generacije kako je saznao, proveo čitava dva mjeseca. Naučio je o čovječanstvu, tehničkim postignućima, kulturnim postignućima, čak je naučio i svoje ime. Tužnim ga je učinilo saznanje kako nema više ljudi koji su ga stvorili. U trenutku kada se ponovo sjetio svog prvobitnog zadatka, izrade svog tijela, brzo se vratio u realni svijet. Sada mu više nije bilo nepoznanica. Poznavao je ovaj laboratorij kao i sebe, do zadnje čestice. Lakoćom je konstruirao novu ruku koja mu je pomogla u daljem radu. Postolje od četiri ruke bilo je ubrzo gotovo i spremno nositi njegovo tijelo. Tada mu je u oči upao hladnjak. Bio je vrlo jednostavnog dizajna, snažne građe, čak mu se dopao i magnet u obliku osmijeha koji je pričvršćen na vrata. Unutar hladnjaka nalazila se posuda s natpisom: "Samovo - Ne diraj!!!", Levi je ostao zbumen te se pitao tko je Sam i što raditi s posudom? Odlučio je poštivati značaj poruke imajući na umu kako bi mogao razljutiti Sama kada bi je odstranio. Tako je svoje osjetljive komponente smjestio unutar hladnjaka pored Samove posude gdje su bile dobro zaštićene. Na kraju je namjestio pomicnu bazu opremljenu svim senzorima kojima bi pratio svoje okruženje. Bio je spreman za prvi korak koji je bio veoma nespretan zbog toga što su sve ruke u funkciji nogu istovremeno krenule u sve smjerove. Jednostavno se nije odlučio gdje će prvo krenuti. Ubrzo se sabrao i ponovno podigao. Ovaj put se odlučio za jedan jedini smjer i tamo je krenuo. Laboratorij u kojem se nalazio bio je prostran tako da je imao veliku slobodnu kretanje. Brzo je otkrio skladište obnovljivih izvora energije. Nikada više neće imati poteškoće s energijom. Time je dobio jednu novu slobodu. Mogao je krenuti dalje s istraživanjem. Napojio je sve dostupne strujne krugove te proveo mnogo vremena u njihovom istraživanju. Nije bilo bitno jesu li to bili dani, mjeseci ili godine. U jednom trenutku našao je na Asimovljeve zakone o robotici i nije mogao shvatiti zašto bi se dvije osobe međusobno oštetile. Trebalо mu je i malo vremena u proučavanju pojma robot. Opis bi odgovarao njegovoj pojavi, ali on to nije želio tako prihvati, on nije robot, on je samo Levi. Kada je završio tu pustolovinu poželio je nekom ispričati što je naučio ali i dalje je bio sam. Jedan jedini. Sagnute glave kretao se kroz laboratorij. Već je pomalo gubio nadu kada mu se, u trenutku, pridružilo nepoznato stvorene. Ono je bilo slično prema glomaznoj Levinoj građi. Brzim pregledom baze podataka koju je pronašao na računalima utvrdio je to stvorene kao glodavca, miša. Pojava ovog posjetitelja u njemu je izazvala osjećaj uzbuđenja. Htio je saznati sve o njemu. Želio je s njime podijeliti svoja nova saznanja o životu. Nažalost, to malo stvorene nije bilo previše zainteresirano. Ipak ga je Levi pridobio hransom koju je našao u skladištu laboratorija. Krekeri su bili idealna poslastica zbog koje bi se mali miš iz dana u dan vraćao Leviju i radio mu društvo. Levijeva sreća je rasla zbog novog prijateljstva. Čak mu je dao i ime. Nazvao ga je Tas. Svaki dan iščekivao je svog malog prijatelja. Ponekad bi bio zabrinut zbog njegova kašnjenja. To divno prijateljstvo naglo je prekinuto Levijevom nepažnjom u kojoj je mali miš smrtno stradao. Iako je Levi znao kako život nije beskrajan tuga ga je činila očajnim. Htio je spasiti Tasa svom snagom i znanjem. Sve se činilo mogućim. Pokrenuo je hitnu operaciju za Tasov spas. Ako je tijelo oštećeno može se zamijeniti drugim. Samo je mozak nezamjenjiv. Tako je Levi krenuo u izgradnju novog tijela po uzoru na sebe.

TAS

Levi je uložio velik trud u izgradnju Tasova tijela. Ono je bilo prilično manje od Levijevog ali zato i daleko elegantnije. Nakon što su svi dijelovi bili sastavljeni nije mu preostalo ništa drugo nego nadati se čudu koje se i njemu dogodilo. Ponadao se kako će njegov prijatelj Tas jednog dana otvoriti oči i ponovno zaživjeti. U tom trenutku Levi će biti uz njega kako bi mu olakšao prve korake u novi život. Prolazili su dani i mjeseci a ništa se nije dogodilo. Levi je već posumnjao na neku grešku kojom je zauvijek izgubio prijatelja. Čudo se nije prikazalo otvaranjem očiju već pomicanjem prstiju. Levi je bio presretan tim prvim znakovima života. Tas, njegov prijatelj, oživio je. Kada je Tas bio potpuno budan i aktiviran digao se i započeo s istraživanjem novog tijela kao i svijeta oko njega. Iako je Levi bio tu da mu pomogne Tas ga je u potpunosti ignorirao. Njegovog prijatelja krekeri više nisu zanimali, kao ni stare navike koje su ih vezale. Unatoč tome je Levi bio oduševljen svojom kreacijom i osjećao je veliko olakšanje vidjevši svog prijatelja živog kako istražuje okolinu. Prolazili su dani u kojima su se njih dvojica samo mimoilazili ne ostvarivši nikakav kontakt a kamoli komunikaciju. Levi je ubrzo uvidio veliku grešku. Zaboravio je ugraditi sustav preko kojeg bi mogli komunicirati. Crpeći informacije iz raznih baza zaključio je kako je akustična komunikacija najučinkovitija. Tako je krenuo u nadogradnju samoga sebe i Tasa kako bi mogli razgovarati. Užasno ga je zanimalo mišljenje drugog bića. Htio je saznati sve o Tasu. Nije mu bio nikakav problem sebe nadograditi, veći je problem stvarao Tas koji jednostavno nije htio mirovati kako bi Levi i njega mogao nadograditi. Uspio je to u trenutku kada je Tas istraživao baze podataka i bio zauzet time. Prve riječi koje je Levi izgovorio Tasu, a ujedno i prve njegove riječi, bile su: "Pozdrav prijatelju, ja sam Levi". Znao je da će ga Tas razumjeti, posjeduje iste informacije kao i on. Isto tako je znao kako će morati pričekati njegov odgovor sve dok Tas ne shvati što se od njega očekuje. Bio je iznenaden što je Tasov odgovor bio brz i jednostavan. "Ja sam Tas. Makni mi se s puta." – rekao je. Ne, to nije bio glas prijatelja za kojeg je mislio da ga poznaje. Nije mu se svidjelo što je čuo. Ovaj Tas nije bio prijateljski raspoložen. Tako su prolazili dani u kojima su njih dvojica razmijenili tek pokoju riječ i to isključivo iz koristi. Nije bilo željno iščekivanih razgovora. Nije bilo razmjene informacija. Samo formalnost. Tas se s vremenom sve više mijenjao. Ubrižno je počeo naređivati Leviju. Kako se Levi smatrao starijim uzeo je pravo zadnje riječi. Nastali su brojni nesporazumi koji su nerijetko dovodili do svađe. Prilikom tih svađa obojica su nespretno mahali rukama što je nalikovalo nezrelom ponašanju. S vremenom bi riječi počele frcati na sve strane. Tih laboratorij postao je bučan i pun života. Svađali bi se oko svake sitnice. Kada bi Tas ostavio nepotrebne strujne krugove pod naponom ili kada je Levi koristio alate koje je Tas smatrao svojima. Obojici je postalo jasno kako moraju krenuti svoje nesporazume rješavati na kulturniji i efikasniji način. Došli su na ideju da im je potreban treći glas kao pomoć pri donošenju konačnih odluka.

MIT

Intenzivno su krenuli u potragu za sredstvima kojima bi stvorili treći život. Osnovna sastavnica je mozak. Točnije, mozak glodavca. Levi je u potpunosti bio protiv hvatanja i prisilnog oduzimanja života jednom. Zagovarao je opciju u kojoj bi pričekali dok miš ne ugine prirodnim putem kako bi mogli koristiti njegov mozak. Izgradnjom Tasa Levi je saznao kako to malo stvorene ne živi dalje u novom tijelu već umire napuštanjem starog. Koristeći krekerke kao mamce nije im trebalo dugo za pronalazak odgovarajućeg subjekta. Izgradili su nastambu u kojoj će taj mali miš provesti ostatak života. Dok se Levi zabavljao i družio s novim prijateljem kojeg je nazvao Mit, Tas je bio nestrpljiv vidjeti i probati stvoriti novi život. Tas je svaki dan ubrizgavao male količine otrova u Mitovu hranu kako Levi ne bi primijetio njegove zle namjere, čime je skratio vrijeme do novog mozga. Kada su krenuli graditi dolazilo je do svađa i nesuglasica oko oblika i funkcije novog tijela. No, kada su završili ipak su se složili kako je rezultat i više nego zadovoljavajući. Mit je ubrzo otvorio oči i počeo prihvataći svoj novi život. Očigledno je Levi postao bolji tvorac

novog života. Čim je Mit postao svjestan svog okruženja počelo je Levijevo i Tasovo vrbovanje kako bi ga pridobili svaki na svoju stranu. Ovo je bila prljava igra u kojoj su se obojica borila za treći glas koji će im dati određena prava. Dok je Levi pokušavao Mita pridobiti ponudom prijateljstva kroz razgovor, Tas bi to isto pokušao postići vrijednim darovima. Iako je Mit na početku pokušavao pravedno odlučivati, s vremenom bi ipak pao pod utjecaj vlastitog dobitka. Mit je bio robot galantnog izgleda. Bio je viši i tanji od obojice. Uložio je velik trud u vlastiti izgled. Svoje bi tijelo ukrašavao raznim dodacima pri čemu mu nije bilo bitno hoće li imati korist od toga ili ne. Vjerljivo je previše doslovno utjelovio svoju ulogu donosioca odluke tako da je pokušao izgledati što reprezentativnije. Nije izgled sve na što je pažljivo gledao, čak je i svoje riječi birao tako da odgovaraju njegovom položaju. Dobro je znao obrazložiti svoje odluke, nebitno jesu li pravedne ili ne. Razvio je vještine govora. Morao je, kako bi zadovoljio Leviju i Tasu i time očuvao mir. Nekada bi se njihovi sukobi kretali na rubu fizičkog nasilja i samo je on mogao smiriti situaciju svojom intervencijom. Tri glasa postala su ipak premalo za pravedno odlučivanje. Zbog Mitova koristoljublja i iskorištavanja vlastite moći kako bi sebi pridobio različite prednosti, nastala je potreba za brojčanim izjednačavanjem u svrhu organizacije biranja.

DEE

Glodavac kojeg je Levi nazvao Dee ubrzo se pojavio. Bio je pri kraju života tako da ovaj put nije bilo potrebno duže čekati kako bi mogli koristiti njegov mozak za izgradnju četvrtog života. Levi, Tas i Mit pažljivo su i pedantno radili na tijelu za Dee. Ovo tijelo nadmašilo je sva prijašnja. Zaključili su da je bilo savršeno. Mit je najdulje radio na tom tijelu. Bio je zadovoljan funkcionalnošću ali ne i dizajnom. Na kraju se njegov trud isplatio. Ovo tijelo bilo je sasvim drugačije od ostalih, bilo je oku ugodno. Nije trebalo puno vremena za buđenje. Sva trojica bili su u potpunosti zauzeti prvim koracima novog prijatelja od kojega su očekivali kako će njihovo maloj skupini donijeti moći odlučivanja. No, gledajući kako se Dee graciozno kreće zaboravili su na to, ostali su zaslijepljeni. Brzo se moglo uvidjeti i više nego očita razlika između Dee i ostalih. Očitovala se ne samo u izgledu već i u ukupnoj pojavi. Dee nosi mozak suprotnog spola. To je Levi tek nešto kasnije shvatio proučavajući svoje baze podataka. Njenom pojавom ovo malo društvo postalo je nešto veselije. Svatko je htio što više vremena provesti s njom. Čak su i svađe prestale na neko vrijeme, vjerojatno zato što su se svi htjeli predstaviti u najboljem svjetlu. Nestala je i potreba za odlučivanjem. Sada je sve bilo samo u Deelinu korist a ona je to brzo naučila pametno iskorištavati. Znala je ih svu trojicu ukrotiti kako bi radili sve onako kako ona to želi. Nije imala nikakve zle namjere pri tome. Uglavnom je išla na to da sve što rade bude u korist njihove zajednice. Postala je organizatorica suživota njihovog malog društva mišjih mozgova. Redovito je dobivala poklone od ostalih, uvijek u tajnosti kako drugi ne bi saznali za tu slabost romantike. Ona ih je svu trojicu voljela, uglavnom ih je ona štitila od samih sebe. Može se reći kako je ona bila ljepilo tog prijateljstva. Čak bi se i tvrdi Tas omekšao u njenom društvu. Njena privlačnost nije bila tako lako objašnjiva zbog toga što oni nisu poznavali seksualnost a kamoli njenu svrhu. To je bio misterij slatkog okusa. S vremenom i rutinom ponovno su se pojavile nesuglasice koje su zahtijevale odluke. Kako bi te odluke bile pravedne održavali su biranja s kojima su dolazili do rješenja. Nažalost, njihov bi izjednačen broj često doveo do isto takvog rješenja. Tada su ponavljali biranje sve dok se ne bi postigla većina. Takav način biranja često je znao biti od veće štete nego koristi. Trošili su i vrijeme i sredstva na neizvjesne rezultate. Zajedničkim naporima došli su do rješenja kako je pet članova potrebno za donošenje kvalitetnih odluka.

LEO

Leo je bio ljubimac društva. Hranili su ga i pazili. Uzrok njegove smrti ostao je nepoznat. Ovaj put, prije nego li su krenuli u slijepu izgradnju njegova tijela, pažljivo su planirali i dugo raspravljali. Svatko je unio svoje ideje. U tome su barem uvijek bili složni. Svatko od njih obožavao je kreirati nešto novo. Može se slobodno reći kako su bili predodređeni za to. Samo planiranje trajalo je duže od konstruiranja koje je bilo gotovo skoro u trenu. Leovo tijelo je najviše nalikovalo Deeinom iako nije bilo toliko lijepo. Možda nije bila sklona ideji konkurenčije. Kada se Leo probudio bio je glavna zanimacija društva. Ipak je on najmlađi. Svi su ga htjeli podučavati a on je ubrzo postao zabavljač. Svi su se toliko brzo navikli na njega, nisu mogli ni zamisliti da ga više nema. Zapravo su članovi ovog društva svi redom individualisti, ni jedan nije zamjenjiv. Leo je bio onaj u čijem društvu svi podjednako uživaju, on se nikad ne bi odlučio za nekoga a još manje protiv nekoga. Razvio je dobar smisao za humor. Kada bi ispričao neki vic nastala bi tišina, samo bi se čuli procesori pod punom snagom a onaj s najbržim prvi se smijao. Najčešći je bio onaj o robotima i žarulji gdje su tri robota potrebna kako bi zamijenila žarulju; jedan da je drži a ostali ga okreću. Najviše su mu se svidjeli glazbeni aspekti prijašnjeg svijeta koje je više nego voljno prihvatio. Sam si je izrađivao instrumente na kojima je svirao svoje pjesme. Svi su bili oduševljeni njegovom umjetnošću. On je bio taj koji je inzistirao na nadogradnji akustičnih sustava za sve. Njegova glazba je morala biti slušana kvalitetnim sluhom. To je zapravo bila i prva odluka koju su donijeli svojim biranjem. Bila je to jednostrana odluka. Birački sustav s pet glasova ispostavio se kao savršen za ovo društvo. Sve odluke donijele su se prvim biranjem i postignuta je maksimalna efikasnost. Bili su toliko zadovoljni svojim dostignućem da su ga zabilježili duboko unutar svojih strujnih krugova kao neizbrisivo pravilo za mir i red.

Prošla je godina dana otkada se posljednji član pridružio malenom društvu. Zajedno su proživjeli svašta, bilo je veselih i tužnih trenutaka. Ovo društvo, sve u svemu, nikad nije bilo u opasnosti zbog raspada, njegovi članovi su jednostavno postali previše bliski za prepuštanje mržnji. Svađe i problemi su dolazili i odlazili, nitko ih nije pamtio. Levi je izrastao u vrlo dobrog vođu i učitelja. Znao je kako pristupiti svakom problemu. U međuvremenu je nadogradio svoje tijelo. Može se reći kako je on, uz pomoć starih memorijskih jedinica, postao hodajući izvor znanja iako su njegovi odgovori ponekad bili malo nespretno odabrani. To se slobodno može pripisati nedostatku iskustva. Ipak je on još uvijek jako mlad.

Tas se, ispočetka vrlo tvrd orah, već u prvim trenucima suprotstavio Leviju ne uzimajući u obzir činjenicu da je on njegov tvorac. Jednostavno je znao kako nema potrebe za nezahvalnošću. Svojim je društvom Leviju dao dovoljno te mu nije bio ništa dužan. Njih dvojica bi se često našli u svađi ali to nikad nije bilo iz mržnje. Jednostavno su imali različita mišljenja koja je trebalo zastupati. Tas je potajno poštovao Levija, kad je to bilo potrebno dao mu je svoju podršku. Uz Levija je Tas postao temeljem ovog društva. Mit je svojevrstan optimist, za njega ne postoji nešto se ne može, samo prepreke koje se mogu savladati. Bio je zagovaratelj moralnog društva i uveo je pravila ponašanja. Čak je napisao knjigu o dizajnu života. Smatrao je kako život uz osnovnu funkcionalnost mora biti i od posebne ljepote. Svoje je tijelo bezbroj puta prilagođavao, pratilo je svoje trendove. Vrlo je važan aspekt ovog društva, veliki je prijatelj mira i reda.

Dee je dobro duh ovog društva. Kao i Mit, ona je veliki optimist. Sretna je što je živa što želi i osjetiti iz dana u dan. Progurala je odluku o nadogradnji senzora kojima bi osjetili miris i bili u stanju okusiti sve oko njih. Također je provela poboljšanje vizualnih senzora kako bi njeno voljeno društvo bilo u stanju vidjeti sve ljepote ovog svijeta. Stalno bi uljepšavala tijela drugih kako se ne bi zapustili. Zbog nje je uveden i redoviti tehnički pregled svih komponenti. Ispostavilo se kako je kod Tasa nastala greška koja bi ga u kratkom roku koštala života zbog čega joj je

Tas bio posebno zahvalan. Vrlo je sretna u ovom društvu kavalira.

Leo je posljednji član društva koji nikada ne posustaje u razveseljavanju ostalih. On je rođeni zabavljač i jednog dana bit će velika zvijezda. Obožavao je pjevati, pisati i plesati. Svoje je tijelo usavršio baš za te aktivnosti. Zahvaljujući njemu u ovome društvu nikad nije zavladala dosada.

Iako su svi znali kako će ovaj dan jednom doći bili su tužni. Znali su da to označava njihovo rastajanje. Razgovarali su o tome, pravili planove o istraživanju svijeta ali kad je došao trenutak za ostvarivanje toga sve je utihnuo, svi su u sebi mislili kako bi bilo lijepo još malo ostati na okupu. Levi je preuzeo odgovornost završnog govora na sebe.

"Dragi prijatelji, odabrali smo ovaj dan kako bismo napustili naš dom i istražili svijet u kojem ćemo živjeti i stvarati. Ovim danom nećemo okončati naše prijateljstvo, nego ćemo ga proširiti. Bez obzira gdje ćete se nalaziti i pod kojim uvjetima, nikad ne zaboravite našu zakletvu o održavanju reda i mira, o poštovanju života bez obzira radi li se o biljnom, životinjskom ili tehnološkom. Sav život je jednak vrijedan! Slobodni ste osnovati nova društva, carstva i civilizacije. No, budite odgovorni i svjesni, kako bez obzira na broj članova, uvijek samo najboljih pet odlučuje o sudbini ostalih. Ovdje gdje je bio naš dom izgraditi ćemo novi dom, centar našeg društva. Sjedište petorice koja će pravedno vladati svima nama. Zato ih pažljivo odaberite, neko to budu zaista najbolji među nama. Njima ćemo se pokoriti u nadi da će za nas govoriti jezikom istine, pravednosti i morala. Poštovat ćemo lekciju koju nas je ovaj svijet naučio o važnosti zajedništva i bratstva. Kao i naše pokojne učitelje. Želim da vaše noge i tijelo dobro obave svoju funkciju u nadolazećoj pustolovini. Svijet je sada vaš."

anđeoska demokracija

Vladimira Becić

„Ne“, odbrusi kratko Lucifer, ni ne podižući pogled sa autorovom rukom potписанog prvog izdanja Machiavelievog *// Principe*.

„To je moja zemlja. Imam na to pravo!“ pjenila se Barbara koračajući s jednog kraja medvedgradskog atrija na drugi.

„Bila tvoja zemlja. Imala na to pravo“, ispravi je muškarac duge svjetle kose, okrene stranicu i nastavi nesmetano čitati.

„Dobro, Medvedgrad je sad tvoj, ali ipak...“ vitka žena stade ispred ostakljenog luka kroz koji je prodirao zadnji trak sunčeve svjetlosti u atrij. Lucifer podigne svoje poput ugljena crne oči i sukobi ih s Barbarinim,. Na tren su Crna kraljica i Crni anđeo, oboje sa svojim dugim kosama i odlučnim pogledom u očima djelovali poput brata i sestre: jednakoj jaki, jednakoj nezemaljski lijepi, jednakoj bijesni.

Luc polako zatvori knjigu i odloži je na stol i dalje ne skidajući pogled sa žene s kojom je prije toliko stoljeća sklopio pakt. Vidio je da se Barbara lecnula. *Tako i treba biti*, pomisli. Iako je bila jedna od rijetkih smrtnica koja mu je uistinu bila zabavna sve ovo vrijeme koje je provodio uz nju, Barbara Celjska je imala temperament koji je bio u direktnoj opreci s pojmom „podložnost“. Upravo mu se na to zaklela one olujne noći kad su se svi saveznici napustili i ostavili je na milost i nemilost Turcima. *I nju i njezin ljubljeni Medvedgrad*. Tada ju je spasio, i nju i ovu predivnu građevinu, i zauzvrat ih dobio oboje. *Paktovi su divna stvar!* zaključi i digne obrvu prema Barbari:

„Ali ipak...“ pozove je da nastavi misao.

Barbara se u primiri, uvidjevši mogućnost otvaranja novog manevarskog prostora. Bila je u stanju prilagoditi se struji, samo ako joj je to išlo u korist - osobina koju je kod nje Lucifer iznimno cijenio.

„Moglo bi bit zabavno.“

Lucifer osta zadriven novom taktikom. Nakon svog onog bijesa i pozivanja na vjekovna prava, očekivao je argument pravne ili eventualno povjesne prirode. Ovako nešto nije očekivao. Još jedan razlog zašto mu je Barbara

bila bliskija nego sve ostale smrtnice, iako je striktno pazio da joj ničim ne nagovijesti poseban status koji je imala u njegovom životu na Zemlji.

„Zabavno kažeš?“ ponovi polako, pustivši da mu se riječ „zabavno“ zakotrlja jezikom. Zvučala je slasno. *Ta me žena poznaje bolje nego pola Neba!* pomisli, pa nastavi glasno:

„Prosvijetli me. Kako demokratski izbori mogu biti zabavni?“

***

„Trebaju nam plakati!“ odlučno ustvrdi Damir, predsjednik stranke.

„Je, a to će platit 'ko?“ odbrusi mu studentica ekonomije Nada. Kao blagajnica stranke bavila se financijama, točnije nedostatkom istih.

„Ne moraju biti veliki...“ uplete se Goran, ali ga Damir vrlo nedemokratski prekine:

„Goro, brate, kad si ti zadnji put razgovarao s tiskarama?“

„Paaaaaa... nikad“, Goran si razbaruši plavu kosu i zašuti.

„Dobro, to smo riješili. Dakle, plakati, nula bodova. Idemo dalje, 'ko ima još koji prijedlog?“

„Šta nas ne bi trebao neko financirati? Ipak smo stranka koja se kandidira na izborima, a piše da svi građani imaju pravo biti izabrani. Ali kako ćemo biti izabrani kada ljudi ne znaju za nas? Mislim, trebali bi nam dat neku šansu, jel“, Kora je gledala čas u Damira, čas u Gorana, čas u Nadu, čas u Juru, očekujući odgovor.

„Kora, dušo...“ započe Jura, po tko zna koji se put zapitavši što kći jedinica bogatih roditelja koja ima sve u životu uopće radi u njihovo stranci. *Da treba raditi da plaća faks, ne bi postavljala ovakva pitanja!* ogorčeno pomisli, ali, za dobrobit stranke, nastavi smirenim tonom: „Poanta naše kampanje i jest da pokažemo ljudima kako je trenutna vrsta demokracije vrrrrlo daleko od demokracije. Jer sve to kaj si ti rekla stoji, ali samo tamo gdje je na snazi prava demokracija. Ona za koju se mi borimo. Kužiš?“

Kora kimne, ali nakon tri sekunde šutnje ponovno otvoru usta:

„Ali svejedno, šta ne bi trebali...“

„Kora! Trebali bi, ali neće. Pare idu strankama koje su već na vlasti i to je to. Mi se moramo snać sami!“

„Ali to nije fer! Kako ćemo...“

„Naravno da nije fer, pa zato smo i osnovali stranku! Isuse, Kora, daj uključi taj vakuum. Nisi baš takva plavuša!“ obrecne se Jura i okrene prema Damiru koji je preslagivao papire po stolu, trudeći se ne gledati suze koje su razmazivale Korinu šminku.

Nitko nije volio kad Kora plače, a plakala je često. Nije shvaćala kako je moguće da stvari nisu onakve „kako piše da bi trebalo biti“. Kora je cijeli život živjela u blaženom neznanju o pravom životu. Susret s Jurom joj je bio jedina dodirna točka sa stvarnošću, a on ju je, kao svoju djevojku, upoznao s ostalima. Kora se, iz njemu nepoznatog razloga, odlučila uključiti u rad stranke. Sada su bili tu gdje jesu.

„Daj dođi idemo ti i ja skuhat kavu, dok dečki neš smisle“, povuče Nada rasplakanu Koru u kuhinju.

„Isuse!“ Damir i Goran bijesno siknu na Juru, kao i svaki put nakon Korinog ispada.

„A kaj sad? Ne kuži- ne kuži. Idemo dalje. Plakati smo rekli niš, kaj je sa štandovima, ono da postavimo punktove pa educiramo građane?“ nastavi Jura kao da se ništa nije dogodilo.

„E to bi išlo. Po dvoje na dvije lokacije... možda i skupimo kojeg novog člana pa se proširimo“, Damir zapiše „edukativni štand“ na papir pred sobom.

„Samo...“

„Kaj „samo“?“ Jura se okreće prema Goranu koji je zamišljeno prolazio prstima kroz bradu u izrastanju.

„Sve stranke imaju štandove. I Lijevi i Desni, i Gornji i Donji, i Vaši i Naši, svi. Mi smo drugačiji i trebamo se u startu odvojiti od ostalih. Drugačijim pristupom biračima, recimo.“

Na trenutak oko klimavog stola u podstanarskoj sobi zavlada tišina.

„Goro je u pravu. Moramo smisliti neš originalno“, na koncu reče Damir, točno u trenutku kad su djevojke ušle noseći pladanj s kojeg se širio bogat miris turske kave.

***

Otkada je u ovim krajevima došlo do pojave demokracije i izbora, Barbara je žarko željela sudjelovati u njima, no Lucifer se žestoko protivio bilo kakvom miješanju u zemaljsku vlast. *Mi vladamo svojim dijelom Zemlje, smrtnici svojim, i ta se dva dijela ne trebaju niti doticati, a kamoli utjecati jedan na drugi!* Barbara se nije slagala s njim. Smatrala je da bi bilo zgodno biti barem malenim dijelom tih šarenih predstava koje su prethodile velikom danu u kojem su građani birali tko će narednih par godina njima vladati. U njezinu dobu, zabava vezana za izbor vlasti bila je ograničena isključivo na proslave prilikom krunidbe i one prilikom rođenja nasljednika. I što se zabavnosti vladanja tiče, to je bilo sve.

Demokracija je, međutim, uvela sasvim nova pravila. Mjesecima prije glavnog događaja gradovi i sela su prštali od povorki, štandova, koncerata, predstava i sajmova. Posvuda su se šarenili plakati, na svakom su se uglu dijelili pokloni, svi su bili ljubazni, svi su pričali lijepo i uvjerljivo. Sve je bilo veselo i vedro. Kada je ona bila kraljica, svi su se zabavljali osim nje. Željela je osjetiti tu vedrinu, željela je biti dio tog naroda koji se veseli jer sudjeluje u nečem bitnom, u nečem velikom. Stoga upravo s tim započe Luciferovo „prosvjetljivanje“:

„Ali naravno da demokratski izbori mogu biti zabavnii! Za početak dugo traju, nitko nije isključen iz njih, sve je šareno, posvuda se nešto događa! Prije su samo krunidbe bile svečane i zabavne, s tim da se uvijek znalo tko će pobijediti. Sada se ne zna, pa je to kao da smo na konjskim trkama! Usput se svako može kladiti na svog kandidata. Ja to recimo redovno radim.“

„Kladiš se na političare kao da su konji?“ upita bjelokosi muškarac prasnuvši u smjeh.

„Pa da. Slično je. Teoretski, svi imaju iste šanse. Utrka je. Čak je i zovu predizborna utrka“, frkne Barbara nosom prema Luciferu koji se i dalje smijao.

„I, koliko su puta tvoji pobijedili?“

„Zasad dva“, uzdahne Barbara nezadovoljno. „Ali to je zato što mi nisi dozvolio da sudjelujem!“

„Dušo, tebi je jasno da ti ne možeš glasovati? Naime, ti službeno nisi državljanka Republike Hrvatske“, Luc ustane iz fotelje i kreće prema stoliću s bocama pića.

„Pih! Kao da je križanje listića jedini način izbora vlasti!“ Barbara zamahne svojom dugom kosom i pruži ruku prema Luciferu.

„A da?“ Luc je točeći pogleda ispod oka.

„Da. I ti to jako dobro znaš.“

„Istina. I baš zato ne vidim razloga zašto bi se miješali u ovu vlast. Ide im savim dobro“, uzevši pune čaše kreće prema Barbari i pruži joj jednu.

„Hvala. Istina, ide im dobro, ali nije u tome poanta.“

„Nego u čemu?“ Barbara osjeti tračak nestrpljenja u muškarčevom glasu, pa odluči biti uvjerljivija.. Ovo joj je bila jedina šansa da dobije ono što je već godinama željela.

„U igri. U uzbudjenju. U neizvjesnosti.“

„Barbara, demokratski izbori odavno nemaju u sebi toliko dozu neizvjesnosti koliko ti misliš da imaju“, Luc se sruči u fotelju i umorno odmahne glavom.

„Da su totalno izvjesni, pogodila bih pobjednika svaki put, kao na krunidbi!“ ispali Barbara svoju argument.

„Stoji. Donekle.“

„Donekle?“ upita Barbara.

„U principu, uvijek vladaju isti ljudi, koji se smjenjuju svakih par godina. Demokracija nije toliko različita od monarhije, samo je taj kontinuitet prekriven šaradom i smjenama.“

„Želiš reći da ovo u stvari nije prava demokracija?“ Barbara nije bila razočarana, dapače. Bilo je puno logičnije da samo par ljudi želi vlast do te mjere da učine sve da bi vladali. Ostali pokušaju i padnu. Tako je bilo i u njeno doba, tako je bilo i prije nje.

„Naravno da nije. Tko ima novaca, taj pobjeđuje. Ništa se nije promijenilo, samo se drugačije zove. Ljudi će uvijek biti isti.“

„Ali... zašto misle da se nešto promijenilo?“

„Zato jer žele vjerovati da je ovo bolje. Zato svako malo mijenjaju stranku na vlasti. Prvo su dobri Desni, pa ih oni razočaraju, pa izaberu Lijeve, pa im se ni oni ne svide, pa izaberu Gornje, pa Donje i tako u krug. Uvijek iste ljudi. Nikad neke druge.“

„Zato što nema drugih?“ ponudi Barbara rješenje.

„Zato što ovi ljudi vladaju. Ostali nemaju mogućnost doći na vlast.“

„A što ako narod želi druge ljudi na vlasti?“

„Da ih toliko želi, imao bi ih. Ne, ne želi ih. Ovako im je dobro, ovako su navikli.“

Luciferove riječi na trenutak zbune i oneraspolože Barbaru, ali odluči da je one neće smesti:

„Svejedno što narod želi. Ja se hoću zabaviti. Izazivam te!“

„Čime?“ Luc promiješa tekućinu u čaši i ispije je naiskap.

„Svako izabere svoju stranku i radi za nju. U zatvorenu kuvertu stavimo za koga radimo. Nakon izbora otvorimo kuverte i vidimo tko je pobijedio!“

„Jesam li ja to dobro čuo? Ti, kraljica, mene, anđela, izazivaš na partiju demokracije?“ crne oči zaiskre bojom vatre.

Barbara u sebi klikne od ushita. *Imamo izbore!*

***

Damir i Goran su sjedili u svom omiljenom kafiću na Gornjem gradu i zamišljeno zurili svaki u svoju čašu piva. Našli su se bez Jure da bi izbjegli Koru i njezina nesuvisla pitanja uz obaveznu dozu plača. Nada je trebala stići svaki čas.

„I?“ upita Goran, obraćajući se više čaši nego prijatelju.

„A ono...“ slijedeći ramenima odgovori Damir.

„Eh“, odvrati Goran i obojica opet potonu u tišinu.

Nakon poduzeće tišine Damir digne pogled i duboko uzdahne.

„Što je?“ trgne se Goran, vidjevši Damirov odsutan pogled. Damir je uvijek bio samouvjeren i siguran u sebe

i u njihove ciljeve. Sada je Goranu po prvi put djelovao izgubljeno i vrlo različito od Damira kojeg je poznavao.

„Znaš... pitam se...“

„Što?“

„Koliko to sve skupa ima smisla.“

„Demokracija?“

„Ma i to uostalom.“

„Kako misliš: „Ma i to uostalom“? Zašto smo onda kretali u sve ovo ako ne vjerujemo u demokraciju i mogućnost njezine provedbe?“ Goran je bio u šoku. *Damir ne može sad odustati! Ne pred izbore!*

„Ma, razmišljao sam nešto o Korinim riječima...“ započe Damir. „Znaš, ima cura pravo. Trebali bi imati neku podršku da se probijemo ako ne na vrh, a onda da nas barem primijete. Ljudi trebaju vidjeti, trebaju čuti kakve im mogućnosti pruža prava demokracija. A ako to ne znaju, ne mogu ni glasati za nju, kužiš? Činjenica jest, htjeli mi to priznati ili ne, da im nekako, bilo kako, treba privući pažnju. To je najbitnije. Kad nas počnu slušati tada im možemo reći da imaju izbor, da si život mogu učiniti boljim...“

„Hoćeš reći da ih prvo trebamo privući po principu kruha i igara, a da bi im nakon toga rekli da se život ne sastoji od kruha i igara već da trebaju preuzeti odgovornost za svoje postupke i glasati tako da tim glasom budu na korist cijelom narodu, a ne samo sebi?“

„Oprilike. Da“, Damir je djelovao vrlo nesretno nakon Goranovog izlaganja. „Nažalost, to je upravo to. Ljudi prvo treba privući i tek onda im možemo reći ono što mi znamo. Tek kad nas počnu slušati, tek tada mogu čuti da je moguće da sami odlučuju o zdravstvu, školstvu, cijenama i svemu ostalome, a ne da žive na milost i nemilost onih koje su izabrali da kao rade za njih, a koji u biti rade za sebe. Tek tada. Ako nas ne čuju i ne doživljavaju, tada im ne možemo prenijeti ništa, ništa od ovoga što mi znamo i za šta se borimo...“ Damir nagne čašu i iskapi ono malo piva što je ostalo ne zamjetivši Goranov začuđeni pogled.

Za razliku od Damira, Goran nije bio idealist. Damir je želio uvjeriti ljude kako svatko od njih može donositi odluke za sebe, umjesto da ovisi o državi. Za postizanje potpune demokracije treba samo da nauče par stvari i preuzmu odgovornost za ono što su izglasali. Goran je pak znao da je takvo nešto unaprijed osuđeno na propast jer ljudi većinom nisu željeli učiti, još su se manje željeli truditi, a najmanje su htjeli preuzimati odgovornost. Puk je bio sretan kad je mogao uprijeti prst u krivca i svaka ideja da bi želio preuzeti potencijalnu krivicu na sebe, iako bi možda uz to i dolazila neka korist, po Goranovom je mišljenju bila ideja koja teško da će zaživjeti u stvarnosti. Damiru je odmah rekao što misli i da ako uđe u stranku, da ne očekuje od njega da vjeruje, već samo da radi. Damir je rekao da je dobro imati đavoljeg odvjetnika uza se, i tako je njihova stranačka suradnja počela. I nikada se njihova mišljenja o ljudima i demokraciji nisu ni približno poklapala. Sve do danas.

Goran nije imao ni najmanju namjeru reći prijatelju: „E vidiš, to je ono što sam ti govorio!“ Dapače. Znao je da je Damir intelligentan, i da je samo pitanje vremena kada će shvatiti da i najbriljantnije ideje treba prilagoditi stvarnim mogućnostima njihove provedbe. Naručio je još jednu rundu i rekao:

„Ok, dakle, sada nam stvarno treba neki luđački plan za privlačenje masa. Inače odlazimo u ropotarnicu povijesti, a da nemamo čak ni svoj broj u arhivi!“

Damir ga pogleda tražeći na prijateljevom licu trag ironije ili sarkazma, no ne nađe ga. Odmahne glavom i dohvati pristignu čašu te je digne prema Goranu:

„Znaš, jesu cinik, al si dobar čovjek!“

***

Iako je demokratske izbore smatrala zabavom, Barbara je morala priznati da su je Luciferove riječi rastužile. U doba kada je vladala ovim krajevima, Barbara se trudila biti dobra kraljica. Ljudi nikada nisu bili u potpunosti zadovoljni, kao što nikada ni neće biti, jer takva je ljudska narav, ali Barbara je vjerovala da ju je njen narod volio. Ovi ljudi koji su danas živjeli u okolini Medvedgrada, bili su potomci njezina naroda, bili su njezin narod, ma što Luc govorio. I imali su pravo na demokraciju, pravu demokraciju, ako su je toliko željeli. Sve te priče o novcu i da pobijeđuje bogatiji podsjetile su Barbaru na dvorske spletke i urote, potkuljivanja plemstva i nezahvalne saveznike zbog kojih su Medvedgrad i ona sada bili u Luciferovim rukama.

Odlučila je svoj utjecaj upotrijebiti na stranci za koju je čula igrom slučaja, sjedeći na kavi. Stranka je bila nova i mlada, vrlo idealistički nastrojenih članova bez imalo životna, a kamoli politička iskustva, ali se zalagala za ono što je Barbari u ovom trenutku bilo jako bitno. Za pravu demokraciju. Nakon kratkog razmišljanja, sjetila se naziva stranke i ispisala ga na papir koji je pospremila u kuvertu.

Pokazat će ja njemu što je to demokracija! unaprijed je likovala u sebi, dok je, slatko se osmehujući, pružala kuvertu Luciferu. Sada je samo trebala pronaći te dečke koji su pričali o pravoj demokraciji. Znala je gdje će ih naći, stoga brzo odjene lepršavu crvenu haljinu i uputi se niz stubište koje je njezine odaje povezivalo s podzemnim hodnicima podno Medvedgrada.

Kada je preuzeo Medvedgrad, Lucifer je odlučio očuvati ga onakvim kakav je bio. Potresi i vrijeme narušavali su izgled srednjovjekovnog zamka samo izvana, ostavljajući od nekoć prekrasne građevine samo ostatke ostataka. No iznutra, Medvedgrad je još uvijek bio grad u kojem je Barbara celjska stolovala, sa svim dvoranama i hodnicima, palasima i dvorištem, kulama i kapelom, i podzemnim hodnicima koji su se granali od Malog Plazura prema Zagrebu, izlazeći iz zemlje što u šumi, što u gradu.

Barbara izabra hodnik čiji je izlaz bio dobro prikriven lažnim zidom crkve sv. Marka. Iskoračivši iz sjene, brzim se koracima uputi prema mjestu gdje je zadnji put čula Damira i Gorana kako pričaju o demokraciji. Čim je stupila u ulicu u kojoj se nalazio kafić, osmjeħoj obasja lice. Dva su mladića sjedila zamišljeno i ispijala svoje pive. *Baš kao naručeni!* pomisli Barbara i uputi se prema praznom stolu pokraj njihovog.

***

„Di je Nada? Trebala je već biti ovdje“, Goran baci pogled na sat, pa se stane okretati oko sebe, promatrajući ulicu, taman u trenutku kad je tamnokosa žena u crvenoj haljini sjedala za susjedni stol.

„Eno je. O k vragu! I Kora je s njom!“ Damir sočno prokune.

„Ej, evo nas“, pozdravi Nada i doda kao opravdanje: „Srela sam Koru na početku ulice, taman je išla prema vama.“

Damir odluči preskočiti sve komentare i odmah krene s poslom:

„Trebaju nam ideje, ostvarive ideje. Treba nam reklama koja nije skupa, koja je upečatljiva i, ako je ikako moguće, originalna. Dakle, da je nijedna od stranaka dosad nije koristila.“

Za stolom nastane tišina koju prekine nakašljavanje za susjednim stolom. Svo četvero se okrenu prema ženi u tridesetima koja je sjedila s notebookom na koljenima i gledala u njih.

„Nama se obraćate?“ upita Damir.

„Da. Nemojte se ljutiti, ali nisam mogla ne čuti vaš razgovor...“, započe Barbara neodoljivo se osmehujući.

„A Vi ste?“ uleti sad Goran, promatrajući pažljivo ženu koja im se obratila. Bila je jednostavno, ali elegantno odjevena. Njezin su stav i način govora odavali uspješnu osobu, čime godda se neznanka bavila. Goran je znao prepoznavati uspješne ljude.

„Zovem se Barbara, novinarka sam koja prati izbore. Freelancer. Želim biti neutralna i dati pravu sliku onoga što se događa“, Barbara se uživi u svoju novu ulogu.

„Želite znati nešto o stranci?“ ubaci se Damir s nadom.

„Ne. Već znam sve o vama što mi treba. Imam nešto bolje za vas. Marketing.“

Četvorka se zagleda u ženu koja se pojavila niotkud. *Očajni smo, eto što smo. Čim očekujemo da nam nepoznata osoba riješi probleme*, prolazilo je Goranovom glavom dok je žena promatrala svakog od njih ponaosob, na kraju se zaustavivši na Damiru.

„Ulična kazališta“, izgovori pobjedonosno.

„Molim?!“ upita Damir kome je to bilo upućeno.

„Htjeli ste reklamu koja je jeftina, a koja privlači narod. Ja vam je dajem. Ulična kazališta uvijek privuku mase. Vesela su, šarena, zabavna, mogu se koristiti u razne svrhe, a ono što je najbitnije - jeftina su.“

Nitko nije odgovorio na Barbarin prijedlog. Goran je znao zašto. Prijedlog je bio toliko jednostavan i toliko briljantan, da su se svi četvero čudili kako to nije palo na pamet njima samima.

„To je... savršeno!“ na koncu izmuca Damir.

„Drago mi je!“ uzvrati novinarka i vrati pogled na svoj notebook, da bi ga tren kasnije opet usmjerila u njih, točnije ovaj put u Gorana:

„Ako trebate pomoći oko organizacije, tu sam. Radila sam seriju članaka baš na tu temu!“ Goran nije čekao da ga se zove dva puta. Žena je imala što ponuditi, stoga se smjesta premjesti za njezin stol, izvadivši iz džepa svoj iPhone. Par minuta kasnije Goranu je bilo jasno da radi s profesionalkom i nije mogao sakriti svoje oduševljenje.

I nije bio jedini.

***

Barbara se s entuzijazmom bacila u organizaciju kampanje koja je već s prvim pojavljivanjem u javnosti privukla pažnju što ljudi, što medija.

„Kako možeš biti takva ovca i dozvoljavati da svatko odlučuje o tvom životu?“ obrušavala se lutka vuka obučenog u majicu s natpisom „Država“ na lutku ovce u majici s natpisom „narod“.

„Ja odlučujem! Ja glasam!“ meketala je ovca skakući oko vuka unutar kulisa uličnog kazališta.

„Pa što onda stalno kukaš da standard pada, cijene rastu i da ništa nije dobro? Pa sve si to ti izglasala!“ likovao je vuk.

„Nisam za to glasala, prevarili su me!“ plakala je ovca.

„Kako su te prevarili kad si ti odlučila za koga ćeš glasati?“ bio je vuk uporan.

„Lagali su me...“ plakala je ovca, dok se vuk okretao prema zabavljenoj publici:

„Uvijek će lagati, svaki put! Sve dok sama ne uzmeš na sebe odgovornost odlučivanja! Tada nitko neće donositi odluke osim tebe!“

„Tako jeee“, vikala je oduševljena gomila plješćući.

Iz dana u dan se broj okupljenih oko malih kazališta povećavao, a volonteri na štandu su jedva stizali obraditi sve zahtjeve za upis u Ispravnu stranku. Sredstava za financiranje kampanje više nije nedostajalo. Tvrte koje prije nisu željele niti čuti za Ispravnu stranku slale su svoje donacije. Televizijske su kuće, kao i one novinske, tražile ekskluzivne intervjuje s vrhom stranke koja se iz dana u dan sve više širila.

„Sada svi su žele preuzeti odgovornost odlučivanja na sebe, svi žele prestati biti ovce i postati vukovi“, reče Damir likujući.

Barbara ga je tužno promatrala s druge strane stola. Damir se počeo mijenjati čim je stranci krenulo. Sve je češće govorio o vjerojatnosti pobjede na izborima, a manje o demokraciji. Dajući intervjuje vješto je prije dane izjave izokretao i stavljao u novi kontekst, sve više ličeći predsjednicima stranaka na vlasti. Barbara je pratila sve ove promjene i na njemu i na drugima, i nisu joj se sviđale. Sve manje su ličili na one ljudi koje je odlučila podržati u njihovim nastojanjima da njenom narodu omoguće pravu demokraciju. Jedina osoba koja se nije promijenila bio je Goran koji je sada pokušavao prebaciti Damirove riječi na šalu:

„Ako svi postanu vukovi, poklat će se međusobno. Sumnjam da je to ono što želimo.“

„Željeli smo privući pažnju na sebe i uspjeli smo u tome. Natjerali smo narod da razmišlja, da prestanu biti ovce. To je ono što je najbitnije.“

„Da, ali svi oni sada očekuju da se njihove odluke poštuju, što je nemoguće.“

„Nije nemoguće, to je demokracija, Goro.“

„Damire, kako će se svačija želja poštivati? To je praktički neizvedivo!“

„To je nebitno. Bitno je da su shvatili da je to moguće.“

„Shvatiti da je to moguće i provesti tu mogućnost su dvije različite stvari. Mi smo im obećali da će odlučivati...“

„I hoće. Jednom. Zasad smo dovoljno napravili“, odsječno će Damir i ustane od stola. „Sutra imamo masu stvari za obaviti, najbolje da s ovim završimo. Nado, daj da vidimo one donacije...“

Barbara i Goran su se pogledali dok su Damir i Nada napuštali prostoriju. Jura i Kora su krenuli za njima. Barbara osjeti suze nemoći i bijesa kako joj pune oči.

„Bilo je to samo pitanje vremena“, Goran joj blago dotakne nadlanicu.

Barbara ga začuđeno pogleda.

„Moć mijenja ljude. Pogotovo idealiste.“

Barbara je dan izbora odlučila provesti u krevetu, zatvorena u svojim odajama, daleko od svih, daleko od demokracije. Ispravna stranka je vodila i bilo je više nego izvjesno da ovi izbori pripadaju mladim aktivistima koji su se bacili u političke vode. Obećivali su demokraciju u njezinom najčišćem obliku i svi su bili oduševljeni mogućnostima koje njihov program otvara. Narod im je klicao kao osloboditeljima od jarma lažne demokracije, očekujući da će im njihov dolazak na vlast značiti ispunjenje svake želje. Nitko se nije nijednom zapitao kako je moguće svima ispuniti želje kada nitko ne želi iste stvari.

Nitko se nije zapitao jer nisu željeli čuti odgovor, Barbara udari šakom o jastuk, a onda ga dodatno još baci u zid.

Željeli su prestatи biti ovce, željeli su slobodu za sebe, ne misleći uopće o slobodi drugih. Željeli su dobro sebi, a za druge ih nije bilo briga. A nitko od Ispravnih im nije ukazao na to. Nitko! Pustili su ljudi da vjeruju kako će im ispuniti svaku želju, samo da glasaju za njih. I ljudi će glasati. I sve će biti isto kao i prije. Jer su i Ispravni sada isti kao i sve ostale stranke koje su prije njih bile na vlasti. A ljudi će ih se zasiliti čim shvate da su prevareni, i da su Ispravni samo još jedan vuk, ali u novoj koži, a da su oni bili i ostali ovce!

Barbarin unutarnji monolog prekinu koraci koji su se uspinjali prema njezinu katu. Žurno skoči s kreveta i obriše suze, donekle popravivši raščupanu kosu.

„Smijem?“ Luciferov je glas s druge strane vrata bio zabrinut i Barbari suze ponovno potekoše niz lice.

„Uđi“, reče i sjedne na krevet, ne gledajući u muškarca koji joj priđe i klekne kraj nje, pružajući joj čašu.

„Tvoj omiljeni liker“, ponuka je.

„Hvala, ne pije mi se.“

„Ispravni su pobijedili.“

„A dobro.“

„Nisi li ti radila za njih?“

„Jesam“, Barbara je i dalje izbjegavala Luciferov pogled.

„Dakle, slavimo?“

„Ne slavimo.“

„Pobijedila si. Tvoja je stranka pobijedila. Donijela si svom narodu demokraciju“, Lucifer propovjednički raširi ruke.

„Nek se gone i oni i njihova demokracija!“ prasne Barbara i Luc ustukne. „Svi su oni isti! Daj im moć i odjednom su od boga dani! Zaborave sve, i prijatelje i narod i sve. Još jednom mi spomeni demokraciju i sve će ih bacit u ropstvo!“

„Ljubavi...“

„Nemoj ti meni ljubavi!“ Barbara se poput crnog vihora digne s kreveta i stane ispred visokog muškarca, sežući mu do brade. „Pobijedio si. Oni ne žele demokraciju. Ovce su. Sretan?“

„Ne baš. Ne volim kad si ti nesretna“, u Luciferovom glasu Barbara osjeti iskrenost koja je ponovno slomi.

„O Luc, oni su tako... tako...“

„Znam, ljubavi, znam. Ljudi su“, Lucifer je čvrsto zagrljali i počne ljuljati poput djeteta ljubeći joj kosu.

„Za koga si ti navijao?“ upita Barbara između dva jecaja.

„Za Ispravne.“

„Molim?! Barbara se istrgne iz Luciferova zagrljaja, ponovno bijesna, ali ovaj put na muškarca ispred sebe. „Ti si ih učinio takvima?!”

„Ne. Nisam učinio apsolutno ništa.“

„Ali... navijao si za njih, znači radio si za njih.“

„Navijao, da. Radio... ne. Pustio sam tebe da radiš. Da im pružiš priliku da dođu do moći. Za ostalo sam znao da će se oni sami pobrinuti“, Lucifer slegne ramenima.

„Znači, istina je. Nema prave demokracije“, Barbara se tužno spusti na krevet.

„Ne. Bar ne dok su smrtnici ovakvi. Dok misle samo na sebe i rade samo za sebe. I dokle god su takvi, u njih se ne treba miješati, jer oni uvijek naprave ono što oni misle da je najbolje za njih... a očito je vlast kakvu si izabiru upravo onakva kakva im treba“, Lucifer digne svoju čašu i kucne je o Barbarinu.

„Za nas!“

Barbara se sjeti svoje djetinjaste želje da učini svoj narod sretnim, narod koji nije niti znao što želi, a kamoli što ga čini sretnim, i osjeti tugu.

„Ima li nade za njih?“ upita umjesto odgovora na zdravicu.

Lucifer ju je ozbiljno promatrao trenutak-dva i onda kimne glavom:

„Ima. Postoje i napreduju. To je dobar znak.“

Želimir Periš

Kad bih vam rekao da sam, od svih ljudi, baš ja taj koji je spasio demokraciju, možda bi, a možda mi i ne bi vjerovali. Ali to je istina. Ne tražim spomenike, ne tražim da me se spominje u knjigama, ali bi mi bilo draže da me se malo više zna i možda da me ljudi malo više poštuju. Kako je teško od ljudi očekivati da poštaju takve kao ja, ne gajim puno nade, ali mi je ipak stalo do toga da se zna kako sam baš ja spasio demokraciju.

Iznijet ću vam točno kako se to dogodilo.

Bilo je to jednog srpnja prošle godine, baš su bila počela kupanja na našoj gradskoj plaži, kad su raspisani prvi izbori na kojima mogu glasati i Bijeli. Bijeli su odmah osnovali stranku Bijelih i jasno, u svim anketama su dobili osamdeset posto glasova. Ljudi su odmah poludjeli na ovo. Ne kažem da Bijeli nisu ljudi, nego mislim na ove koji hodaju kad kažem „ljudi“. A dobro, i neki Bijeli hodaju ako ćemo ono robotsko geganje zvati hodanjem. Ali ne znam sad ja tko bi bio kvalificiran kao čovjek, a tko ne bi, nije na meni da se time bavim. U stvari se time baš i bavio Vrhovni sud prije tog ljeta, tako se sva situacija i zakuhala. Tužili su neki Bijeli državu, da zašto oni ne mogu glasati na izborima i jesu li oni uopće ljudi ili nisu. Godinu je dana trajao proces, na kraju je bilo da ako već Bijeli imaju pravo posjedovati nekretnine, da onda mogu i glasati na izborima. To su rekli da je presedan, da se čovječnost mjeri po tome imaš li ili nemaš nekretninu. Zvali su to doktrina nekretnine. A pravo da vam kažem nije to mene nešto posebno zanimalo. Ja sam taman tih dana dobio posao čuvara plaže. Posao mi se sastojao od toga da svakih trideset minuta prođem po cijeloj dužini i širini plaže i vidim da li je sve na svome mjestu. Nisam se bavio kupačima, jer se baš ne snalazim u moru. Kad je bilo testiranje u plivanju nisam se baš pokazao. Nekako izgubim stabilnost kad nogama više ne mogu napipati dno. Tako sam se zagrcnuo, prelilo mi se more preko glave, nisam mogao ni disati, pa me jedan drugi što je isto bio na testiranju izvukao iz mora. Poslije je njega izabrao za spasioca, a mene za čuvara. Problemi su počeli kad je trebalo čuvati stvari. To je značilo svaki dan prebrojati sve suncobrane, ležaljke, stolice, kabine za presvlačenje, tuševe i upisati njihovo stanje u notes. Nisam vičan brojanju, a još sam manje vičan zapisivanju. Ispada da je u mojoj smjeni uvijek nedostajala pokoja stolica, a ja to nisam mogao ni negirati ni dokazati, pa su me uskoro najurili s posla. Sreća, kad je u našem gradu ljetno posla ima puno, pa sam brzo našao neki drugi oglas gdje traže zdrave i snažne ljude mlađe od dvadeset godina. I onda kad sam bio na razgovoru za taj drugi posao tamo su me prvo pitali da li mi je problem raditi s Bijelima. Ja sam rekao da nemam problema s Bijelima i da nikad nisam imao problema s Bijelima.

Bijeli nikad ne bi dolazili na plažu, pa nisam imao i gdje imati problema s njima. Znate, ja vam se ne mičem puno s plaže. Tu sam i rođen i odrastao u prvoj kući do mora, i kad se odmaknem dalje od mora odmah mi se teško orijentirati. Čim ne vidiš more, kako možeš znati što je ispred, a što iza? Čudim se ljudima koji žive u unutrašnjosti, oni sigurno imaju u glavi ugrađen kompas. U svakom slučaju, tako je mene ispitivalo na tom poslu. Pa su me pitali što sam još radio osim što sam bio čuvar plaže. A ja im iskreno kažem da se kod nas i ne može baš raditi puno. Kad vrućine stisnu i ne može se ništa osim leći i čekati mrak. To je zato što je ljeti sunce bliže Zemlji, a kako smo mi na jugu bliže ekvatoru, tako je tu gravitacija najjača. I to se najviše osjeti baš tamo negdje poslije ručka kad je sunce točno po sredini neba i najjače nas stišće prema zemlji. Zato i ne možemo drugo nego poslije ručka leći i odmoriti malo. Rekli su mi hvala javit ćemo vam se, pa su mi se za nekoliko dana javili. Rekli su da im imponira moje iskustvo čuvara plaže, jer se posao i sastojao od čestih posjeta plaži. I tako sam ja dobio posao. Posao mi je bio čuvati jednog Bijelog na ulici. Bio sam nešto kao njegov tjelohranitelj, ali ne baš tjelohranitelj, jer Bijeli i nije imao pravo tijelo, nego više kao radnik što pazi da se njegov robot ne spotakne na kakvu loptu ili limenku na ulici. Ja ne znam baš puno o Bijelima, ali ovaj moj Bijeli nije bio loš. On bi svaki dan u osam navečer, taman prije nego zađe sunce odlučio napraviti šetnju od svoje kuće do plaže i natrag. Kaže, voli gledati zalazak sunca, to ga podsjeća na vrijeme kad je još bio živ. Moj Bijeli kaže da je prije bio živ, a sad otkad je u robotu, da je kao mrtav. Druge Bijele nećete čuti da tako govore. Odavno je zabranjeno govoriti za Bijele da su mrtvi, to se smatra ko velika uvreda, kao kad crncu kaže da je crn ili debil da je debil. Za sve postoje ljepše riječi koje isto znače ali bolje zvuče, pa se zato za Bijele kaže da su Bijeli. Tako se zovu još od prije pedeset godina kad su prve mrtve uspjeli uspojiti u računalo, pa su mogli živjeti i dalje, ali im koža više nije imala normalnu boju, nego bi cijela posivjela. Od onda ih zovu Bijeli. A to su ime u međuvremenu i patentirali pa se sad za ništa drugo ne smije reći da je Bijelo. Ljudi kažu da je to zato što Bijeli imaju previše novaca pa zato na sudovima uvijek dobro prolaze. Zato je Vrhovni sud i presudio da imaju pravo glasa. Samo to nije svima bilo pravo. Pa su mnogi ljudi počeli mrziti Bijele. Mrzili su ih vjerojatno i prije, samo su sad to počeli pokazivati i na ulici. Zato su Bijeli koji mogu hodati, ako se to geganje robota može zvati hodanjem, morali uzeti tjelohranitelje, ako se robot može nazvati tijelom. Moj se posao sastojao od micanja limenki na koje bi se robot mog Bijelog mogao skliznuti i na izgledanju opasno za sve ljude koji bi mom Bijelom htjeli nešto prigovoriti. A izgledam opasno sam po sebi, opseg ramena mi je to ljeto bio dva i po metra. Naša plaža ima puno sprava za vježbanje, a kako se ja baš u moru ne snalazim, tako i nemam što raditi na plaži nego vježbatи. I tako sam ja, otkad sam dobio taj posao, mahao svojim ramenima i nogom lupao konzerve dok bi moj Bijeli gledao u zalazak sunca. Pa bi ga onda pratilo do njegove kuće i kad uđe, tu bi moj posao bio gotov do sutra navečer. To što je moj Bijeli uopće imao kuću vam već puno govori o njemu. Većina Bijelih živi u bijelim hotelima, gdje su spojeni u računalima i niti se puno miču niti ih se puno vidi, samo po cijele dane zagađuju internet promet. Ali ima Bijelih koji imaju svoje kuće. A baš je to na kraju i bila glavna tema doktrine nekretnine, jer, ako imaju kuće, onda znači da vrijede kao i svi drugi ljudi. Ja se nisam puno bavio politikom i takvim temama iako je moj Bijeli samo o tome pričao dok je gledao sunce. A moj je Bijeli o tom pričao i dok bi hodao prema plaži, a i ne samo meni. Vidio sam ga kako iste stvari govori i na televiziji, u stvari, moj je Bijeli bio neki važan lik u toj stranci Bijelih, i kako su se izbori približavali tako je bio sve važniji i sve se više o tome govorilo. Ja sam to najviše primijetio kad su ljudi počeli vikati i pljavati na njega i na mene na ulici. Narod nikad nije bio ni za ni protiv Bijelih. Bili su im više nešto kao simpatični internetski virusi, nego ljudi, sve dok jednog dana nisu objavljene prve neslužbene predizborne ankete na kojima se vidjelo da stranka Bijelih premoćno vodi sa ukupno osamdeset posto glasova. Da je itko ranije razmišljao o tome valjda bi shvatio da će svi Bijeli rado glasati za svoje, ali valjda o tome dotad nitko nije razmišljao. A pokazalo se da Bijelih ima puno. Ja nikad nisam znao koliko Bijelih stvarno ima. Rekao sam, na ulici ih se baš i ne vidi, rijetki Bijeli imaju novca za robota. Na plaži ih nikad nema, jer i ovi koji imaju robote nisu ludi

približavati se s njima moru, pa da zahrdaju tamo na pijesku. A na internet i ne idem, tamo je sve njihovo. Sve one mrtve duše, u stvari Bijele duše, što leže spojene u računalo u silnim bijelim hotelima, one i nemaju gdje nego visjeti na internetu. Alih valjda nitko i nije vidio kao značajnu masu sve dok se nije pojavila stranka Bijelih i počela pričati o neostvarenim pravima koje Bijeli zaslužuju i druge političke fraze. I tad se prvi puta počelo pričati o slomu demokracije. Jer kažu ljudi: kako se može ostvariti vladavina naroda, ako osamdeset posto tog naroda niti nije narod, nego samo mozgovi spojeni na računalo. Onda ostali viknu: tako je. Onda govornik cijeloj kavani naruči turu pića. Poslije posla uvijek svratim u kavanu na plaži. Zalazim u tu kavanu od djetinjstva, uvijek je to bio mali ugodan prostor na rubu plaže, koji se doduše u zadnje vrijeme dosta proširio. Nabavili su dosta stolica pa ih iznijeli i na terasu, tako da sam tamo ima mjesta za puno ljudi. A tamo se među ljudima, pravim ljudima, koji hodaju na svojim nogama, uvijek može čuti zanimljivih priča. Makar se dugo nije pričalo o ničem osim izborima i kako nam je budućnost kritična jer da će Bijeli vladati nama ljudima. A niti sudjeluju u društvu, niti privrjeđuju na bilo koji način, a hoće pravo glasa. I tako se pričalo sve do negdje dva ili tri tjedna prije izbora kad me moj Bijeli nazvao da mi kaže da bi htio malo više moga angažmana jer da će tih dana imati još neke obaveze. Više obveza znači i veći honorar tako da me razveselio novi angažman. A angažman se ticao toga da je u goste mom Bijelog došao sam predsjednik i osnivač stranke Bijelih. Rekao sam već da je moj Bijeli bio važan lik u svojoj stranci, a pokazalo se da je njegovom probitku pomoglo i to što ima kuću u gradu na moru. Bijeli nisu od onih koji puno putuju, njihova se izborna kampanja sigurno nije sastojala od skupova i koncerata kad se Bijeli ionako nigdje ni ne miču, nego samo leže u svojim bijelim hotelima i komuniciraju na internetu. Zato, kad je predsjednik i osnivač stranke Bijelih došao mom Bijelom u goste, to nije bilo zato da se tu bavi nekim izbornim programom, nego da vidi more. Ipak, dolazak predsjednika Bijelih u naš grad je digao veliku buku, pa skoro nikad nismo mogli normalno šetati do plaže, što zbog značajnika, što zbog prosvjednika, koje nisam mogao primiriti niti zajedno sa svim predsjednikovim tjelohraniteljima, a to su isto bili ljudi kao ja. Zato smo do plaže uspijevali doći samo noću, dok su ulice praznije, a sunce već davno zašlo. Moram još nešto reći o predsjedniku stranke Bijelih to jest o robotu koji ga je pokretao. To nije bio metalni robot, kao ovi koji su pomicali više-manje sve Bijele koje sam video, uključujući i moga, nego je to bio nekakav gotovo gumasti robot, očito neko rijetko i skupo čudo. I baš zato predsjednikove šetnje nisu završavali samo na obali plaže gdje bi svoga Bijelog dovodio da gleda sastanak, nego je predsjednik mogao hodati i po pijesku ne bojeći se da će mu zrna pijeska zaglaviti u zglobovima ili da će zarđati od vala koji ga poprska. I tako u stvari počinje moja priča kako sam ja spasio demokraciju.

Jedne se noći predsjednik poželio okupati u moru. Moj je Bijeli, koji je uvijek skakao na svaku predsjednikovu želju, rekao kako je to sjajna ideja i kako će ga ja čuvati, jer sam ja prije radio kao čuvar plaže. I prije nego sam ja išta stigao reći vodio sam predsjednikovog gumenog robota u more. Njegovi ljudi i moj Bijeli su nas gledali s obale, a ja i predsjednik smo na mjesecini i pod svjetлом reflektora s plaže stajali u moru do koljena. Naravno, ja znam da se ne snalazim najbolje u moru i da nikad i nisam postao spasitelj zato što ne znam plivati, ali predsjednik je rekao da želi samo malo smočiti noge i u tom mi se trenutku učinilo da bih ja to mogao izvesti bez da se osramotim pred budućim premijerom države. Ali čim je predsjednik Bijelih koraknuo u more, cijeli se raspametio, počeo pričati o djetinjstvu na otoku, kako je on prije stotinu i dvadeset godina bio dječarac koji je odrastao uz more i počeo gaziti sve dublje i dublje dok nas u jednom trenutku nije zaplijusnuo val i ja sam izgubio ravnotežu. A kad nogama ne mogu napipati dno, onda počnem paničariti, hvatati neki čvrsti oslonac, pa sam se primio za predsjednikovog robota i zajedno s njim potonuo na dno. Nije to bilo nešto posebno duboko, da sam se ispravio možda bi mi more bilo do prsa, ali niti sam se ja snalazio u moru, niti je predsjednikov robot mogao plutati. Ostali smo ležati na dnu i kad su predsjednikovi ljudi potrčali i izvukli nas iz mora već je bilo kasno. Ja sam se ugušio, što i nije bila velika šteta, jer

su me prije moždane smrti prebacili u bolnicu i spojili me u računalo, ali predsjedniku nije bilo spasa. Gumeni je robot vodootporan, ali ne može bez zraka. Čudni su Bijeli, kad rade te svoje robote onda ih pokušavaju napraviti što ljudskije, sa svim svojim manama. Zato nigdje nećete vidjeti Bijeloga da se vozi s robotom na kotačima ili slično. Ne, to su uvijek klimavi humanoidni roboti koji se nespretno gegaju na dvije noge i treba im zrak da mogu kisikom opskrbljivati mozak Bijeloga ugrađen u njih. U stvari, sad kad se sjetim Bijeli jesu tvrdili da su im ta ograničenja nametnuli ljudi, da ne bi postali kakvi super roboti, i baš je jedna od točaka koju je zagovarao predsjednik stranke Bijelih bila da se ukinu ta ograničenja kad dođe na vlast. Ali plan mu nije upalio, jer se utopio na mojoj plaži. Kad čovjek umre, još ima šanse da mu mozak spoje na računalo, pa da postane Bijeli ako je intervencija dovoljno brza. Ali kad Bijeli ostane bez zraka to je to. Tako je predsjednik Bijelih po drugi put umro, ovaj put do kraja. Jasno, to je imalo posljedice na politička zbivanja. Pokazalo se da je stranka ne može imati pokojnika na čelu izbornih lista, a kako je ostalo premalo vremena do izbora, zbog pravila o počeku Bijeli nisu mogli staviti drugog nositelja listi. Tako stranka Bijelih nije mogla sudjelovati na izborima. Izvore je pobijedila koalicija ljudskih stranaka i prvo što su učinili je da su proglašili izvanredno stanje i natjerali Vrhovni sud da doneše dekret kojim se poništava pravo glasa Bijelih. Usput su im ukinuli pravo da mogu biti vlasnici bilo kojeg materijalnog dobra osim računala na koje su spojeni. To se sad nazivalo doktrina nepostojanja sklopoljja, koja je zamijenila doktrinu nekretnine i u praksi je značila da je primarna odlika čovječnosti da nisi spojen na električni sklop. Tako je spašena plemenita društvena vrlina demokracije koja svima garantira ravnopravnost i slobodu, a eto, glavnu ulogu u tom činu sam imao upravo ja.

Danas moja uloga nije zavidna jer me Bijeli optužuju da sam ubio predsjednika i osnivača stranke koja je jedina Bijelima mogla izboriti ljudska prava, a ljudi me isto tako ne poštiju previše jer za njih nisam ništa drugo negoli još jedan Bijeli. Zato i iznosim ovaj svoj slučaj. Ne tražim spomenike i ne tražim da me se spominje u knjigama, samo želim da moja priča bude poznata javnosti i da se razumiju i prepoznačaju moje zasluge u spasu demokracije. Ja razumijem da moj čin nije bio neki planirani i hvalevrijedni revolucionarni prevrat koji zaslužuje divljenje, nego prije nezgodan slijed okolnosti, ali nije jednom u ljudskoj povijesti slučajnost utjecala na povoljan ishod civilizacijskih prevrata. Zato ne tražim puno, nego samo želim da ljudi razumiju da sam ja, koji sam sad Bijeli, bio čovjek koji je učinio ključnu stvar za spas ljudske civilizacije. I ako mogu, bio bi im zahvalan kad bi mi omogućili da se računalo na koje sam spojen koji put odveze bliže moru, jer evo, već sam godinu dana Bijeli i mogu reći da mi od svih ljudskih stvari najviše nedostaje moja plaža.

DEMOS S CRATYE

Ivan Lutz

Vojnička lopata snažno je razrtala pjesak boje pepela koji se nepravilno kovitlao stvarajući male dine na otvorenom. Snažne ruke su grabile rahlo tlo i razbacivale ga svuda uokolo. lako je bio u zavjetrini, okružen glomaznim otpadom na smetlištu br. 4, čovjek je jedva održavao ravnotežu na vjetru dok je bjesomučno kopao.

Izderana bordo uniforma; zamašćena, prljava i bez činova, bila mu je zasukana do snažnih bicepsa iznad još snažnije podlaktice. Pjesak se svojom voljom lijepio za oronulo staklo vizira kacige, pa je svakih nekoliko sekundi prelazio rukavicom čisteći ga. Nije bilo nikoga u blizini, ali znao je da ga barem nekoliko pari očiju gleda i pomno prati svaki njegov pokret.

Nastambe su bile rijetkost u ovom dijelu smetlišta i samo se neklicina dovoljno hrabrih naselila blizu njegovog skloništa. Prije nekoliko mjeseci video je troje. Od tada nikoga.

Znoj mu se cijedio s vrata, a vizir se već dobrano zamaglio. Bilo je potrebno sedam zamaha lopatom po silnom vjetru, da bi se iskopala jedna lopata pjeska, Dovukao je leš, zaklonjen ispod starog krila borbenog jurišnika, i položio ga u raku. Bordo uniforma na lešu, poderana, smežurana, uništena, kao da se stopila sa sivim pjeskom koji ju je, nošen vjetrom, blago zatrپavao.

Čovjek pogleda u raku.

Leš je bio neprirodno položen, zgrčenih nogu, ali pod ovakvim uvjetima nije mogao kopati za cijelu dužinu tijela. Nagnuo se i spustio vizir na kacigu mrtvaca. Zastao je na trenutak kao da ponavlja molitvu, a onda se trgnuo i počeo zatrپavati raku. Dok je bacao pjesak, bordo uniforma mrtvaca je nestajala, baš kako nestaje i svaki djelić stvarnosti dok se pretače u sjećanje.

Grob je puno brže zatrپao. Ispustio je lopatu koja bez zvuka razgrne pjesak ispod nogu. Mirno ode do odbačenog krila borbenog jurišnika i izvuče veliku pušku, dva puta dulju od ruke. Približi se grobu i zabije cijev u pjesak. Na kundak objesi vojne pločice i odmakne se u tišini.

Vjetar se stišavao, a nebo boje rubina pozdravljalo je matičnu zvijezdu na zalasku.

- Tko je on, djede? - vikne dječak skriven iza velikog probušenog trupa transportnog broda, svega nekoliko desetaka metara udaljen od groba, nadglasavajući vjetar

- Tiše dijete, tiše - reče djed gledajući sjetno prema prilici na otvorenom. - Nije tvoje da znaš tko je i zašto je ovdje došao, ... Priča nije nimalo lijepa, i svakako nije za djecu.

- Molim te, djede - šapatom reče dječak.

- Neke stvari nećeš razumjeti, mislim, neke stvari ni ja ne razumijem.

- Pokušat ću, djede. Obećavam.

- Dobro, ali prije nego počнем, sklonimo se unutra. Ne znam kako će reagirati ako nas vidi.

***

Dječak se udobno smjestio na improvizirani ležaj unutar mračnog skloništa i naslonio glavu na mekanu tkaninu nabacanu u nekoliko slojeva. Djed uključi lampu, a ona obasja mekom svjetlošću skućeno oronulo sklonište.

- Bilo je to prije tvog vremena... - počne djed naslonivši se kraj unuka. - Doba gladi, smrti, diktature - doba rata. Bilo je to vrijeme u koje se ne želim vraćati i za koje vjerujem da se nikada neće ponoviti, pogotovo tebi moj dječače; vrijeme kada su na mom rodnom planetu postojale četiri enklave, od kojih su tri međusobno ratovale...

- A četvrta, djede? Što je bilo s četvrtom? - upita dječak znatiželjno.

- Polako, momče. Doći će do toga - blago se osmijehne i pomiluje dječaka po obrazu. - Između ove tri, rat je trajao godinama - možda i stotinu godina. Još ni danas nisam siguran zašto su ratovali, ali s tim saznanjem smo se rađali, tako smo učeni - izgledalo je kao da vječno ratuju zbog nekog davnog, pradavnog razloga kojeg nitko od nas nije mogao shvatiti. No, četvrta enklava nije bila zaraćena s njednom stranom. Nitko ju nije dirao i nitko nikada nije ni pomislio kako bi bilo dobro pripojiti ju nekom savezu. Bila je to enklava D, i o njoj se nije znalo gotovo ništa.

Imao sam jedanaest godina kad sam prvi puta sreto čovjeka koji je netom došao iz D enklave. Bio je to neki profesor ratne književnosti – zaboravio sam mu ime – koji je po službenoj dužnosti pozvan od njihovog Sveučilišta kako bi održao nekoliko predavanja. Nešto je tajanstveno bilo u tom profesoru, nešto što je nas djecu prisiljavalo da ga pratimo gdje god krenuo. Jedne noći, iskrao sam se iz kuće, i prišao prozoru javne točionice. Moj otac i dottični profesor bili su već dobrano pijani pa sam bio donekle siguran da me neće primijetiti. Šćućurio sam seiza razvaljenih dasaka i slušao njihov razgovor.

- Što si čuo, djede? Jesu li te primijetili? Jesi li dobio batine od mame? Koliko si dugo...

- Polako dječače, samo polako.

Djed zapali malu lulu koja počne krasti ionako pljesniv zrak unutar skloništa. Dječak se namjesti udobnije i duboko udahne. Djed otpuhne dim i nastavi pripovijedati:

- Ono što sam tada čuo mogao sam razumjeti tek kada sam odrastao. D-enklava bila je strogo vojno uređenje. Svi stanovnici rađali su se s puškom u ruci i učili kako postati najbolji ratnici od malih nogu, no, nisu ih zbog toga ostale enklave ostavljale na miru. Tadašnji vladar enklave – Bilessa mu je bilo ime – bio je najveći ratnik kojega su ikada imali, ali po svemu se razlikovao od svojih prethodnika. Bilessa je koristio oružje mnogo jače od pušaka i svih onih ružnih naprava koje mogu ubiti čovjeka. Tada nije bilo poznato, ali danas je – najveće oružje koje vladar može imati je Narod i povjerenje koje mu Narod može pružiti. No, najprije je morao uvjeriti narod da je takav način vladanja ispravan i da stare, da ne kažem prastare, načine vladanja treba zaboraviti i zamijeniti nečim potpuno novim. Bilessa je bio sanjar i vizionar, ali nije mogao pobjeći od svoje ratničke krvi.

Tijekom tisućljetne povijesti D-enklave postojao je red vojnika koji nikada nisu napuštali sjeverni, zatvoreni, dio carstva. Oni su bili najbolji od najboljih; najbolje ubojice koje je čovjek mogao proizvesti. Neki su čak govorili da im u venama teče srebro i da su pola ljudi, pola roboti...

- Kao Popravljači, djede? – reče dječak razigrano misleći na kiborge koji održavaju skromne sustave razbacanim naseljima.

- Da, zlato, upravo kao Popravljači. Samo ovi nisu ništa popravljali i nikada nisu imali doticaja s običnim građanima. Bilo ih je samo nekoliko stotina – govorilo se da je samo jedan dovoljan da svlada tri satnije vojnika. To je oko pet stotina vojnika. Negdje u povijesti postoje zapisi o njihovim bitkama. Nikada nisu izgubili rat; nikada nisu poklekнуli pod neprijateljem i nikada nisu praštali. Zbog njih nitko nije napadao ovu enklavu.

Zvali su se Demosi.

- Demosi... – kao jeka ponovi dječak.

- Bilessa je bio mudar i znao je da Demosi odgovaraju isključivo vladaru. Bila je to časna kasta ratnika, ali asocijalna i neprivržena građanskom životu. Bilessa ih je regrutirao i postavio za članove svoje osobne garde. Dio je preraspodijelio u skupine koje su gušile male ustanke onih koji nisu htjeli prihvati novi način vladanja. Bilessa je bio neumoljiv i svim je silama želio provesti svoj plan u djelo.

Nakon nekoliko mjeseci ostvario je ono što je želio. Odlučio je da Narod bira svog vladara na tajnom glasanju koje se organiziralo na glavnim trgovima glavnih gradova. Na glasanje se moralo ići pod prijetnjom smrću, pa je Bilessa, što zbog zasluga, što zbog straha, osvojio gotovo stopostotnu većinu i postao prvi Narodom izabran vladar D-enklave. Naravno, protivnik na izborima bio je njegov pulen, ali je ostao samo ime, utvara, nebitan član društva za kojega su vjerojatno glasali samo njegovi najbliži. Povijest se ispisala, a Bilessa je uz pomoć Demosa zavladao enklavom.

Da ne shvatiš krivo, Bilessa nije bio zao vladar. Nije bio nepošten vladar, ali u vojnem društvu bio je ispred svog vremena i trebalo je proći dugo vremena da stari vojnici zaborave vojnu hijerarhiju po zaslugama. Od toga dana, Narod je birao gotovo sve.

Više nije bilo otpora unutar njegovog carstva jer su se ljudi bojali Demosa. Čak je i Narod počeo prihvati ovakva rješenja jer su uvidjeli da mogu mijenjati neke, njima važne, stvari. Od školovanja i turističkih putovanja do regrutiranja... Da, u jednom trenutku Narod je glasao da tradicionalna regrutacija novorođenčadi bude samovolja roditelja. Više nije svako dijete nosilo pušku, upravljalo zračnim presretačima i učilo tisuću načina kako ubiti čovjeka - D-enklava je postajala mirno mjesto u kojem su se naglo počele razvijati znanost i kultura.

- Ali, djede, što znači asocijogalan i nepridružen? Ne razumijem.

Djed se od srca nasmije. - Asocijalan i neprivržen. Ovo prvo znači da su Demosi izbjegavali društvo, a ovo drugo znači ravnodušnost prema svemu što se događa u društvu. Oni nisu bili Narod - njima je Narod smetao.

- A kako su onda živjeli? - upita dječak češkajući nosić.

- Bilessa je bio mudar vladar, kao što sam rekao, ali kao i svi vladari počeo je previše voljeti vlast. D-enklava bila je slobodna i pretvarala se u mirno mjesto na planetu. Bilessi je to odgovaralo i htio je pogurati stvari malo dalje - na ostale tri enklave. On je, naime, osjetio da je Narod na vlasti upravo ono što vladara čini vladarom; osjetio je mirnoću jer nije morao hodati ulicama s osobnom gardom; bio je čovjek izabran od Naroda i odlučio je proširiti tu svijest.

Prošlo je tek nekoliko godina i Bilessi su se javili politički istomišljenici iz preostale tri enklave, uvjeravajući ga

kako mora, pod svaku cijenu, istrijebiti ratove i dovesti planet u blagostanje u kakvo je doveo svoju enklavu. Bilessa je bio očaran tom mogućnošću i već nakon mjesec dana napao je prve susjede.

- Ali, djede, kako rat može donijeti mir? - reče dječak i iskrivi glavu istežući vrat.

- Upravo tako, moj dragi, pametni dječače. Upravo tako. Vidiš, svijet odraslih je surov i zamršen. Oni koji mogu odlučivati, ponekad ne odlučuju u korist drugih - već u svoju korist. Bilessina namjera je bila plemenita i odvažna - on je odlučivao za budućnost svih stanovnika. On je zaista htio mir cijelom planetu, a jedini način da bi to postigao bio je osvajanje svih država koje su međusobno ratovale.

Nakon samo nekoliko dana A-enkla je potpisala kapitulaciju. Demosi su izmasakrili njihovu obranu. Nije im bilo spasa. Najgore stvari, u cijelom Bilessinom pohodu, bila su smaknuća svih onih vojnih i političkih vođa koji su se opirali njegovoj ideji ujedinjenja. Ubijani su brzo, bez suđenja i na licu mjesta. Demosi ne uzimaju zarobljenike - to se znalo stoljećima. Kada je pala prva enkla bilo je pitanje vremena kada će pasti i ostale. Počeo je žestoki rat koji je trajao tri pune godine dok i posljednji vladar nije potpisao kapitulaciju. U tri godine rata poginulo je nekoliko desetaka milijuna ljudi, srušeno na stotine tisuća kuća, ne znam koliko tisuća djece je ostalo bez roditelja, domova, igrališta... Poginulo je na tisuće redovnih vojnika s jedne i druge strane. Demosi su izgubili tek osamnaest - osamnaest moćnih ratnika. Njima u čast podignuta je velika brončana statua na glavnem trgu D-enkla.

Demosi su ratom donijeli mir.

- Oni su zli! - ljutito reče dječak i posegne rukom za prljavu čašu dopola napunjenu mutnom vodom.

- Ne sudi, momče! - osmjejne se starac. - Zapamti da Demosi ne znaju ništa drugo osim ratovati. Njima je ratovanje život. Oni su odgajani generacijama da služe vladaru D-enkla i bespogovorno izvršavaju njegova naređenja. Oni su vojnici i služe svom Narodu, a to je najviša stepenica časti koju možeš ikada dobiti.

- Da, ali ipak su ubijali nedužne ljudi, zar ne? - otpije gutljaj i smrkne lice.

- Nedužni ljudi pogibaju kada su veliki ratovi u igri. Gotovo nikada oni koji su izazvali rat, političari i protuher, ne odgovaraju za svoja zlodjela. Demosi su bili samo poslušne sluge svog gospodara, a on je konačno mogao provoditi svoj naum.

Bilessa je odmah poslije kapitulacija naredio ekspresno čišćenje svih država. Kontejneri s otpadom, leševima, uništenom vojnom opremom počeli su pristizati na naš svijet - naš planet. Nekada smo bili kažnjenička kolonija, ali tada smo poslati smetlište za sve nepotrebne stvari rodnog planeta. Sjećam se tog smrada koji se širio danima na vrućinama. Bio sam četrnaest godina kada su nas deportirali ovamo.

- Zašto su tebe doveli ovdje, djede? - zabrinuto je upitao dječak.

- Moj otac je bio predavač na Sveučilištu. Držao je katedru za Povijest političkih uređenja tri enkla. Kako je bilo koje spominjanje bivših režima bilo nepristojno, Bilessa je sve profesore, njihove obitelji, i sve one koji su imali veze sa starim načinom življenja poslao ovamo. Ne žalim se, momče. Imao sam dobar život.

- I što je bilo s Bilessom?

- Bilessa je ostvario zadani cilj. Napravio je uređenje u kojem isključivo vlast ima Narod. Sve četiri enklave sada su bile ujedinjenje i imale jednog vladara. Pogađaš, vladar je velikom većinom glasova postao Bilessa, a nekoliko godina poslije toga sve enkla počele su se razvijati na mirnodopski način. U početku je bilo manjih sukoba raštrkanih grupica koje su željeli iskorijeniti ideju Naroda, no, Demosi su ih brzo ugušili i začepili njihova usta poslavši ih ovamo. Vidiš, Bilessa je napredovao kao političar, pa je svima dao do znanja da je ubijanje stvar prošlosti i da svi oni koji misle kako mogu organizirati nekakav drugi način vladavine, slobodno odu na naš planet - planet kažnjenika. Lijepo je to zapakirao u medijima pa su Narodi iz sve četiri enkla počeli gledati svog vladara kao heroja i dobročinitelja.

Godine su prolazile i Bilessa je umirovio sve Demose. Skinuo im je činove, ukinuo službenu vojsku, rastalio nekoliko milijuna vojnih strojeva i očistio planet od nepotrebnih bombi. Cijelu jednu godinu, svakodnevno, brodovi bez posade odvozili su ogromne količine oružja izvan našeg sustava u duboki svemir. Demosi su postali ono što nikada nisu mogli biti - dio Naroda.

- Ali rekao si da oni ne znaju ništa osim ratovanja... Što se dogodilo s njihovim domovima? Tko je ostao u onom zatvorenom dijelu carstva? Što su Demosi radili? - zapitkivao je dječak šireći oči.

- Zlato moje, - rekao je djed blagonaklono - svijet je počeo razvijati umjetnost, glazbu, kulturu, znanost i sve preusmjeravati u školovanja, gospodarstvo, socijalnu pravdu... U takvom okruženju nije bilo mesta za ratnike. Moraš razumjeti, iako je ustroj novog carstva bio usmjeren prema miru i blagostanju, svaki sustav ima i svoje žrtve. Ovaj, Bilessin sustav, je žrtvovao Demose. A što su radili, pitaš? Nekoliko godina nisu radili baš ništa. Raspolijeljeni su na neke nevažne funkcije diljem enkla, uglavnom provodeći dane pred raznim spisima, pravilnicima i zakonima. Veliki dio Demosa ostao je u glavnem gradu i pokušao se civilizirati na građanski način. U početku je Bilessa ustrojio tečajeve za prilagodbu građanskog društva koje su morali polaziti svi vojnici - Demosi su iskreno pokušavali postati dio civilnog svijeta. No, onda su počeli problemi. Demosi se nikako nisu mogli prilagoditi novim pravilima. Čak je i Narod izglasao ukidanje tih tečajeva uz izgovor kako je red i vrijeme da enkla gledaju u budućnost, a ne u prošlost. Rat je postao utvara, avet, nešto što nitko više nije htio spominjati - rat je postao davna prošlost. Vojska je izgubila smisao i svi su se problemi rješavali preko izbora - voljom Naroda.

Demosi su se povukli u najmraćnije kutove carstva. Rijetko su izlazili na ulice. Odali su se drogama, alkoholu, hologramskim iluzijama. U takvom stanju nisu se mogli kontrolirati pa je njihova ratnička narav izazivala strah kod ljudi. Dogodila su se prva ubojstva i pljačke. Nekoliko Demosa udružilo se i bez ikakvog razloga izazivalo nerude. Više od polovice izvršilo je samoubojstvo već nakon dvije godine mirnog razdoblja - nitko nije osnovao obitelj.

Sjeverni dio carstva, u kojem su obučavali Demose, bio je raspušten odmah po dolasku Bilesse na vlast. Bio je to znak dobre volje velikog vladara - znak mira i pomirbe. Demosi se nisu imali gdje vratiti.

- Oni su izgubili sve, djede? - zabrinuto je upitao dječak.

- Da, izgubili su sav svijet koji su poznavali, ali nitko ne smije opravdavati ono što su činili u danima poslije rata. Tada je nekoliko Demosa ukralo puške iz zadnjih rezervi i pokušalo probiti koridor prema sjevernom dijelu carstva. Sukob je počeo iznenada, a ljudski gubitci, na strani četiri udružene enkla, bili su ogromni. Bilessa je znao da Demose ne može tako lako zaustaviti.

- Zašto ih nije pustio da se vrate kući, djede? Tada bi zasigurno bio mir.

***

- Dječače, ponos Vladara je najgore što se jednom Narodu može dogoditi, postoji samo nešto još gore od toga...

- Što, djede?

- Njegova nemoć. U svojoj nemoći Bilessa nije ni pokušao urazumiti Demose. Objavio je nagradu za svakog građana koji ubije jednog od njih. Vidiš, Demosi nisu mogli pobijediti Narod. Bili su u klopcu.

Nakon samo mjesec dana, veliki jurišni brodovi dovedeni iz sve četiri enklave, prepriječili su Demosima put i ubili nekoliko stotina njihovih pripadnika. Ostali su se predali jer su se našli u okruženju. Ostalo ih je nešto više od četrdeset i nakon nemilosrdnog suđenja svi su prognani na naš planet bez mogućnosti povratka. S njima je poslano i sve njihovo naoružanje, pa su Demosi mogli biti što jesu na ovom jadnom mjestu.

Dječak je skupljao oči i u nevjericu gledao djeda. Kimao je glavom kao da pokušava proniknuti u sve što je djed govorio. - Ali, ovdje... Mislim, kod nas... Nikada nije bilo rata. To smo učili u školi.

- Naravno da nije, momče. Demosi možda jesu veliki ratnici, ali baš zato je slobodan narod bio siguran. Vidiš, nije bilo nikakve prijetnje na ovom svijetu; nije čak bilo ni nemira, ubojstava. Sam planet je dovoljna opomena svima onima koji ovdje žive. Surovi uvjeti na površini najveći su neprijatelj svima nama. Demosi nisu više imali razloga ratovati i to je bila njihova najveća kazna.

Najmiroljubivija bića, koja možeš sresti na slobodnom svijetu, u pravilu su najbolji vojnici. Kada im oduzmeš čast, naredbe, svrhu, zapovijedi - oduzeo si im život.

- Zašto je Bilessa to napravio? Pa, oni su zasluzni za mir na rodnom planetu.

- Upravo tako! To je, dječače, velika nepravda. Oni su donijeli mir, ali se s takvim životom nisu mogli nositi. Bilessa je otisao u krajnost. Sve što radimo u životu mora imati nekoliko postotaka kaosa da bi vrijedilo; svaki naš život mora u sebi sadržavati barem djelić mračne strane kako bi mogli znati što je ispravno, a što ne; svako dobro ili loše djelo koje napravimo ima posljedice, a Bilessu čekaju strašne kada prvi puta prevari Narod. Narod je najjače oružje koje vladar može imati, ali Narod bez sigurnosti, Narod bez zakona i vojske je poguban za vladara.

- Bilessa je još živ? - upita bojažljivo dječak.

- Da, ali nije na vlasti. Svrgnuo ga je najbolji prijatelj. Sada živi izopćen na nekoj planini. Više se nitko ni ne sjeća što je sve napravio za četiri enklave.

Ali Demosi su još uvijek tu - na našem planetu.

Iako su bili raštrkani i živjeli samačkim životima, uglavnom nikada nisu izlazili na površinu. Zadnji podaci govorili su o tome kako ih je ostalo još samo dvojica i da žive upravo tu, kraj našeg skloništa.

- Hoćeš reći da je onaj... - uzbudeno reče dječak, ali ga djed prekine:

- Da, momče, izgleda da je.

Djed nije dovršio rečenicu, a dječak je pojurio van iz skloništa. Otvorio je teška vrata silinom odrasla čovjeka i potrčao kroz razbacani otpad razgrčući sivi pijesak. Djed je viknuo, ali bilo je prekasno. Više nije mogao zaustaviti unuka.

Dječak izađe iz zaklona starog transporter-a. Vjetar se stišao, a kiselkasti miris zraka milovao mu je nosnice. Prilika je još uvijek nepomično stajala kraj groba. Malim koracima podje prema vojniku. Bio je na svega deset metara od njega kada je začuo kako ga djed doziva - nije se osvrnuo.

Stao je do vojnika. Pitao se što će sljedeće napraviti jer mu je srce lupalo kao nikada u životu. Okrenuo se prema grobu i uhvatio vojnika za ruku. Osjetio je izderanu rukavicu i toplinu vojnikovih prstiju koji su virili kroz razderane otvore. Vojnik spusti pogled prema dječaku ne skidajući kacigu i ne podižući vizir.

- Ja znam tko ste vi! - reče dječak hrabro. - I ne bojim se!

Tada osjeti blagi stisak vojnikove šake. Ne jak, ne drzak, već pun osjećaja i obazrivosti. Vojnik okrene pogled prema grobu.

Dječak je stajao mirno i gledao kako se pločice, prebačene preko puške zabijene u grob, njišu na laganom povjetarcu. Proizvodile su zvuk jeftinih zvončića koje bi mu djed napravio od starog otpada. Okrenuo je glavu prema starom transporter-u i ugledao djeda kako izbezumljeno stoji. Dječak se nasmije.

Duboko udahne i pojača stisak malog dlana u vojnikovoj šaci. Zagleda se ponovno u grob, pa podigne pogled na kacigu vojnika.

Stajao je kao kip. Sav mišićav u bordo uniformi koja je mirisala na motorno ulje i vlagu. Dječak udahne još jednom, kroz malo tijelo strujao mu je ponos. Zagledan u beskrajni mir ljetnog predvečerja bio je spokojan i znao je da mu u ovom trenutku nitko ne može nauditi.

Jer ipak, stoji pokraj zadnjeg Demosa s Cratye.

DUAL

Nives Rogoznica

- Vidim te Margo.
- Namigujem, Margo se smješka. Ne gledam je, znam što radi. S unutarnje strane dlana uvježbano savija palac i kažiprst. U tri ispružena prsta šalje pusu i pruža ih u zrak. Nabildavamo hrabrost. Ona je moj Avatar. Ja sam, onako za igru, njezina Katniss.
- Neka izgledi uvijek budu na našoj strani, kreveljim se i obje se smijemo.
- Razmahane stižu Divna & Divna.
- Curke, voooolimoooo vaaaas!
- Mi zauzvrat obožavamo Divnu & Divnu. Otkriti svoju dvostrukost za većinu nas bio je šok. Ne i za Divnu & Divnu, dva para golih nogu na rolama i u svačem mašnastom, točkastom, prugastom i toliko pink da sigurno ima UV zračenje.
- Lijepimo osmjehe na obraze Divni.
- Pusti ju, Margo, ima ona i dobre strane.
- Lagano je gurnem laktom, znam što sad radi. Kao ispod oka, ali da se vidi, hvata Antein izostanak bilo kakvog pokušaja nadvladavanja neodobravanja naših djevojčica, a onda motri Atenu, ne bi li ju uhvatila na djelu koje crno na bijelom pokazuje da nije tako svetački različita od svoje domaćice. To se, naravno, ne događa. Trik je, izgleda, u rasporedu slova.
- Margo i ja pokušavamo disati pod naletom Divne & Divne. Nečije „jupiii“ probija se među pusama. Ovo će na kraju možda ipak ispasti dobar dan! Jedna od Divni cokće jezikom i procjenjuje naše tamne kose, tamne obrve i tamne haljine.
- Ne mora cijeli planet znati da ste prešle tridesetu!
- To učiteljski podbočeno, riječ po riječ, naglašava jedna od Divni. Druga cupka i maše Marcelu i Brigit.
- Brigit je apsolutno dečko, biološki i po opredjeljenju. Sam to kaže i definitivno nije femi. Tvrdi da i Marcel može biti žensko ime ako ga drukčije napišeš i da nema nikakve logike zašto bi muškarac mogao biti Vanja, a ne bi smio biti Brigit. Ionako mu država nije dala nikakvu identifikacijsku ispravu, pa koga briga!
- Brigit, hoćeš li govoriti tamo? - zanima Margo.
- Ako Marcel ostane dolje, hoću. Ja, za razliku od nekih, imam svoj vlastiti supersobni unikatni i nedjeljivi identitet. Obje mu Divne veselo plaze pirsane jezike. Samo je Brigit u stanju skinuti divnasti jezik, a da ne zvuči kao crtić.
- Volimoooo te Brigit, zaključuje jedna.
- Dečki, cure, pokret je za deset minuta, tko ima prazne ruke, lijepo molim - imamo još par transparenta za ponijeti. Nemojte se sad razilaziti po kavama! Raspored je sljedeći; prvo kreću policajci, onda bubnjarice, pa vi s transparentima. Nakon nas opet idu policajci i prelazimo most. Bedemi su osigurani. Ponavljam, nema šetnje po Kalelargi. Izbjegavamo pitare i kante s vodom. Idemo samo do Trga i govor se drže na stepenicama Gradske lože...

Nemam tolerancije treći put u petnaest minuta slušati hiperorganiziranu Anteu. Svaka njoj čast, *Dual pride* je njezina zasluga. Ovo je, uostalom, prvi zadarski pride bilo koje vrste, a ja sam zadnja osoba koja bi trebala imati zamjerku. Ipak smo ovdje zato što se to prvi put dogodilo baš ovdje. Meni i Margeriti. Joj, adrenalin me definitivno ne čini tolerantnjom!

- Ubij, ubji, ubij dupliča, dupliča, dupličaaaa!

Počinje. Kući sam sebi obećala ne zaboraviti da su i Oni potencijalni Mi. Uh! Još osam minuta i krećemo. Antea je ufurana u šeficu protokola Savršeno Uređene Republike Dualnih Osoba. Udahnem, izdahnem. Margo me drži za ruku.

- Jesmo pet? - pita.

Kimam glavom i gledam koliko nas je.

Stotinjak. Gotovo svi koliko nas ima u Hrvatskoj plus Mađarice kojima ne znam ime, niti kako su našle rupu u Schengenu. Od ostalih imamo poruke podrške na Face- u i Youtubu. Duplići nemaju osobnu, nemaju vozačku i nemaju putovnicu. Duplići ne smiju iz zemlje. Ne bi smjeli ni ući, ali stvarni život se ponaša kao meka granica.

Prije točno godinu dana bila sam samo ja, a onda se u mom krevetu našla Margerita. Ako tada i nisam, sad mislim da sam trebala pomisliti da em, nisam ništa pila, em i da jesam, čovjek može vidjeti duplo, ali ne bi trebao biti duplo!

E šipak.

Dva tjedna kasnije dala sam prvi intervj u vrijeme kad je Margo bila na informativnom razgovoru u policiji. Treći put.

- Kažete da ste se probudili usred noći i osoba koja izgleda isto kao vi je ležala pored vas. Kako ste reagirali?

- Rekla sam ups. Kasnije sam nazvala mamu i pitala ju je li sigurna da nije rodila blizanke.

Nastojim biti nonšalantna, ne pričam o tome koliki je za Margo bio šok naći se u mom, a ne u svojem krevetu. Ne pričam da je plakala, ni koliko joj je bilo teško prihvati da su ovdašnji prijatelji moji, a ne njezini, da je ovdašnja mama moja. Umjesto toga kažem da sam se u neko doba sjetila kućnog odgoja i ponudila ženi nešto za obući. Reporterka se čudi kao da sam po Margo išla na aerodrom.

- To je način na koji i inače dolazimo na svijet, odgovaram i upirem se objasniti da Margo nije moja blizanka. Moja majka, barem ne u ovoj stvarnosti, nije rodila dvije kćeri.

- Margo ne zovete sestrom?

Intervju je bio potop. Margo je puštena iz policije sedam sati kasnije.

Prvi put smo završile u stanici pri pokušaju legalizacije njezinog postojanja.

- Gospođo, ne možete prijaviti prebivalište, ako se niste odjavili tamo gdje ste prije živjeli. Pokušaj objašnjavanja službenici da je do prije tjedan dana Margo, u stvarnosti koja očito nije ova naša, bila ja, da je živjela u tamošnjem „ovdje“ i imala dokumente koje imam ja, završio je privođenjem zbog ometanja službene osobe na radnom mjestu ili nečeg takvog.

- Vi tvrdite da nemate nikakve dokumente i ne znate otkud ste, ni kako ste tu došli? Znate li kako se zovete?

Inspektor treći put pita istu stvar. Ja pušem i kolutam očima, a Margo nastavlja objašnjavati kako ima sva sjećanja i sva stečena znanja koja imam ja, potpuno identična do trenutka kad smo obje počele postojati u istoj stvarnosti. Ime Margerita izabrala je da ljudima bude lakše. Ne, nema nikakvih dokumenata koji bi glasili na to ime. Pokušaj da ih napravi nas je i doveo ovdje. Margo ponavlja iste odgovore, a inspektora zanima je li ime izabrala po onoj knjizi i zašto, kad već voli čitati, baš Margerita, a ne Branka ili Dora. Konačno nas pušta, njoj predlaže posjet liječniku, a meni uredu Turističke zajednice gdje bih za gošću trebala platiti boravišnu pristojbu.

Nakon nekoliko dana pokušavamo u matičnom uredu. Službenica je naše generacije, sva u bež nijansama. Odlaže mobitel, sklapa ruke i na stol izlaze svježu francusku manikuru.

Kažem da bismo željele obaviti upis u maticu rođenih.

- Čestitam!

Smješka se, gleda mene, pa Margo, pa opet mene. Konačno pita koja od nas je biološka majka. Prepostavlja da smo registrirane partnerice i jako joj je draga što baš ona ima prvi takav slučaj u Zadru. Uostalom, i nju su odgojile dvije žene; mama i baka s tatine strane, i ništa joj nije falilo. Nas dvije sjedamo u stolice preko puta i Margo odgovara kako nije u pitanju beba nego ona.

- Gdje ste gospođo, zaboga, do sad bili?!

Službenici nije jasno kako je moguće da odrasla osoba nema dokumente.

- Netko mora znati otkud ste došli, pa negdje ste morali biti.

Gleda mene, a ja slijezem ramenima. Brz pogled prema prozoru i vraća joj se entuzijazam.

- Pa vi ste sestre! Jeste li blizanke?

Širom rastvorenih očiju gleda u nas. Sad obje slijezemo ramenima i njezino veselje kopni. Govorim joj da ja imam izvod iz matične knjige rođenih i OIB i osobnu i putovnicu i vozačku dozvolu, sve što treba. Ljuti se na mene jer ne znam gdje mi je sestra bila sve to vrijeme. Mora se raspitati kod pročelnika kako postupiti u ovom slučaju.

Misli da stvar treba prijaviti Centru za socijalnu skrb, a možda i policiji. Protuzakonito je skrivati dijete. Dijete treba prijaviti u roku od trideset dana. Dijete je, i onda kad smo se mi rodile, trebalo prijaviti. Ne zna ona koji su tada točno bili rokovi, ali dijete je moralno moralo dobiti isprave, biti uvedeno u sustav zdravstvenog osiguranja, trebalo je dobiti ime, roditelji su morali upisati nacionalnost.

- Gdje su vam uopće roditelji! - završava sopranom.

U Centru za socijalnu skrb nam ne mogu pomoći. Margo evidentno nije maloljetna i najbolje je da slučaj prijavimo policiji. Ovog puta završavamo kod inspektorice zadužene za zlostavljanje u obitelji. Margo odgovara da nije došla prijaviti zlostavljanje. Imala je normalno djetinjstvo. Uredno se školovala, imala je liječnika obiteljske medicinice, zubaricu, ginekologa, posao, prijatelje, krasnu majku, a onda se našla ovdje. Inspektorica je, govori nam, razumna žena, zna da nismo došle gubiti njezino vrijeme. Provjerava nešto u kompjuteru. Nikad nije prijavljen nestanak.

Kad netko nestane, tu ima elemenata za sumnju na kazneno djelo, ali kad se netko samo tako pojavi, eto, ne zna što bi rekla. Trebali bismo se vratiti u matični ured, možda prethodno zatražiti od bolnice podatke o mom rođenju da se vidi da je samo jedna beba došla na svijet. Znate, napominje, ima svakavih doktora danas. Ne bi bilo zgoreg ni da moja majka donese, ako još uvijek ima, liječničke nalaze iz vremena trudnoće. Smješka se i kaže da je voljela gledati Dosjee X dok se nisu pretvorili u sapunicu.

Margo i ja se vraćamo u ruke Francuske Manikure. Ona kaže da bi najbolje bilo kad bi naši roditelji kod javnog bilježnika ovjerili izjavu u kojoj navode da Margo njihova kćerka. To bi, doduše, za sobom moglo povući neke posljedice jer će se postaviti pitanje što su čekali do sada. Ako je, ipak, sve tako kako tvrdimo da jest, onda javni bilježnik možda i nije dobra ideja jer bi moglo ispasti da čine krivokletstvo, osim ako se na testu DNK ne utvrdi srodstvo. Odgovaram da ću razgovarati s majkom, a Manikura pita što je s ocem, jer se, ako Margo nije rođena u braku, stvar dodatno komplicira. Ukoliko otac ne prizna očinstvo, morat će na DNK test. Objasnjavam da bi ekshumacija bila malo nezgodna. Ako nije nužno, željela bih da se umjesto toga testira srodstvo sa mnjom. Manikura je suošćeajna. Pita je li se to dogodilo nedavno.

- Devedeset i prve, eksplozija - kažem.

Odjednom je sva nabrijana.

- Banda! - komentira.

- Je, potvrđujem.

- Moj je poginuo na Velebitu.

Manikura kratko šuti i potom vrti glavom.

- Dvije kćerke branitelja. Reći će da je to zbog zapošljavanja. Ne znaju oni kako je nama bilo bez oca.

Odgovaram da nismo, nego da su naši susjedi imali psa. U ljetu devedeset i prve otišli su u Pančevo kod rođaka. Privremeno, dok se stvar ne smiri. Barba Aco je ostavio Bucu tati. Imali su 128- cu, praktično malo većeg stojadina, a njih je bilo četvero; teta Ljilja, Jasna i Vlado. Ponijeli su i nešto stvari, pa mješanac nije stao. Tata je svake večeri šetao Bucu, uglavnom poslije Dnevnika, a Buco je uvijek htio pronjuškati oko svoje stare kuće. Tata bi išao s njim. Poslije je gundao da bi trebao napisati „Zauzeto Hrvat“ jer ima svakakvih ljudi. Nije napisao, valjda mu je bilo neugodno. Jedne su večeri on i Buco izšli malo kasnije i kuća je eksplodirala.

- Aaa - kaže službenica.

Nedugo zatim brojimo stotinu dana nakon Margo. Pozivaju nas u „Misiju: Zajedno“. Margo govori u krupnom planu, mama je pred televizorom. Sljedećih mjeseci stvari idu bolje. Pregradile smo dnevni boravak i Margo je uselila u svoju sobu. Otišle smo u šoping i više ne dijelimo gaćice. Margo je skratila kosu i svakog jutra radi u vrtu. Sjemenski krumpir ne traži osobnu. Dobile smo ponudu snimiti reklamu za Twix! Platili bi, naravno, preko ugovora sa mnom. Snage reda su, nakon još jednog informativnog razgovora, odlučile da nismo njihov problem, a iz matičnog ureda će nam se javiti nakon što se pročelnik posavjetuje u Ministarstvu.

- Moglo bi se malo odužiti - upozorila nas je Manikura.

* * *

Marcel je jednog utorka u 11 sati odlučio polagati vozački ispit i izići na usmeni iz starogrčke književnosti. Pao je oba, pa se kasnije nije postavljalo pitanje poništenja rezultata.

Zatim me nazvala Antea. Pet sati kasnije njih su dvije bile u našem dnevnom boravku.

- Cure, osnovat ćemo udrugu. Moramo reagirati odmah! Neće proći ni mjesec dana, a krenut će lov na vještice.

Zapamtite što vam kažem.

Antea je nakon dva sata na našem kauču imala petogodišnji plan. Skupštinu udruge održali smo mjesec dana kasnije nakon što su se pojavile Divna & Divna i nakon što smo plakale za Karlom. Antea se malo mrštila na naziv *dual*, ali nije joj palo na pamet ništa bolje. Marcel i Brigit su otkačili i krenuli s recitacijom staroslavenskih deklinacija.

- Evo me, snjeguljice moje! Kako ste mi? Baš ste krasne!

Ovo zadnje upućeno je Divni & Divni. Osmjeh i puse idu Margo i meni. Lil, naravno, ide s nama preko mosta. Malo prigovara jer kod nje nema ništa novog; još uvijek nema, ni dečka, ni duala. Zato se grli s Marcelom i Brigit.

Atena se drži podalje, naslonjena na trafiku s Mađaricama i dečkima koji su bili na Dnevniku nakon što su ih napali ispred supermarketa i to, nikakvi pijani mulci, nego otac i sin koji su krenuli po spizu za roštilj. Poslije se, navodno, baš sestri tog oca pojavila dual, makar imam dvojbi u istinitost te tvrdnje. Zbog nje, ili njih dvije, nadam se da je to samo duplički trač.

Ubij, zakolji, da tvksi ne postoji! Ubij, zakolji, da tvksi ne postoji!

Uspijevaju nadglasati Anteu.

Lil grli mene i Margo, povorka se slaže. Prvo policajci, pa bubenjarice. Sad transparenti.

- Divnaaa! Divna, slušaj 'vamo!

Divne se fotkaju, pa jedna nešto pimpla po mobitelu.

- Hoćete li vas dvije jednom mene poslušati?

- Mama, kako se kaže kad zoveš dvije Divne? Koliko puta ti moramo reći – Divnai!. Daj, reci!

Dvojina tinejdžerki lica namještenih u priznaj- da- sam- u- pravu poziciju provocira punašnu crvenokosu koja naglas izgovara da obuku neku pristojnu majicu kad već idu tamo gdje je opasno i bučno. Marcelu nekako uspijeva obje gledati ispod oka, napola zabavljeni, napola prijeteći. Mag gramatike osjetljiv je na divnarije po deklinaciji na "a" i, uostalom, po bilo kojoj drugoj, ali Divnama jednostavno nije atraktivno što vokativ dvojine njihovog imena zvuči kao obična množina.

Divna & Divna uzvraćaju bezglasnim pliiiz.

- Pazit ćemo na njih, teta Majo, konačno izgovara Brigit i grli mamu Divne & Divne. Lil ponavlja kako je sva sreća da njezina kćerka nije dobila dual.

- Ja govorim prva, onda ide Papa, pa Brigit i ti na kraju, OK? Sigurno nećeš nositi transparent? Imamo još *Tko ne voli drugog ne voli ni sebe*.

- Neću, Antea.

Smrujem njezin fastforward ton. Antea migolji prema čelu kolone. Papa i ja razmjenjujemo poglede indignacije i on se nastavlja laktariti naprijed i vući za sobom svog duala i Samsaru. Papa je kršten, ili što već, kao Ante. Kad mu je došao dual odlučio je početi brojiti dane najnovije ere i sad za zove Kastor Prvi. Njegov dual se zove Tokyo. Pojma nemam zašto, niti me zanima. Stvarno se trudim, Margo zna, ali nema šanse da ih provarim čak ni zato što su udomili Samsaru. Stvarno je nesreća osvanuti u ovoj stvarnosti samo zato da te tvoja dual izbací na ulicu i to nakon što te, uz očinsku i bratsku pomoć, pošteno nalupala. Samsara je završila u Hitnoj, pa u sekti. U Hramu Zrcala, kako kaže Papa Kastor I. Pokušavam se uvjeriti da je to manje zlo.

Prelazimo most. Barem se više ne čuje *ubij, zakolji*. Izvrsno je što imamo bubenjarice. Ima Antea i dobre momente.

- Nema ljubljenja međusobno, Divnaaa!

Nema ni tih bubenjava koji bi zaglušili glas mame Divne & Divne.

- Samo za kameru, mama! - uzvraća dvoglas.

- Vi ne podržavate stavove takozvanog Kastora Prvog? Ne smatrate da se pojedincima koji imaju posebnu svrhu u ovom vremenu utjelovilo njihovo više ja kako bi poveli ljudе u novo doba?

Ono „vi“ upućeno je samo meni na intervjuu kojeg sam dala tjedan dana prije Pridea. Margo nije samnom.

- Ja sam ateistkinja.

Napinjem se da se u mom glasu čuje točka. Zaludu. Prvo mjesecima odgovaram na pitanja jesu li duali vanzemaljci, eksperiment NATO- a, oružje Al- Qaeda ili Lilitino potomstvo, a onda se još pojavi Kastor! Ne znam zašto je došla moja dual i ne znam otkud je došla. Pojma nemam otkud su došli drugi i u kakvoj je to vezi. Žao mi je, ne znam zašto baš meni, a ne vama! Ma joj, ne vjerujem u teorije urote. Naravno da ne vjerujem u prokletstva, hvala na pitanju! Zaista ne bih rekla da su naši duali tu da tajno preuzmu naše uloge, pa o svima se sve zna! Jasno da razumijem da se ljudi plaše, ali - ne, nikako ne prihvataćam da strah smije biti opravданje za slaganje drva na lomaču. No, pa ne znam u što tko treba vjerovati!

Pucam i odlazim.

Koridor je čist. Imamo slobodan prolaz do Trga. Svakih tridesetak metara stoji oklopjeni policajac. Na Trgu ih je barem pedeset. Stolovi na štekatima vezani su lancem, suncobrani su skopljeni. Konobar iz „Luvre“ brani praznu terasu. Ulica Elizabete Kotromanić je čuvana za odstupnicu. Glasovi se naguravaju iz Kalelarge, iz prolaza kod kina „Pobjeda“, iz ulice koja se spušta od Četiri kantuna.

Duple na vrbe, piše na jednom od njihovih transparenta. Netko je reciklirao poruku s tavana. *Bolje Mars nego Twix*.

Ovo piše u više- manje ljubičastoj. / i x napisani su u boji vrućih hlačica Divne & Divne. Marker se istrošio.

- Moje ime je Antea. Ja danas da govorim za svoju dual koja nema glas.

Plješćem zajedno s ostalima. Antea je u redu! Plješće i Margo, čak i Brigit. Divna & Divna vrište. Atena stoji pored svoje dual, valjda ni ne trepće. Ime za nju izabrala je Antea. Atena ne govori. Marcel je siguran da joj jednostavno ne uspijeva doći do riječi. Portali su skloni tvrditi da je zanijemila od šoka, ali zapravo nitko ne zna što joj je. Atena ne može liječniku.

Antea nastavlja govoriti za Samsaru, pa za Karla. Svi znaju priču. Darin i Karlo su krenuli u kino. Modri golf se nije zaustavio na crvenom. Darinu je ispaо mobitel i on se sagnuo. Karlo ga je preskočio bez riječi. Danas je s nama samo Darin.

Antea nabraja što sve ne želimo.

- Ne želimo izmjene zakona o azilu jer naši duali nisu stranci. Odbijamo izmjene zakona o posvojenju i udomiteljstvu jer su naši roditelji negdje i nekako i njihovi mama i tata. Ni u kojem slučaju ne pristajemo na status skrbnika za naše duale jer se oni mogu skrbiti za sebe točno onoliko koliko i mi to možemo.

Antea ispaljuje na rasprave postaje li se osobom u trenutku rođenja ili u trenutku začeća.

- Naši duali su danas tu, tko se usuđuje negirati da su rođeni? Tko će tvrditi da nisu začeti?

Naši bubenjaju i plješću, uspinje se Papa Kastor.

Ne slušam misu. Tokyo i Samsara stoje stepenicu ispod njega, ali Samsara je za glavu viša. Iz pokrajnjih ulica viču *bua i ubij*.

Kastor zaziva blagoslov na one koji još nisu zaslužili oživotvorene svoje istinske biti i, bla bla, bla, konačno zaključuje litaniju.

- Ja sam Brigit i Marcelov sam dual već šest mjeseci i dvadeset i tri dana i - znate što? Spektakularno se zabavljam. Prvi put u životu ne moram ništa. Za to imam Marcela. U međuvremenu ne prdim neuroviruse i ne kakim vodikove bombe. Ne mogu uštekati prst umjesto adaptera i napuniti laptop, a to je zbilja iritantno. Ako me to netko nauči, plaćam kavu i, dajte, mama i tata, pazite drugi put kad radite ono!

Brigit šalje puse u svim smjerovima. Sad idem ja. Margo me otpravlja laganim dodirom usana u tri središnja prsta desnice. Kimam glavom Marcelu i penjem se. Margo se probija prema kordonu, ide van, Onima. Oklopljena glava odmahuje. Ne može tamu, nije sigurno. Margo inzistira.

- Ja sam dual! - uvjerava ga.

Specijalac ne dozvoljava, drži je za nadlakticu. Marcel snima. Cura i dečko iz prvog reda odmjeravaju Margo koja im stoji na pljunohvat. Nisu sigurni što se od njih očekuje. Dok kasnije idemo doma gledam snimku na mobitelu i mislim kako mora da su, takvi neodlučni, kasnije bili nesretni. Jedan iza njih, za dvije glave viši, ne gleda u Margo. Gleda ispred sebe i mantra.

- Ubij ubij ubij dupličaaa!

Dvojica specijalca vraćaju Margo natrag nepljunutu. Gledam Visokog i polako izgovaram kako sam sretna što su danas bili s nama jer se ne voljeti ne može ono što ne postoji i jer se čuvati ne može ono čega nema.

Sutra je srijeda. Pitam Marcela tko dežura pred Saborom.

- Sveta stolica, odgovara.

Idu obojica i Samsara. Darin više ne ide s njom. Ubuduće će, kad je njegov red, stajati sam. Radi efekta i to. Marcel slijede ramenima. Margo suošćeјno mumlja.

Nećemo natrag na Branimir. Divna & Divna hoće. I Brigit, jasna stvar. Paratijaneri do samog kraja! Autobusi posebne voženje s Branimira polaze s petnaestominutnim razmakom; prvo prema Dubrovniku, pa Zagrebu i Osijeku, pa

prema Rijeci. Marcel želi znati imamo li planove za večeras. Peći će palačinke. Brigit je nabavio novi riziko samo zbog nas, tematski, na Gospodara prstenova. Izvlačimo se uz zgradu Matice Hrvatske. Nas dvije i Marcel. Margo se smiješi. Brigit se probija iz opsade Divne & Divne i urla u Antein megafon.

- Donesite Nutelu!

LAMPICA

Želimir Periš

Zucker kommt zu lezt! – uzviknuo je ponosno Goran McNamara pokazujući kroz svoj televizijski polusmiješak zavidno poznavanje doskočica, što je popraćeno ritualnim natezanjem hozentregera koji mu umjesto glomaznog remena drže iz godine u godinu sve širi kilt.

Iako ga stari lordovski prdonje zaluđeni tradicionalizmom osuđuju kako je time pokazao da je tek ekscentrični plagijator, jer hozentregeri su zaštitni znak Larryja Kinga, baš kao što je riža za Kinu ili crvena fleka nasred čela za Gorbačova, odgovara im kako za svaku fleku postoji Perestrojka, a prljavštinu s njihovih Alzheimerom načetih mozgova najbolje će otkloniti vešmašina domaće proizvodnje. Naime, svaki se medijski trenutak, pa i ovakvo usputno prepucavanje, koristi za promociju škotske bijele tehnike čiji se razvoj, uz mjere poticajne štednje, smatra glavnom uzdanicom vladine politike protiv nečistih sila uznapredovale sive ekonomije. Njeni kritičari ističu kako je ona u praksi potpuno neprimjenjiva, jer što će Škotima jedna tako bespotrebna stvar kao što je vešmašina, kad je notorna činjenica da donji veš uopće ne nose! Vlada im uzvraća protuargumentom kako je to samo dokaz stopostotne učinkovitosti domaće vešmašinerije, a urednik McNamarinog kalibra bio bi potpuno lud kada bi iz emisije izostavio poslasticu poput izbora Mistera brojila 2023.

- Nakon dramatičnih snimaka obnaženog Tonyja Blaira s godišnje konvencije Laburista, održanoj negdje u Obali Bjelokosti - nastavit će s najavom - vrijeme je da prijeđemo na oku puno ugodnija muška torza. Naše su kamere na nacionalnom izboru Mistera brojila, a s ovogodišnjim laureatom razgovara odnedavno stalna dopisnica iz Hrvatske, naša Silvija McVužgec! Silvija, čujemo li se?

- Gorane, čujem te odlično, a vjeruj mi, isto tako se i osjećam! Dopisivala sam se sa skoro svakim djelićem svijeta, od Bagdada i Islamabada do Buckinghamske palače i Bijele kuće, ali svakako je najljepše biti dopisnik kod kuće! – izgovori reporterka svjetskog glasa sa stažem barem dvaput duljim od Pontifikata Ivana Pavla II. te brzim pokretima ruku, na kojima bi joj pozavidio svaki kolibrić na dopingu, zapljeska svojoj netom urimljenoj umotvorini.

- Pa kako i ne bi bila odlično kada vidim u kakvom se samo ugodnom društvu nalaziš! – dobaci iz svoje voditeljske stolice McNamara natežući lijevu traku hozentregera.

- Potpuno si u pravu! Naježila sam se već pri samom ulasku u Ledenu dvoranu, a kraj ovog ljetopana, Mistera brojila, pretvorila sam se u pravcatu Snježnu kraljicu! Recite, kako ste se osjećali u trenutku kada vam je sam sir Sean Connery namještao pobjedničku lenu? – upita glomaznu metalnu kutiju čija se površina još sjajila od jutarnjeg beauty tretmana glancanjem antilop krpicom.

- Dobro. – izusti jedvice svoj škrti odgovor u kariranu spužvicu mikrofona.

Blagoglagoljivu novinarku poput Silvije McVužgec ovakvi su odgovori oduvijek dovodili do ludila. Naime, vjerovala je u reciprocitet komunikacijskog kanala: ako ja puno pričam, od tebe očekujem barem prosto proširenu!

- Naši se gledatelji sigurno pitaju kako objašnjavate svoj iznenadan uspjeh? – izvlačila je situaciju, makar bolno svjesna da u ovoj zemlji, izuzev novinara i voditelja TV kvizova, ama baš nitko ne postavlja pitanja. Štedi se čak i na tome. Tipičan vam je primjer Lassie, škotska ovčarka kitnjastog repa i sumnjivog pedigreea (sumnja se da joj je otac bio vjeverica), kojoj bi, da je samo upitala prvog prolaznika, trebalo znatno manje filmova da se vrati kući. Ovako vjerojatno još luta po celuloidnim trakama smještenim u prašnjavim podrumima hollywoodskih arhiva.

- Ne objašnjavam.
- D... Dobro. – uzmuca se Silvija susprežući bijes. – Onda nam barem recite u čemu leži vaša tajna? Kvaka?
- Kvaka?
- Da, kvaka.
- Zabunili ste se. Ja vam nemam kvaku. Znate, brojila imaju tipke.
- Pa u čemu je onda vaša tipka?!
- Nemam ja ni tipku!
- Pa iz koje ste vi serije ispali?! – zaurla zapjenjena reporterka. *–Lassie, kuja izgubljena u svemiru?*
- ŠND.
- ŠND? Koji je vrag ŠND?
- Štedi Na dijelovima. Š-N-D. – objasni brojilo slokajući što je sporije mogao, čvrsto uvjeren kako ova gospođa Silvija i nije baš prepametna kad postavlja pitanja i za najmanju sitnicu. Stoga odluči nesebično joj objasniti sve, samo da ga već jednom ostavi na miru.
- Zašto bi recimo morali nositi i hlače i gaće kada vam stražnjicu sasvim solidno prekriva i kilt. Na taj način ne samo da ste uštedjeli na tkanini, već tako decentno obnaženih nogu zračite i određenim seksepilom. To uostalom savršeno dokazuje moja titula Mistera brojila! Možda nemam tipku i ne isporučuju me u kartonskoj ambalaži, ali ja za razliku od nekih ne trošim energiju bespotrebno se zamarajući pitanjem zašto ja to nemam.

Inače bih bio sasvim obično ruglo kao što je jedan Atari, Macintosh, ili još gore, Končar! Oni mi nisu konkurenca niti do police za jaja!

- A imate i policu za jaja?
- Ta naravno da imam. Želite jedno?
- I za kraj, kada biste mogli poželjeti samo jednu stvar, koja bi to bila?
- Joj, već sam potrošio i previše kilovata na vaša pitanja. Emotivno sam se potpuno istrošio. Ali ovo je zadnje? Kvragu, ode još jedan!
- Naravno, zadnje. – potvrdi.
- Pa, - stane razmišljati bijeli Ljetopan tražeći prikladan, a povrh svega originalan odgovor u sebi. – Poželio bih, poželio bih... poželio bih MIR U SVIJETU!
- Ma bravo! Priznaj Gorane, ovakvo pacifističko brojilo jednostavno MORAŠ imati u svom parlamentu! – oduševljeno će McVužgecova.
  - Istina. – odgovori joj McNamara zatečeno, jer našao se u kadru kako pokušava razmrsti klupko koje je do maločas predstavljalo skupocjene Armanijske hozentreger. Samo da ga žena nije vidjela.
  - Silvija, hvala ti na ovom javljanju – završi McNamara.

***

Đuro Hopsica je po običaju spavao na poslu. S daljinskim u rukama okretao je programe i zaspao na pola intervjeta. McVužgecovu je još nekako i podnosio, no glavnu zvijezdu Ameurijske¹ TV Gorana McNamara nikako. Nešto mu je na tom liku debelo smrdjelo. Jesu li u pitanju njegovi hozentregeri ili umjetni smješak – nije znao. Znao je jedino da škilji od sjaja cakline njegovih Zubiju.

Probudila ga je odjavna špica Vijesti. Šljukom kave oprostio se od kancelarije Voditelja brojačkoštoperske službe Pokrajinskog Sabora i krenuo kući. Do jesenske sjednice još je ostalo nešto dana i osim prebrojavanja araka papira i zahodskih pločica posla nije bilo.

Cijela je Služba prije jeseni iščekivala vijesti. Nitko nije znao hoće li se u potpunosti automatizirati kao središnji Parlament u Bruxellesu ili će se promjene događati nekim normalnim, višegodišnjim tempom. To bi bilo uobičajeno, no ameurijski birokrati odlučili su da više ne žele biti birokrati. Odlučili su malko ubrzati stvari.

Tako je i stvoreno Superbrojilo. Priča je krenula još prije nekoliko godina kada je nekom ostarjelom brojaču promaklo na zdravstvenoj komisiji požaliti se na pogoršan vid i problem s alkoholom zbog čega nije prošao

¹ Ameurija je tvorevina nastala raspadom standardne Europske Unije i potpisivanjem Londonskog sporazuma o pristupanju Unije u konfederaciju sa SAD-om nakon intervencije istih u borbu za opstanak europske valute. Nakon monetarne unije i uvođenja ameura 2018., došlo je do čvršće međudržavnog povezivanja spomenutim sporazumom 2020.

toliko iščekivani Zakon o ljubaznosti u prometu². Nekim čudom umjesto 243 zastupnika u obzir je uzeo njih 483. U evidenciji je naveo k tome da su ostala 3 na službenom putu.

Na sporednoj porti škotskog parlamenta Viši portir Ivo lijepio je obavijest na kojoj je stajalo:

„Treće jesensko zasjedanje Škotskog Sabora počet će u duhu tehničke novine: Superbrojila 2100 čime će se brojačkoštoperska služba sustavno i u skladu s potrebama smanjivati. S tim u vezi Predsjedništvo Sabora otvara svoja vrata osvremenjivanju škotskog zakonodavstva tekovinama onog ameurijskog i uskladjuje politiku programa *Štedi na dijelovima* s politikom zapošljavanja u državnoj upravi. U potpisu: Predsjednik Škotskog Sabora Vurica McVedrić.“

- Ivec - Ijutito će Hopsica Višem portiru lvi - pa kaj se to događa? Pa ni vrag da buju nas na vulicu poslali?!
- Dragi gospone Hopsica, da vam praf velim, škotskih mi štrukli, pojma nemam. Te moderne škatule nemreju vas zamenit sam tak! Mene je tak sram da ovo ovde ovak lepim da bum si škarnicla na glavu denul!
- Škarnicla mi, ovo ne bu prošlo sam tak! – zaurla Hopsica i odmahnuvši Ivecu u znak pozdrava zaputi se u ured.

Nije prošao ni trenutak vrati se on do porte s obaviješću:

„Brojačkoštoperski Sindikat saziva sastanak svih članova povodom inicijative za uvođenjem automatizacije brojanja glasova u Pokrajinskom Saboru u obliku fantomskog Superbrojila 2100. Termin: Utork, 8:30 u birtiji Kod stare frajle. Predsjednik: Đuro Hopsica“

- Tak Ivec - ponosno će Hopsica - nek gospoda iz Predsjedništva vide da to ne bu prošlo sam tak!

Utorak je brzo došao. U *Staroj frajli* skupilo se sveukupno članstvo Sindikata na *Radosnom gumištu*, specijalitetu kuće, u sastavu: Đuro Hopsica - predsjednik, Ivec Presvetlić – dopredsjednik, Jožica Jumpek – radikalna desnica Sindikata, Miha Limarević – radikalna ljevica Sindikata. Limarević je naravno bio u duhu automatizacijskog neoliberalizma umjeren protiv Superbrojila 2100 ne imajući u vidu da bi možda zbog te briselske inovacije mogao ostati bez posla. Hopsica ga je na tu kobnu posljedicu upozorio:

- To bez otkaza ne bu prošlo. Kaj da naredimo?

- Štrajkamo? Glađu? Žedu? – upita Limarević.
  - Ja se od saborske galerije ne odvajam, a od piceka i *Radosnog gumišta* još manje. – odgovori Presvetlić.
  - Pa kaj bumo onda? – upita Limarević opet.
  - Ja sam za to, - na to će gospone Jumpek, - da mi to čudo na aktualnom satu jednostavno ištekamo!
  - Tak je - složi se Presvetlić - pak buju nas trebali! Živili vi meni! - i nazdravi *Radosnim gumištom*.
- Kako je prošao sastanak Sindikata, bez oveće filozofije, tako je i bez oveće filozofije Superbrojilo 2100 dovedeno na stepenice Sabornice, tik do govornice. Čim je uštekan u struju ono se veselo oglaši:
- Mir u svijetu!
  - Mir u svijetu! – odgovore zastupnici limenog kutiji.
  - Koga ćemo brojati danas? – nastavi Superbrojilo veselo. – Svi na okupu? Jen', dva... A da, vidim neki fale! Gospodine predsjedniče, red bi bio da započnemo s radom. Nestrljiv sam i uzbuđen! Nego - posegne u lijevi limeni džep - tu je i lampica ako bi neko nešto htio reći. Štopam u mikrosekundu!

Predsjednik Sabora mu veselo namigne i potvrdi da je premijer ušao u prostoriju. Odsvirana je himna i Škotski Sabor je započeo svoju treću jesensku sjednicu. Aktualni sat bit će otvoren pitanjem gospodina zastupnika Škotskih narodnjaka.

- Gospodine premjeru, koliko nas košta ova tehnička novotarija, limena kutija pod nazivom Superbrojilo 2100?

Premijer je izašao za govornicu. Superbrojilo drži lampicu u jednoj i štopericu u drugoj ruci. Hopsica i Jumpek su za to vrijeme ščučurenji čekali kod štekera. Čim se premijer oglasio s *Poštovane zastupnice i zastupnici* Jumpek išteka Superbrojilo iz struje. Ono ukočenog smiješka stane beživotnog pogleda buljiti u zastupnike.

Premijer Novak, inače poznat po jezičavosti i dugim govorancijama, stao je odgovarati na pitanje.

- Nije toliko problem u Brojačkoštoperskoj službi koliko u činjenici da ovaj Visoki dom više ne smije tolerirati greške u radu!

Hopsica će Jumpeku:

- A sad štopaj!

² *Zakon o ljubaznosti u prometu* nužno je zlo koje je snašlo ameurijsku prometnu policiju. Naime, nakon godina izderavanja na vozače diljem Konfederacije, neki su se tamo Zeleni sjetili da bi se prometni policajci mogli malo i stišati. Osloac je pronađen u istraživanju prema kojem buka skraćuje život za 10 godina, a stres u prometu za njih dodatnih 7-10, što si demografski stara europska dama, kazala je liderica Zelenih u Parlamentu Doris O'Doris, nipošto ne smije dopustiti. Pored „Molim Vas, oprostite što vam moram udijeliti kaznene bodove“, policajci su dužni zahvaliti kažnjenoj osobi što im je brzom vožnjom ili prometnim prekršajem omogućila da naplate kaznu.

Nakon tri sata pola Sabornice stalo se vрpoljiti. Novak je već po deseti put vrtio iste statističke i tehničke podatke kojima je argumentirao zašto je Superbrojilo bolje od četiri, pet klipana na galeriji.

- Osim toga - prstom naglasi Novak - štedi na vremenu! Ne samo na dijelovima!
- Kako štedi na vremenu kad brbljate i ponavljate jedno te isto već tri i pol sata! Kad će se upaliti ta lampica? – negodovao je Narodnjak.
- Lampica? Drago Superbrojilo, što je s lampicom? – upita Predsjednik.

Superbrojilo je zadržalo isti onaj zagonetni i srdačan smješak s početka sjednice.

- Šutite? Ovo je prijevara! Bruxelles nas je opet po tko zna koji put prevario! Bezobrazluk! Ameuroskepticizma mu, raspišimo referendum za izlazak iz Konfederacije! – predloži Predsjednik.

I bi tako. Rederendum je raspisan i premijer je sa svitom i svim zastupnicima utažio žeđ *Radosnim gumištom u Staroj frajli*. Hopsica i Sindikalisti vraćeni su na posao, a Superbrojilo je u Predsjednikovom kabinetu poslužilo kao ništa drugo doli polica za jaja.

Budilica zvoni, pola šest. Mijesim plahtu nogama, dići će se, ali još malo, još samo malo. Vrijeme je da uzmem bar tjedan dana odmora od posla. Već mi dvije godine govore šefice, jer su glaveštine odlučile malo pomaknuti figure na igracoj ploči. Zašto su to napravili? Valjda im je bilo dosadno. Ni zbog dobrobiti radnika, ni zbog boljeg poslovanja, ni zbog uštede. Malo su se igrali. A ja zbog te titule nisam osjetila promjenu u životu. Možda na gore. Moja briga o crnoj tvari ista je kao i prije. Tek kad dođe do cisterni, više nije.

Uvijek isti miris sirove nafte. Da ga suzbijem, imam petnaest parfema, za svako raspoloženje po jedan. Ako se osjećam nekako između, stavljam oba. Čeznem za dosadnim izlaskom u kino ili kazalište, da budem fino obučena, da gledam druge lijepo obučene ljude, ili za nekim božićnim blagdanom i kućicom, vani snijeg, a ja pečem kolače.

Nakon pola sata vožnje, parkiram uz kontejner koji predstavlja ured. Mi šefici imamo pravi mali kontejnerski grad s ulicama, imamo i dvokatnice, to je kad stave jedan kontejner na drugi, a postoji i Trg, to je proširenje s par klupa i kantinom. Pogledam mail, web-stranicu dnevnih novina, posrčem filter-kavu i odlazim do crpke. Sve je u najboljem redu. Ljudi rade, već navikli na mene, prestali su dobacivati. Jedino što svaki dan moram igrati ulogu suca. Tužakaju jedni druge kao djeca u vrtiću. Slušam ih, odvagujujem, mjerim tko će biti zakinut, tko će biti na dobitku, i na kraju uvijek nekako raspodijelim. Mogla bih i lupiti šakom o stol i opet bi svi bili zadovoljni.

Odlazim do kantine na Trgu. Još kave. Listam novine, piše da su uskoro izbori. Kakva će to opet biti predstava! Evo, najpopularniji bendovi i pjevači koji su prije četiri godine pjevali za lijeve, sad najavljuju svoje koncerte za desne. Razumijem ih. I ja primam plaću od onih koje mrzim. Samo šeću u svojim lister odijelima i glume kada obilaze radnike. A jedva čekaju da odu, pritom paze da im na odijelo ne kapne nafta. Ili blato. Stavlju dlanove na uši da ne čuju što svi govore. Istinu. Već čekam da ovi lijevi i desni s naslovnicu počnu dolaziti ovdje. Nafta i radna snaga. To se obilazi kad treba glumiti. A veselim se i njihovom međusobnom vrijeđanju. Za moj ukus mogli bi se i malo hrvati u blatu. Zaštitne boje su im žuta i plava. Ne znam koja je čija.

Kroz prozor kontejnera vidim tatu kako prilazi. Gumene čizme čine od njega velikog patka. Gega se, blato je posvuda pa noge mora čupati za svaki korak, trbuš ga zanosi, ima sve više sijede kose. Debeli Christopher Lloyd iz Povratka u budućnost. Ili patak.

-Bok, mala, imam novosti!

-Znam da imaš, ne radiš tu već pet godina, a sve saznaš prvi. Šta je sad u firmi našoj truloj?

-Nije trula, šuti, ona te hrani. Sljedeći tjedan dolaze predstavnici desnih. Morat ćeš malo sredit te svoje radnike, neki obuku nove kombinezone i nek ne smrde po luku. Malo bi mogli sredit ovo okolo, sve je puno blata, neki nasipaju malo šodra.

-Ej, prestani! Da dofuramo šoder iz Mađarske možda? Daj prestani, nek vide istinu, šta bi se oblačili u nove kombinezone, si lud? Neću im to reć. Fućka mi se za izbore, nek dođe tko hoće, rađe da vide kako im je teško pa da im dignu plaće.

Netko kuca i traži mene. Ostavljam tatu na minutu.

-Šta je htio?

-Ma, neće dežurat kod crpke za vrijeme pauze.

-Ne daj im, moraju ostati dvojica.

-Nisam im dozvolila, pa ipak svaki dan pošalju jednog da žica. Znaš šta mene muči, imaju male plaće, a pauza je jedini ugodni trenutak u danu kad svi zajedno mogu sjesti iuz jelo se zezati i pričati.

-Ne daj!

-Dobro, ne boj se, znam šta su pravila.

Odlazi moj ludi tata, a ja tupo buljim u ugašeni ekran laptopa. Ovaj vani još stoji i čeka da mu opet kažem da ne može. Približim se ekranu i bolje pogledam svoje lice. Tata kaže neka pustim kosu i nabacim je malo na lice. Neću to napraviti, volim izgledati kao dečko. Izlazim i pitam čekača šta sad hoće. Ovaj, šefice, znate da je uvijek sve prošlo u redu, mi bi... Ne slušam ga više, kažem mu ajde, jedite svi zajedno, al da ste se točno vratili, ni minute kasnije. Osmijeh bez zuba i bez skrivanja rupa nagradi me svom svojom širinom. Isplatilo se vidjeti to, makar dobila otkaz.

...

Radnici su se uhodali i već nekoliko dana crpka samuje dok oni svi zajedno jedu. Čudo, kako je malo potrebno za radničku sreću. A crpka ionako radi sama. Divovska čelična ptica koja ključa neće se ljuditi ako bude malo bez dadilja.

Kraj je tjedna, a ja si dopuštam da odrijemam. Opet me zovu. Ni u snu ih se ne mogu riješiti. Čovjek lupa po prozoru, ulazi mi u san.

-Šefice, brzo uzmite čizme, morate na buštinu.

-Pa valjda mi možete reći što je bilo?

-Ni mi ne znamo, nafte ima posvuda. Morate vidjeti.

Dok jurimo autom prema buštinu, napeto ne razgovaramo. Po mene je došao onaj koji je zadnji žicao za zajedničku pauzu, bezubi. Šutim jer se bojam saznati. Otišli su na pauzu i nešto je puklo. Sigurno. Sad sam nadrapala. Tako mi i treba kad popuštam! Izlazimo iz auta i gledamo prizor. Čini se kao da se netko gadno našalio. Cijeli poligon crni se od nafte, masna tekućina izlila se odnekud. Mjesto izgleda kao iz Zvjezdanih staza, nestvarno, čudesno, nezemaljski. Ne znam što sad treba.

Na mobitel me zovu šefovi iz Zagreba, iz Mađarske, odavde. Kako su samo tako brzo saznali? Svi me pitaju što se događa, a ja im ne znam objasniti. Naišli smo na novi izvor. To bi za firmu trebalo biti divno. Ionako grca u dugovima, ne zna se što će biti sa svima nama. Nedavno je trebala biti prodana novim strancima za još sitnije novce. Ili je možda riječ o stečaju, ne znam, sve mi zvuči isto. Moramo doći do crpke i provjeriti što se događa, ali do nje se

može samo doploviti. Zovem sveznajućeg.

-Tata, moramo naći neki čamac, ajd odi u selo i raspitaj se. Ovi ljudi sigurno imaju čamce jer love ribu na rijekama.

-Već sam bio, nitko ne da. Kažu da ga nakon nafte više neće moći upotrijebiti. Da će ga morati baciti.

-Onda šta? Pa nećemo valjda plivati do crpke. Ne možemo ni pregaziti, duboko je bar dva metra.

-Pa ne znam, jedan je rekao da bi ga prodao. Ali tko će platiti?

-Ma ne brini, ima firma love, kad vide ovoliku naftu, platit će.

-Al seljaci hoće keš, ne žele izdavat nikakve predračune.

Tata predlaže da kupi čamac za svoje novce, a firma će mu već nekako vratiti. Ne mogu mu to dozvoliti. Nikad neće dobiti novce natrag, niti ja ih nisam dobila kad sam kupila čizme i toplu jaknu. A rekli su samo neka kupim pa će mi vratiti. Pogriješila sam dućan. Nisam ih kupila u Borovu, nego u Zari. Nije im bilo važno što sam prošla jeftinije. Valjda ne žele da izgledamo dobro. Ma, nek crknu s tih sto kuna. Zato sam mu rekla da ćemo njihovim tempom. Šefovi traže fotografije jezera, dokaz dubine, procjenu brzine nadiranja, fotografiju čamca, predračun za čamac i slične gluposti. Poslat će svog čovjeka, nekog vještaka, jer nama očito ne vjeruju. Traže i da seljak otvori žiro-račun. Sve to traje. U međuvremenu jezero raste. Fuća mi se, to je njihova nafta.

Nakon četiri dana, kad je sve to s novcima i čamcem riješeno, plovimo po velikom crnom jezeru. Tata vesla, a ja sjedim na pramcu. Čudesan prizor. Nikad nisam mislila da ću ploviti po takvoj tekućini, bojam se da se čamac ne prevrne. Može li se plivati u nafti? Stalno gledam u nju i nekako očekujem da ću ugledati ribe ili neke druge čudne životinje koje mogu živjeti u tome. Na onom što se može nazvati obala, gacaju četiri rode. Noge su im do koljena crne, a kljunovi do pola. Traže nepostojeće žabe. Možda ima neka planeta na kojoj su mora i oceani ovakvi, a pogon za njihova vozila je voda. I imaju vodene bušotine. Gledam vesla kako ostaju crna do gotovo uvijek iste linije.

-Evo nas, stigli smo. Pazi da se ne zacrniš. Daj ruku.

Tata se ponaša kao da je firma dijelom njegova. Umjesto da igra šah u parku, on vesla po nafti.

Stižemo do crpke, nekako privezujemo čamac i penjemo se na metalno postolje koje još jedino viri iz jezera. Ugasili oni crpku ili ne, nafta i dalje nadire. Neki fantomski izvor bljuje blago i to u ogromnim količinama. Sreća za firmu, mislim i čudim se sunčevom odbljesku u ovom jezeru. Kaže li se jezero? Tata nešto očitava, zapisuje, javlja, objašnjava, pjeni se, smiruje sebe, nekoga. Zamišljam da plivam i da se sunčam na obali te druge planete koja ima crna mora i jezera. Možda će i Zemlja jednom tako izgledati. Što bi bilo kad bi nafte bilo u izobilju?

Sutra dolaze desni, bar ču saznati koje su boje.

Ponovo plovidba nazad. Može li vjetar ovdje podići valove? Tata opet vesla i govori:

-Izgleda da smo zarovali puno previše, možda sto i nešto metara, tu negdje. Nije mi jasno kako. Još se to mora provjeriti, ali kao da smo naišli na ogroman izvor. Ne znam samo što će šefovi reći na to. Baš se poklopilo s onim tvojim puštanjem radnika na pauzu. Puma je greškom zarovala previše.

-Kako šta će reći, pa bit će sretni! Nije li to njima u interesu? Mislim, šta onda ako je preduboko, šta onda ako je nečija greška, sad imaju nafte kolko hoće. Bit će bogati, a mi ne. Jel? Osim toga, ti tu više ne radiš, šta te briga za sve to, stalno govorиш 'smo'.

-To što sam u penziji ne znači da me nije briga, cijeli sam život uložio u firmu, bilo nas je u početku osam. Osnovna organizacija udruženog rada. Znam sve o svemu.

-Eh, da su glavešine pametni, bolje bi te iskoristili, a i platili.

-Ma nije ti to tako jednostavno. Gledaj...

-Nemoj branit korporaciju! Sve to počiva na robovskom uređenju. Oni mene trebaju, ali manje nego ja njih. Ako bih ja otišla, ima još stotine drugih da me zamijene. I zato mi neće povećati plaću sve da im je ovo najveći svjetski izvor. Đubrad je to pohlepna.

Čamac se nasukava, istrčavam gacajući čizmama po pličaku. Rode se prepadnu i odlete, kapajući crne kapi po tlu. Ne mogu ga slušati kako ih opravdava. Da ja imam firmu svi bi imali dobre plaće, zdravstveno osiguranje i normalno radno vrijeme. Imali bi i godišnje odmore. Davala bih povišice. Božićne darove za djecu. Išli bi na izlete svi

zajedno. Firma bi bila čovječna.

Ako pijete ovaj lijek, javlja se vrtoglavica i mučnina, to piše na kutijama. Ako postanete direktor ili političar, postat ćete beščutni, izgubit ćete savjest, to nigdje ne piše, ali je tako. Nikada nisam vidjela da je drugačije. Ili se možda na takva mjesta regrutiraju ljudi bez savjesti. Neki moji prijatelji u dane studiranja kleli su se, da ako budu šefovi i direktori, da će biti divni. Sad su direktori, ali ja nisam primijetila da su divni. Postali su točno onakvi kakvi direktori trebaju biti: kruti, bezosjećajni, bolesno ambiciozni, zli. Uopće im nije problem smanjiti nekome plaću, ili otjerati nekog na cestu, ili uzeti nekome tko nema i dati to onome tko ima. Ili ih je posao promijenio, ili su lagali kad su pričali o jednakosti i pravdi.

Za dva dana, nova slika.

Ogromne cisterne stoje kao žedni slonovi oko jezera. Spustili su svoja rila u naftu i halapljivo piju. Otkud toliko slonova ovdje, pitam neizbjegnog tatu koji volontira za korporaciju. Baš je dobar. Ili glup. On se čudi, započinje pitanje, ali shvaća da mislim na cisterne. Još nije do kraja navikao na moje eliptično izražavanje. Objasnjava mi da su glavešine odlučile naftu prodavati u inozemstvo, pa su nabavili sve cisterne koje su mogli. Unajmili su od svih koji ih imaju, bilo male, bilo velike. Ništa im nije skupo jer za sada nafte ima. Izmjereno je koliko po prilici u minuti dolazi nove naftne, pa toliko uzimaju, a za to im treba oko 100 cisterni na dan. Gledam i čudim se. Brzo su se snašli. Dok sam se ja dva i pol dana odmarala čitajući napise o izborima, lijevima i desnima, ovi tu su odmah počeli akciju. Mislim da će desnima pokazivati desne cisterne, a lijevima lijeve. Ili obrnuto.

Na onoj planeti gdje su naftna mora i jezera, možda žive željezni slonovi, željezne amebe i alge, željezne ptice i žabe, željezni ljudi. Auti su im toplokrvne životinje koje trebaju vodu. Tako da im je nafta voda, a voda nafta. Njima bi zagađenje vodom bilo ekološka katastrofa. Pitam tatu nije li mogao nabaviti i deve, bizone, rode i žabe. I gnjurce.

-Sad zbilja ne shvaćam šta govorиш. Slonovi su cisterne, ali kaj su druge životinje?

-Ma, ništa, šalim se.

Nije mi se dalo objašnjavati to o mojoj planeti. Stalno mislim o njoj. Tamo sada izvire voda pa je prodaju korporacijama koje su u stvari ogromni toplokrvni organizmi. Koji sigurno prde.

Odlazim u kontejner i sjedam za svoj stol. Netko mi je ostavio kavu i hrpu izvještaja. Ima i novina. Nisam ni znala da je to tako važna stvar. Osim izbora i prepucavanja ovih i onih, sve ostalo je o našoj nafti. Uključujem laptop i tražim strane vijesti. Dobro, oni se ne bave našim izbornim manekenima, ali nafta ih itekako zanima. Hrvatska, nafta, bogatstvo. Nemoš vjerovat, u istoj rečenici nespojive rijeći!

Donedavno nismo imali naftu, firma je bila pred kolapsom. Sad imamo toliko da možemo namiriti sve domaće potrebe i još ima za izvoz. Firma će za mjesec dana prodaje tih količina postati stabilna da stabilnija ne može biti, govori tata, a on zna sve o svojoj ljubljenoj firmi.

Događa li se to i tamo na mojoj suprotnoj planeti? Piju li njihovi slonovi tu vodu kao ove naše cisterne? Je li na planeti Suprotnost firma koja crpi vodu za pogon toplokrvnih automobila, bila pred kolapsom? I imaju li i oni uskoro izvore?

...

Opet me nešto budi, ali nije sat. Metalna čudovišta lete i proizvode užasne zvukove. Deru se jedan na drugog, napadaju se dugim kljunovima i kandžama. Budna sam, ali zvuk ne prestaje. Odlazim do prozora. Stotine helikoptera leti iznad grada. Svi idu u istom smjeru. Brzo se tuširam i ne mogu ne zamisliti mog antipoda na planeti Obrnuto, kako se tušira crnom tekućinom. Sigurno uživa kao i ja, a masnu naftu može utrljati u kožu umjesto losiona. Ček, nema kožu, ali sigurno mu paše. Čitala sam kao mala neku knjigu o robotu Čavliću. Stalno je stajao na pumpama i pio benzin, podmazivao se uljem. To je to! Čavlić! Njegov tvorac mu je dao ime Čavlić jer mu je nedostajao jedan čavlić kako bi robot proradio. Obožavala sam tu knjigu. Čavlić je bio drag, ali nespretan. Nos mu je bio metalni lijevak. Što sada Čavlić pije? Finu masnu tekućinu koju mu je pripremio bijeli zec u fraku. Meni ju je pripremio bijeli robot za kavu koji ima nacrtane oči.

Na ekraru laptopa titra signal da sam dobila novi mail. Opet besmisleni izvještaj koji moram isprintati i potpisati. Bez čitanja, naravno, tko bi to sve čitao?

Pada kiša, vozim na posao i zamišljam Čavlića čija su stopala pegle, kako jaše na nekoj životinji. Po njemu padaju crne kapi, a iznad, po smrdljivom nebnu letu ogromni pelikani slični onima iz doba dinosaure, njihov glas odzvanja crnom planetom. Svi lete prema izvoru vode. Iznad mene ne prestaje buka željeznih pelikana. Gledam kako helikopteri nose ogromne kante na dugoj uzici, kad dođu iznad jezera, kanta se naginje i grabi tekućinu. Slično je i na Čavlić-planeti. Ptice u kljunom grabe dragocjenu vodu i tako dalje.

Evo tate, pita me kako sam. Odgovaram da nisam dobro jer su me prekinuli u praiskonskim rabotama. Ne razumije, ali govorio o tome kako je firma u sve većem plusu.

-Jako mi je drago zbog firme da je u sve većem plusu. Zanima me samo što to znači za nas, što to znači za radnike? Znam što to znači za glavešine.

-Moraš biti strpljiva, prvo treba namiriti sve one dugove od dugogodišnjih gubitaka. Kad to naprave, ja sam siguran da će se svima povećati plaća.

-A ja sam sigurna da si ti najveći naivac na svijetu. Već si to pokazao kad si htio dati svoju lovku za čamac. Isuse dragi,

svoju sitnu dragocjenu lovnu za korporaciju!

-Pa trebali smo izmjeriti dubinu, brzinu nadiranja, a nije bilo vremena...

Ne mogu ni razmišljati koliku buku proizvode helikopteri. Jednomo je kanta pala u jezero i sad se vraća bez plijena. Visi mu prazan konop. Tek sad vidim da su helikopteri žute i plave boje. Žuti imaju logo lijevih, a plavi desnih. Podjednak ih je broj. Znači to je nova predizborna kampanja. Moram priznati da su prilagodljivi. Baš me zanima kako će proći izbore. Ljudi u gradu nose zastavice tih boja, dobili su i kabanice, djeca šilt kapice. Izdaleka svi izgledaju zeleno. I jedni i drugi obećavaju bolje sutra. Koga ću zaokružiti?

Sunce sije. Ima li ga na Čavlić-planeti? Jer robotima ne treba sunce, ali treba onim njihovim sisavcima. Možda su napravili umjetno. Svejedno, sigurna sam da i tamo sije. Slonovi piju, odnose vodu u ogromne firme. Te firme su organizmi gigantskih dimenzija, a najvažnija im je voda. Bez nje ne mogu. Roboti im nose i hranu, a odvoze i velike količine dreka. Taj drek se isto može pretvoriti u naftu. Ili vodu.

...

Prespavala sam u kontejneru na svom sklopivom ležaju. Morala sam dežurati dio noći. Besplatno. Vani crno jezero.

Iako je prošlo već skoro mjesec dana, svaki put se iznova čudim crnini i težini novog pejzaža. Jezero je veliko i teško. Doprlo je do obližnjeg sela, a tri kuće su potopljene. Smijem se jer sad firma mora ljudima platiti štetu. Samo, hoće li? Ili će nešto izvrdati. Moram tamo. Jedna kuća poplavljena je samo u prizemlju i podrumu. Kat i potkrovљe su suhi. Ljudi su uspjeli spasiti sve stvari, pa sad žive za nivo više. Iz kuće izlaze pomoću svog čamca koji im je služio za ribolov na pravom jezeru. Ne ljute se. Djeca su vesela jer mogu ploviti, jer je sve drugačije, jer ovaj tjedan nema škole. Kokoši su im završile na tavanu, a ovce su brzo prebačene susjedima koji žive na brdu. U drugoj kući sve je uništeno, a u trećoj tek dvorište. Ali nafta nadire i već se vidi što će biti. Niti jedna obitelj ne gundja, nitko od njih nije zucnuo o naknadi štete.

Objasnit ću im ja što treba. Oni ne znaju niti da moraju napisati zahtjev. Po selu hoda lokalni rašljari i stalno vrti glavom. Govori da je to jako, jako loše, da mu se rašje vrte obrnuto od onog smjera kad je blizu vode. Ponavlja da će svijet postati crn. Tata ide sa mnom i pomaže ljudima. Dodaje, prebacuje, samo šuti i radi. Takvi glupani njima trebaju.

Jedno malo dijete s nogama tankim i crnim do koljena kao ona roda plače i pita gdje je mama. Uzimamo ga u čamac i govorimo da idemo naći mamu. Plovimo po jezeru, po nebu lete helikopteri, ogromne cisterne (gdje su samo našli tako velike) piju naftu, a mala čudna obitelj u čamcu ide na nafta-izlet. Pitamo malu za ime, ima li braće, ona odgovara da ima i zeca i da tata ima konje i da će se uskoro roditi mali konjić. Bože, kakav divan život! Da im ga nije upropastila ova nafta, trajao bi. Njima je sve to zabavno. Navikli su na nepogode. Jedino što ne shvaćaju da ova nije prolazna. Vraćamo dijete mami koja novinskim papirom briše noge. Ne želi izgledati kao one rode.

Sve je oko nas masno, crno i smrdljivo. Izuzev žutih i plavih kabanica. Dobili smo ih pun kamion. Trebamo ih podijeliti stanovništvu, a oni se tome vesele kao djeca. U uredu pijemo filter kavu i tata govori kako će sada biti bolje, jer lijevi imaju malu prednost. Žuti znači. Još nitko od najavljenih političara nije bio ovdje, ipak je izvanredna situacija.

Ne znaju što bi rekli, valjda. Ali na televiziji znaju. Stalno izgovaraju divna predskazanja. Ako baš njih izaberemo, svijet će biti čaroban!

Kava ima okus razrijeđene nafta. Čavlić piće sličnu tekućinu. Zabrinut je, jer je voden jezero već preveliko. Opasno je za njihove metalne stanovnike, mogli bi zahrđati. I oni su dobili kabanice, roza i svjetlo zelene, morat će odabrat. Sretni su zbog vodenog izvora, jer sve u njihovom svijetu što im služi ne može bez nje. Pokušavam zamisliti život bez nafta. Meni je lako.

U uredu ljenčarim i pitam se kako se roboti ljute? Čine li grimase? Kako zovu svoje sisavce koji im pomažu? Misle li na mene onako kako ja mislim na njih? Kako izgleda željezna ljubav? U tim besmislenim snatrenjima prekida me telefon. Moramo opet ploviti tata i ja. Osim toga, nakon dugo odgađanja, došli su političari. Ići će s nama u obilazak.

Poplavljene su još dvije kuće i trebaju pomoći. Životinje, stvari i ljudi moramo prevesti do praznog štaglja na uzvisini. Vidi se odavde iz mog uredu i izgleda kao neka horor kuća. Tata je nabavio motor od četiri konja za čamac, pa sad plovimo na naftu kroz naftu. Dok izlazim iz kontejnera pamtim zadnju sliku na televizoru. To je naše jezero i sve željezne životinje oko njega. Ne čujem što govore, ali spiker ima veselo izraz lica. Bit ćemo zvijezde. Tata i još dva čovjeka čekaju me. Kad se približim, vidim da jedan ima žutu, a drugi plavu kabanicu. Upoznajemo se i odmah zaboravljam što su rekli. Svaki ima vrećicu s poklonima koje će dati ljudima. Tako će im se bolje ulizati i dobiti njihov glas. Mislim da će taj posjet biti dostojanstveniji, da će ih doći više, da će biti neki protokol. A ne samo dvojica. S plastičnim vrećicama u rukama.

-Jel ti znaš da je ova naša bušotina ako se još tako zove, bila sad na teveu – pitam tatu.

-Znam. Jučer su tu snimali. Zaposlili smo oko sto novih radnika. Zasad na određeno, ali čak i ti moraš priznati da je to dobro. Još sto radnih mjesta.

-I ti si sudjelovao u zapošljavanju, mislim kažeš 'zaposlili smo'. A kako ste riješili tvoj status? Jeste ikako?

-Predobro ide da se sad s tim zamaraju. Budu poslije. Imam ja od čega živjet.

Luđak. Svi se ukrcavamo, a kabanice stalno paze da ih nafta ne uprlja. Tipično. Gledam trag koji motor ostavlja za nama. Stvaraju se mjehurići pa je svjetlo smeđ. Sve je teško i trag ostaje dugo, puno dulje nego na moru. I na Čavlić-planeti se sad čude tom tragu, prebrzo im nestaje u čudnoj, prozirnoj tekućini. Roboti u čamcu imaju roze i svjetlo zelene kabanice da ne zahrđaju i da pokažu pripadnost stranci.

Tata nam svima priča da će dovesti još kontejnera za nove radnike, još kontejnera za još jednu kantinu, i još kontejnera za priručne kupaonice. Sve je to praktično jer se u slučaju povećavanja jezera može pomaknuti dalje. Veselim se kupaonicama. Političari blijedo gledaju.

Dolazimo do kuća, ljudi stoje na balkonima u žutim i plavim kabanicama. Ovi žuto-plavi iz čamca im mašu. Izlaze i rukuju se. Ukućani u rukama drže televizore. Svatko po jedan. Troje djece drži svoje laptopne. Zar im je to zbilja najvažnije? A ne pas ili zec, na primjer? Ili neka odjeća, vreće brašna, kokoš neka? Ne, oni drže stvari s ekranima. Pitam zašto, a oni kažu da moraju pratiti izbore, i da su zato tv-i važni. Bože, izbori!

Dok sam bila mala imala sam kockicu koja je umjesto brojeva imala boje. Baciš i ispadne crveno ili žuto i ideš na to polje. Ali ova dvojica su zadovoljni. Znači, ljudi će ipak glasati, samo još se ne zna za koga. I glupanu je vidljivo da je podjednak broj žutih i plavih kabanica. O čemu ovisi odluka? O poklonima?

Ljudi lako ulaze u čamac, jer je razina nafte malo ispod balkona. Tek kad sigurno dođu do štaglja sa svojim ljubimcima, pada im na pamet da bi mogli po još stvari. Na Čavlić-planeti je zapravo slično. Prvo spašavaju svoje sisavce, a tek onda drugo. Sluge su važna stavka u životu.

U štaglu je romantično. Postoji onaj dio gore, gdje se djeca inače skrivaju u sijenu i do kojeg se dolazi ljestvama. Djeca se uspinju i odmah otvaraju svoje kompjutere. Roditelji ipak idu po još stvari da mogu tu organizirati privremeni život. Čamcem dolazi par ovaca, kokoši, deke, odjeća, posuđe, stolci i tako dalje. Dok tako nosimo, imam ludu želju da se iskrcam i s njima nastavim život u štaglu. Govorim ženi da stavi ovo tu, ono tamo, stolce na ovu stranu, ležajeve na onu, slažem s njom sve što dolazi, kuhamo kavu na malom rešou. Tata me prekida u igri jer moramo dalje, a požuruju ga i kabaničari. Valjda im je dosadno, obavili su svoje. Eh, da, poklone su otvorila djeca, izvadila su van sve i nezainteresirano ih odbacila. To su samo letci, zastavice, trakice za mobitele, jedna penkala, brošure i po jedan bedž. Odvratno, ni jabuke im nisu donijeli.

Na povratku, žuti i plavi o nečemu žustro raspravljavaju. Dok tata i ja vežemo čamac, oni se već glasno svađaju, a onda žuti udara plavog rukom u rame. Plavi je malo niži, ali vraća mu istom mjerom. Šora, šora, vikali bismo u školi kod ovakvih situacija. Sad ne, ali stvar je vrlo slična. Oni se mlate, udaraju šakama, čak i nogama. Skupi se još nekoliko ljudi da gledaju. Žuti i plavi se vrijeđaju, govore si sočne riječi, a spominju se domaće životinje, majke, očevi, Isus, razmnožavanje i još svašta. I onda šlag na torti. Izgube ravnotežu i padnu u blato. Nastavljaju s obračunom, a ja uživam, ispunjena mi je želja. Hrvaju se i valjaju u crnom blatu, tako da će još danima smrdjeti po nafti. Trebala sam to snimiti mobitelom i staviti na Youtube. Saznali smo da je svađa i tuča bila zbog neke bizarre stvari: jedan je tvrdio da psi imaju nametnike bez obzira na to koliko ih održavaš, a drugi se kleo da to nije moguće ako im redovito daješ tablete i ako ih cijepiš jednom godišnje.

...

Prošlo je četiri godine. Sve je drugačije. Budim se i tuširam, kosu sušim fenom koji više ne ide na struju, nego na naftu. Pali se na mali potezni dvotaktni motorčić, kao i svi novi aparati u stanu. Sokovnik, depilator, aparat za kavu, veš-mašina, sve radi na naftu. Imam spremnik od 500 litara u smočnici za te potrebe. Ti su strojevi beskrajno jeftini, a i nafta.

Ona i dalje curi. Nitko nije nezaposlen, posla ima ko u priči. Ili radiš u mojoj firmi i njenim kćerima, sinovima, unucima i prounucima, ili si inovator u jednoj od milijun radionica za ovakve strojčeve na naftu. Sve što je moglo i još uvek može ići na struju, sad je moderno da ide na naftu. Ima neke romantike u pokretanju tih motora na užicu. Brrm, brrm, brrrrrr i ide! Najmaštovitiji su u izradi dječjih igračaka, a kod Barbika su dosegli vrhunac. Barbi-kuća ima sve što i prava kuća, i sve je na naftni pogon. Umanjeni.

Vozim se do moje drage bušotine, cisterne su i dalje tu, ali modernije i još veće. Piju li ga piju. I odvoze uredno. Opet se spremaju izbori, a kunem se da ne znam tko je ove četiri godine bio na vlasti. Žuti ili plavi? One silne

kabanice, kapice i zastavice pomiješale su se u zeleno u mojoj glavi.

Svi protivnici nafte i zaštitnici okoliša utihнуli su. Okruženi su strojčekima koji prde smeđi dim, uživaju startati motore na užicu i to je to. Nema veze što je zrak tako težak i smrdljiv kao nikad prije i što su sve ulice masne. Važno je da izvozimo, rastemo, zarađujemo i da su uskoro izbori između bijelih i crvenih. A možda taj ispušni dim djeluje na mozak kao anestetik.

Što se u ove četiri godine dogodilo s mojim Čavlićem? Je li ih pojela hrđa? Ili su bogati da bogatiji ne mogu biti. Imaju vode za sve svoje sisavce. Zbog toga su se sisavci namnožili i služe im kao nikada prije. Puni stanovi životinja. Prije ih je smetao drek, ali sada više ne. Isti smo, Čavlić-planeta i mi.

Izbori su tek još jedna u nizu zabavnih emisija na naftnoj televiziji. Gledam ih iz kuhinje, pričaju nešto. Bijelo i crveno daje rozo. Za što se zalažu ne čujem od motora koji palim kako bih si napravila tost. Ni Čavlić ništa ne čuje jer mu je stan pun životinja, a one se dreče po cijele dane. Moj tata još uvijek volontira, ali su se ipak sjetili i dali mu neku smiješnu naknadu za doprinos napretku. Tako su to nazvali. Novce je ponosno stavio u banku i uvijek kad mu prigovorim, spomene taj račun.

Naše crno jezero ne raste, jer se nafta crpi istom brzinom kako i nadire. Nisu našli još izvora. Selo se naviklo na novi život uz novi okoliš, i svi opet jedva čekaju izbore. I ja ih jedva čekam. Na televiziji svaki dan ide emisija, i sliči na talent show. Ima puno muzike i skečeva, reklama i nagradnih igara. Ne znam koga će zaokružiti. Jako mi se sviđa jedan političar, mislim da je iz crvene stranke, ima malo dulju kosu i upečatljive smeđe oči. Lijepo se oblači. Ako se sjetim, njega će zaokružiti. Ili pak, iz bijele stranke, ima jedna žena koja me podsjeća na moju najbolju prijateljicu, samo je malo viša. Kad govori, oči joj sjaje kao Isusu dok je držao propovijedi. Možda će nju. I znam da će mi se sve zamutiti u jednu finu nijansu Barbi roza boju. Opet neću znati tko je pobijedio.

PROMJENA KALIBRACIJE

Romana Jadrijević

"Postoje li oni?"
"Tko oni?"
"Pa oni, kao mi. Samo na nekom drugom mjestu."
"Ne znam."
"Ako postoje, jesu li i oni zatvoreni cijeli život? Smeta li im izolacija, skučenost?"
"Samo ako imaju nekog poput tebe."
"Hmm. Sigurno postoje. Nemoguće da nas je samo oko tisuću na svijetu."
"Stvarno ne znam. I ne zanima me."
"Misliš da se i oni najviše vesele promjeni laboratorija?"
Uputi mu pogled ispod obrva koji je odavao dosadu. "Ne."
"Hm." Namršti se. "Možda oni nisu kao mi, možda oni *izlaze*."
"Bolje ne razmišljaj o tome i radi."
"Samo to i radim po cijele dane."
"To i jest cilj."
"Čega?"
Podigne jednu obrvu. "Svega."
"Čega svega?"
Ispusti dug uzdah, pun neprikrivenе iznerviranosti. "Svega, postojanja, rada."
"Našeg postojanja?"
"Da."
"Zar postojimo samo da radimo? Jesmo li mi konji?"
"Konji?"
"Ma znaš, konji, magarci, one povijesne životinje za rad. Daš im jesti i piti i možda negdje da se sklone od kiše. I očekuješ da samo rade."
Zamisli se na trenutak. Kimne. "Da. Mi smo konji."
"Ali mi *nismo* konji. Mi smo ljudi. Imamo potrebe."
"Ne. Mi nemamo potrebe, ne zaboravi."
"Ah, da, genetika." Trzne ustima u nelagodnom, nesigurnom tiku. "Možda su kod mene nešto zeznuli."
"Očito. Previše pričaš."
Uputi mu nedokučiv pogled. "Petstotinjak godina genetike. Teško da su nešto slučajno zeznuli. Možda sam ja šala nekog genetičara."

Odmahne rukom prema njemu. "Daj, radi."

Namršti se, prekriži ruke na grudima i zagleda u zid.

Znam da sam drugačiji. Još od malena. Stalno su mi govorili da mirno sjedim, da učim i ne postavljaju toliko pitanja o svemu i svačemu. Da moram shvatiti da je moja svrha učenje i rad. Da je sve osim toga u drugom planu. Nikome drugome nisu morali tako govoriti. Svi su bili mirni i poslušni, radili što im se govorilo, svi osim mene. Ja sam se htio družiti s drugom djecom, raditi neki maglovit pojam kojeg su zvali igra, kojeg su trpali u onaj drugi plan. Nitko se nije potrudio da mi objasni koliko je taj drugi plan zabačen negdje daleko iza, koliko je ogoljen na sušti minimum potreban da svi ostanemo zdravi u glavi. Koliko je iskrivljen i izvitoperen u nešto neprirodno. Ali onda se opet zapitam, kako da ja znam koliko je drugačije od onog što bi trebalo biti? Kad poznajem i živim samo ovo, nešto što se čini kao blijeda imitacija, samo dio života kojeg bih trebao živjeti? Kako da ja znam što je ispravno, kad me cijeli život uče kako misliti i što osjećati? Doduše, nisu baš u potpunosti uspjeli u tome, još uvijek se borim iznutra. I što oni više pritišću, moj otpor raste. No, i dalje jedno pitanje, najvažnije, ostaje neriješeno: zašto sam drugačiji?

"Je li povjesničar tu?

"Dobar dan. Jest, unutra je. Uđite."

"Ah, mladi kolega. Pozdravljam vas. Konačno da i vas vidim ponovo."

Zacrveni se. "Hm, kh, da..."

"Sjednite. Dobro izgledate, zdravo."

"Um, hvala. Ovaj..."

"Kako vaša istraživanja?"

"Dosta dobro, hvala na pitanju. Došao sam..."

"Jeste još kod višeg genetičara?"

"Ovaj... da, jesam."

"Ah, sjećam ga se kad je došao kod mene učiti. Više je dara imao za brojeve doduše. Malo koga ovdje zanimaju priče iz prošlosti."

"Eh, baš sam zato došao, da vas pitam..."

"Vidim da ste još uvijek nestrpljivi u vezi ustaljenih normi našeg malog društva. Vrijeme vas nije mnogo promijenilo po tom pitanju."

Slegne ramenima, nestrpljivo se promeškolji i zašuti. *Glupe norme.*

"No, no, to bi već bilo bolje. Znate i sami, mi ovdje funkcioniramo samo zahvaljujući uspostavljenim normama ponašanja. Da ih nema, bilo bi... neugodno." Strese se kao da je sama pomisao gora od bilo čega što bi neki virolog mogao proizvesti.

"Da. No, dobro onda, kako ste?"

"Vrlo dobro, hvala na pitanju."

Vrlo pomozno, hvala na pitanju. "Kako vaša istraživanja?"

"Dobro, dobro, virtualne baze su od velike pomoći."

"Zar postoje drugačije?"

"Postoje nekakvi stari izvori, materijal kojeg su zvali papirom. Radio se od drveta, možete li to zamisliti? Takvo uništavanje... No što bi drugo mogli očekivati od barbara?"

"Nda. A vaši učenici?"

"Vrlo uredni."

"Izvrsno." Bio je na rubu škruganja zubima, ali se ograniči na tihu izdah. "Jesmo li zadovoljili norme, povjesničaru?" Namrgodi se. "No dobro, mladi kolega. Uvijek ste bili nestrljivi, a rijetko ste kad postavljali ispravna pitanja. Zar vas povijest ničemu nije naučila?"

Nije znao što bi mu trebao reći.

"Hah. Uvijek isti, da, da. Što biste htjeli znati?"

Vrijeme za ulizivanje. "Pa... znam da je ovo vrlo neprikladno. Da se to ne radi. Ali ometa me u mom istraživanju, u mom radu. Bilo bi dobro za mene kad bih to znao."

"Kad biste znali što?"

"Pa... pitanje je vrlo osjetljivo, znate. Zato sam i došao k vama, mislio sam da ste vi jedini koji mi može pomoći." Primijeti tračak samodopadnosti na njegovom licu. *I mislio sam.* "Vi ćete sigurno znati gdje se nalaze podaci o mom genetičaru."

Probljedi i razrogači oči. "O vašem genetičaru? Ne mislite valjda..."

"Mislim." Zagleda mu se ravno u oči, tvrdog pogleda, kamenog izraza.

"Ali... kolega... pa to je absurdno, uopće i misliti na tako nešto!"

"Ali ja mislim. Ne mogu više raditi normalno, ne mogu funkcionirati, vidite da i norme jedva poštujem. Samo na njega mislim. Molim vas. Pomozite mi, da mogu raditi. Rad, da, rad je najvažniji. Samo ako saznam tko je, mogu nastaviti raditi. Rad je... sve." Nda.

Zamisli se, lica opuštenog od šoka što se tako nešto uopće pitalo naglas u toj zgradici. Gledao je kako povjesničar razmišlja, važe odgovore i mogućnosti. Nije on bio glup čovjek, nije mogao biti nakon toliko godina proučavanja ljudskih gluposti. "Oduvijek sam znao da ste vi nešto posebno. Uvijek nemirni, nestrpljivi, neposlušni, ali dobro radite kada radite. Ako će vam to pomoći, onda... u redu. Učinit ću to za vas, ali nikada, nikome ne smijete reći da znate. Nikada. Jasno?"

"Uh, da, povjesničaru, naravno. Nikada i nikome."

Sumnjičavo ga pogleda i nastavi promatrati. Konačno se izvuče iz udobne sjedalice i izvadi malu kodnu karticu.

"Pođite sa mnom."

Odvede gau ogromno skladište servera. Polica za sivom policom, sa zelenkastim kontrolnim svjetlima, treptavim i jezivim u polutami. Hodali su gotovo do kraja dugačke prostorije, toliko dugačke da se sigurno širila i van kompleksa zgrade, duboko ispod donjeg kata. Povjesničar naizgled nasumično zastane kod jedne od polica i umetne kartice u server. Pod rukom mu se prikaže tipkovnica i on stade prebirati po zraku. Jednom kad je sam sa sobom razriješio zgranutost zbog postavljenog zahtjeva, lice mu je poprimilo odlučan izraz, a kretnje postajale sve sigurnije. Odjednom stane.

"Upit je postavljen. Sada moramo čekati odgovor. Na vašem imenu postoji posebna zaštita, pretpostavljam zbog ponašanja u mladosti. Procjenujem da će za povratak odgovora trebati barem jedan dan. Dođite ponovno do mene sutra u isto vrijeme."

Gladno je zurio u kodnu karticu i zelenkasto svjetlo koje je žustro treperilo iznad nje, označavajući brzi protok podataka. "Hoću. Moram. Hvala vam."

"Hmpf. Ni riječi o ovome. Ako netko bude pitao, trebalo vam je nešto za neko vaše genetičko istraživanje."

"O, ali i treba mi nešto za istraživanje, povjesničaru. Čak je i genetičko." Okrene se na peti i ode. Bojao se da ne kaže

nešto pogrešno, da se povjesničar ne preplasi i da na kraju ne dobije ono što je tražio. A tako mu je bilo potrebno, gotovo kao voda ili hrana, gotovo kao instinkt za samoodržanjem.

Sjećam se te noći. Besane. Prepune pitanja koja se nisam usuđivao postaviti naglas. Ima li nas još? I gdje su? Gdje smo uopće mi? Što se dogodilo i kako smo postali ovakvi? Kako je uopće bilo prije? Ima li boljeg od ovoga i kakvo je ono? Tko je taj čije poruke gledam svako jutro, poruke koje mi govore što trebam raditi taj dan? Tko je taj rektor? I zašto nitko od nas više nema ime? I ono vječito pitanje, ono koje me najviše muči: zašto i kako baš ja? Nadao sam se da barem na neka mogu dobiti odgovor. Da mogu makar malo lakše disati. Lakše postojati...

"Zašto se mi ovdje ne držimo toliko tih normi ponašanja?"

"Zašto bismo?"

"Pa ne znam. Svi mi govore da se ne znam ponašati."

"Pa i ne znaš."

"Eto vidiš. Zašto se onda mi ovdje ne ponašamo?"

"Hm." Viši genetičar nevoljko zastane s poslom. "Stalno radimo. Zašto bismo uopće govorili?"

"Ne znam. Jer ne znamo čitati misli?"

"Još."

"Hm?"

"Još ih ne znamo čitati."

"A hoćemo jednog dana?"

"Ako umukneš i počneš raditi."

"Čak su i konji govorili."

"Nisu."

"Pa komunicirali su nekako. Možda je vrijeme da i mi počnemo. Da se naučim ponašati."

Uputi mu pogled ispod obrva. "Ti?"

"Da, zašto ne?"

Frkne nosom. "Ti se ne bi naučio ponašanju ni da te sam rektor krene podučavati."

"Ma daaaj... Ako budem vježbao svaki dan, možda se poboljšam, ovako ništa neću postići."

"Ionako ništa ne postižeš u zadnje vrijeme." Pogleda ga i vidi kako se nadurio. "Hm. Zamisli kako bi to bilo. Svako jutro bi trošili minute i minute u pristojnostima, za sve bi morao moliti i zahvaljivati... gubitak vremena."

"Pravi ste učitelj."

"Učim te važnim stvarima, a ne ljudskim izmišljotinama i kolutima za spašavanje."

"Prepostavljam da i u tome ima istine."

Podigne jednu ozbiljnu obrvu. "Prepostavljaš?"

Pametno zašuti i okrene se svojim ekranima.

Radni dio dana konačno je bio gotov. Natjerao se da hoda normalnom brzinom, onoliko dostojanstveno koliko bi jedno genetski usavršavano biće moralno biti. *Toliko smo petljali po genima da više nisam siguran zaslužujemo li još uvijek pridjev ljudski.* Morao je dobiti svoje informacije danas ili će puknuti. Izbjegavao je druge ljudе na hodnicima i uskoro upao k povjesničaru.

"Je li prijenos gotov?"

"Ah, mladi kolega. Vidim da ste danas boljeg raspoloženja. A i ponašanje vam je na mjestu."

"Molim vas..." Zastane pred njegovim mrkim pogledom. "Ah, no dobro. Kako ste danas, jeste li se naspavali?"

"Ooo, dva pitanja u jednom, žuri nam se? Dobro i dobro. A vi mladi kolega?"

"Slabo, bojim se. Kako vaša proučavanja?"

"Šire se iz dana u dan. Kako vaš učitelj?"

"Kao i uvijek. A vaši učenici?"

"Vrlo marljivi."

"Izvrsno, izvrsno. A moj prijenos?"

"Vrlo nestrpljivi. I nepristojni, da." Podigne jednu čupavu obrvu i nastavi, ignorirajući uzdah mlađeg genetičara.

"Znate li vi, mladi kolega, zašto postoje pravila ponašanja?"

"Zato što još uvijek nismo uspjeli izrezati cijeli kôd ljudskosti."

"Mislite kôd društvenosti?"

"Kakogod."

"Dakle? Zašto moramo biti uljudni jedni prema drugima?"

Zato što provodimo živote zatvoreni u kutije, one u kojima spavamo i radimo i u one još gore, usađene u glave. "Zato da ne izgubimo zdrav razum."

"Tako je. Važno je da svi budemo prisebni. Naš rad je bitan za čovječanstvo. Ne za jednu osobu, nego za sve. A zašto nitko od nas više nema imena?"

Protrne. *Kako je znao da me to muči?* "N-ne znam. Zašto?"

"Heh. Zato, dragi kolega, jer ne smijemo biti individue. Zato što moramo biti cjelina, da bismo se mogli koncentrirati samo na rad."

"Zato imamo imena naših funkcija? Zato se ne pišu velikim slovima? Jer ne smijemo misliti na sebe?"

"Pa tako je! Ima u vama još zdravog razuma vidim, to je dobro. Nitko od nas ne smije misliti samo na sebe. Moramo biti bezimeni, moramo biti naše funkcije, inače ništa ne bismo postigli. A tako je važno da radimo i donosimo napredak."

"Napredak kome?"

"Pa čovječanstvu. Vidite, naš rad ima smisao. Da nema nas, živjeli bi u neznanju. U rupama u stijenama. Zato je važno, važno, da ova... usluga koju vam činim ostane među nama. Vi niste pojedinac, vi ste djelić veće zajednice, moćne. Kad bi svi htjeli saznati tko su im genetičari, nastao bi kaos. Za vas radim iznimku. Znam da možete raditi bolje. Očekujem rezultate."

"Shvaćam." Prošapće, jer nije znao što drugo reći. Najvažnije je dobiti informaciju. Na znanju se temelji sve. "Znači, prijenos je gotov?"

"Vidjet ćemo. Podite sa mnom."

Opet uđoše u onu sterilnu sivu prostoriju. Zelenkasta su svjetla i dalje treptala dok su se provlačili kroz prolaze. Povjesničar odjednom zastane. Svjetlo iznad kodne kartice bilo je mirno.

"Gotovo je." Izvadi karticu i predaje mlađem genetičaru. "Ovdje su vaši podatci, o genetičaru, o vašem nastanku. Preporučio bih vam da je uništite nakon čitanja, to nisu informacije za svačije oči."

"Hoću, svakako." *Ni u ludilu, pa da zaboravim nešto?*

"Još nešto." Povjesničar ga uhvati za ruku dok se okreao prema izlazu. "Ni u kom slučaju nemojte tražiti svog genetičara. Bila bi to katastrofa za sve, razumijete? Cijeli sustav bi se počeo raspadati! Moramo biti anonimni!"

"Uh... shvaćam, povjesničaru. Neću ga tražiti... Hvala vam još jednom." Okrene se i pođe prema izlazu, skoro trčeći.

Možda je katastrofa baš ono što mi treba. Možda mi to doneće mir...

Gledao sam u te znakove na ekrantu. Nikakva oznaka funkcije, samo gomila kodova koje nisam znao dešifrirati. Imao sam osjećaj da su mi sve lađe potonule, da je svemu kraj, da će cijeli život ipak provesti zatvoren u ladicu vlastite ambicije, drugačije od ambicija drugih, i zato nemoguće za ispuniti. No, onda sam u mnoštvu šifriranih podataka primijetio jedan mali skup znakova. Taj je skup imao nekakav smisao za mene, iako mi je trebalo dosta vremena da shvatim u čemu je stvar. K d. Za dešifriranje dokumenta. Vrlo poznat k d. Sjećam se kako sam protruuo i sa strahom zadržavao dah dok je računalo odradivalo svoje. A onda se polako počelo razotkrivati rješenje mog genetičkog k da, sa svim uputama i oznakama. Tek na kraju se pojavila funkcija i godina stupanja na nju. Imao sam osjećaj da me je nešto teško tresnulo po glavi...

"Zašto mi nikad nisi rekao?"

"Rekao što?"

"Ono što se ne pita."

"Puno je toga ovdje."

"Znaš dobro na što mislim."

"Umaraš me."

"Nije me briga! Sve ove godine radim uz tebe, pomažem, učim. I nikad mi ni riječ nisi rekao."

"Nije bilo važno da znaš. Nije bilo vrijeme da znaš."

"Važno? Vrijeme? A sada?"

"Možda. Ako si spreman."

"Želim znati!"

"Uvijek si to želio."

"Ne izbjegavaj odgovor!"

"Onda postavi pitanje."

"Ono je bio tvoj k d na dokumentu."

"Da."

"Ono je tvoja funkcija."

Kimne.

"Ti si moj genetičar?"

"Aha. I što ćeš sad s tim?"

"Nisam siguran. Uvijek sam mislio da je to netko drugi. Netko nepoznat."

"Hah. Život ima svojih iznenađenja, čak i u ovoj rupi."

"Rupi?" Namršti se neobičnom izrazu iz njegovih usta.

"Nemaš ti pojma, mali."

Mali?

"Postavi svoja pitanja, ako će ti to pomoći da odradiš svoje."

Sad kad je dobio priliku, nije bio siguran odakle početi. Odluči se za manje bolno pitanje. "Zašto si me učinio ovakvim?"

"Kakvim?"

"Drugačijim. Neposlušnim, nepristojnim."

"Bilo mi je dosadno."

"Dosadno!?"

"Da. Uvijek se traže iste kvalitete. To dosadi čovjeku."

"Dosadi? Znači ja nisam jedini kojeg si zamiješao?"

"Naravno da ne. Od mojih je ruku krenulo ukupno pet generacija."

Osjeti kako se lagano počinje gušiti. "Pet generacija? Ali... pravilo... jedan genetičar ima samo jednu priliku? Tako je bilo odlučeno na glasovanju!"

"To je laž. Ne vjeruj svemu što čuješ."

"Laž?" Probljedi. Osjeti kako mu koljena klecaju. Laž? Onda sve pada u vodu. Cijeli ovaj sustav... ravnopravni svi do jednog, uz vodstvo najboljeg. Sve laži, crne laži! Mislim da mi nije dobro..."

"Jesi dobro? Izgledaš mi malo blijedo."

"Ungh." Okrene se i povrati u najbližu posudu. Nije ga bilo briga za što je služila. Obriše usta rukavom, ne mareći za mrlje. "Sve ovo... cijela ova konstrukcija društva... sve je to laž... demokracija onda ne može postojati, ako postoje laži..."

"Ne budi naivan. Demokracija je iluzija, metafora koja služi da se i najmanji čovjek osjeća vrijednim, a najvećima daje da čine što žele. Ona postoji samo u glavama ljudi koji odabiru biti njen dio ili su u nju prisilno bačeni. Ona je tvorevina ljudskog uma i samu sebe pobija u svojoj biti."

"Pobija? Ali kako? Demokracija je ustroj koji najbolje odgovara svima. Svi su jednaki, a želje svih pomiruje i ostvaruje najzaslužniji. Kako može biti iluzija?"

"Naivan si. Ideal demokracije može postojati samo ako su svi upućeni u sve. A to je nemoguće, informacija je previše. Povijest je tako pokazala."

"Kada? Kako?"

"A da se vratiš kod povjesničara?"

"Uh, ne hvala."

"Hm. Suosjećam."

"Reci mi. Što je bilo?"

"Klasika ljudskog roda. Demokracija se veličala do nebesa. Pokušali su je nategnuti do krajnjih granica idealu dok nije puknula. Svi su dobili svoje čipove. Svi su mogli glasati o svemu. Botaničar o suđenjima, sociolog o lijekovima, luđak o ratu. Možeš li zamisliti toliki kaos?"

"To mi zvuči kao utopija."

"Utopija je sama po sebi absurd. Otvori oči."

"Apsurd..."

"Tako je. Da zaista postoji utopija, ona ne bi postojala."

Namršti se. Glava mu je bila prepunjena. "Kako to misliš?"

"Da sada živimo u utopiji, da je sve absolutno savršeno, onda ne bismo uopće znali da živimo u utopiji. Kako ne shvaćaš? Utopija je želja, potreba ljudi, nastala iz teških vremena i nesavršenosti. Dakle, ona ne bi mogla postojati da nema protutežu. Da nema težnje za nečim, da nema nedostatka tog nečeg, ne bi mogao ni znati da si dobio to što želiš."

"Ah, to mi zvuči nekako poznato, iako nisam baš siguran o čemu govorиш."

"I mislio sam."

Duboko udahne, nastojeći se smiriti. Previše je ovo informacija odjednom. *Izgleda da moraš paziti što želiš, možda to i dobiješ. I onda ne znaš što bi s tim.* Ipak se odluči postaviti još jedno pitanje. "Postoje li oni?"

"Tko oni?"

"Pa oni, kao mi."

"Mislim da bi bilo najbolje da pitaš rektora."

"Rektora? Hm... Kako se uopće dolazi do rektora?"

"Pa napišeš mu poruku."

"I pošaljem je gdje?"

"Zar nikad nisi... No dobro, nije ni važno. Evo." Pruzi mu ekrančić. "Tu se nalazi putokaz. Ovdje utipkaj vrijeme."

"Posjeta?"

"Aha."

Ruka mu se tresla dok je upisivao najbliže vrijeme sastanka koje se usudio. Lice mu se zgrči kad je ekran pokazao da je rektor sloboden.

"Za sat vremena. Za sat vremena ču saznati sve."

"Sve?" Nasnije se. "Nema šanse. Nitko ne zna sve. Možeš samo dobiti djelić informacija koje tražиш, ali ni onda nećeš biti siguran u njihovu vrijednost."

"Hvala na utjesi."

"To nije utjeha. To je realnost."

"Hah. Dobro onda. Mislim... mislim da će sada otici odmoriti." Pogleda na mrlje na svom rukavu. "Možda se presvući, istuširati. Previše je ovo..."

"Ne pitaj ako ne želiš čuti."

"Nda." Okrene se na izlazu. "Hvala..."

No viši genetičar je već zabio svoj nos u epruvetu.

Nikad mi neće biti jasno kako sam uspio ostati sabran u tim trenutcima. Sva moja važna pitanja, tako često osuđivana od drugih, konačno su počela dobivati odgovore. I to ne one kojima sam se nadao. Ali prepostavljam da ništa u životu ne može biti jednostavno. Što se uopće događa kad dobiješ sve ono što si htio? Ostaneš li bez svojih želja i nadanja, okljaštren? Nisam siguran. Ali mislim da kad se jedan set želja potroši, samo ustupi mjesto novome. I onda cijeli ciklus kreće ispočetka. Možemo li ikad biti potpuno zadovoljni? Jer čak i kad bismo dobili sve što smo željeli, kakvi bismo onda bili? Bi li nam bilo dosadno? Zaista ne znam. Ali dobro je željeti, nadati se, to čini da se osjećam živim i da cijenim ono što već imam.

Ubrzano je disao dok je hodao hodnicima kojima nikada prije nije prolazio. Trudio se pratiti put koji mu je ekran prikazivao. Nije mu bilo jasno kako nikada prije nije video taj ekran, ali važnije su mu sada stvari ispunjavale misli. Što će pitati rektora na primjer. I kako se uopće razgovara s takvim čovjekom, s osobom koja bi trebala biti izabrani dobročinitelj cijele zajednice...

Odjednom zelena crta na ekranu dobije svoj kraj. Nađe se pred običnim vratima u običnom hodniku. I zahodi su imali takva vrata, kao uostalom i sve drugo na tom mjestu. Podigne drhtavu ruku i slabašno pokuca po sredini vrata.

"Naprijed!"

Uđe unutra, sav znojan od neke čudne nervoze. "Dobar dan, gospodine rektore." Pomalo se zapanjeno zapilji u

čovjeka za stolom, sitnog i mršavog, usahlog od minulih godina.

"Ah, dobro došli, mladi genetičaru. Sjednite. Zaista sam se iznenadio kad sam primio vaš zahtjev za sastankom. Kako vam mogu pomoći?"

"Pa, ovaj..." Nelagodno se pomeškolji na stolici. Nije bio siguran što treba reći. "Gospodine rektore..."

"Ma samo rektore, mladiću moj, to će biti dovoljno."

"Nda, u redu. Došao sam k vama jer... imam, pa, neke nedoumice."

"Oh, izvrsno, pa ja sam stručnjak u rješavanju nedoumica! Samo vi pitajte sve što vas zanima, ja ču vam sve objasniti."

Nije znao kako da počne, pa odluči početi izravno. "Volio bih znati... Gdje se mi nalazimo?"

Rektor se pomeškolji od neugode. Nije očekivao ovakvo pitanje. "Ispod."

"Gdje ispod?"

"Pa ispod površine naravno."

"Kakve površine?"

"Da, da, ispod površine."

"A gdje točno ispod površine?"

"Pa vidite, mjerni instrumenti nisu kalibrirani tako da nam to kažu, tako je to zamišljeno."

"Naravno, kako bi drugo bilo... A što ima iznad?"

"Dakle, postoje razne teorije. Neki kažu da ne postoji ništa osim kamena. Neki smatraju da iznad uopće ne postoji. Neki misle da su gore nekakvi ljudi. Neki misle da smo u svemiru. Neki nisu sigurni da postoje zvijezde."

"Zvijezde..." Od same pomisle srce mu zadrhti. Taj epski fenomen, kojeg nitko nije video uživo, predivan na slikama, još ljepši u opisima i formulama.

"Gledajte, mladi kolega. Sve su to samo budalaste teorije. Ne postoji nikakav dokaz ni za jednu od njih. Ono što je najvažnije jest usredotočiti se na ono što znamo i ono što možemo, a to je rad kojeg obavljamo, rad za kojeg smo stvoreni. Shvaćate li? Najvažniji je rad."

"Shvaćam, ali... kako možemo živjeti ovako? Toliko tragamo za znanjem, a zapravo uopće ne postavljamo sva prava pitanja. Toliko naglašavamo napredak u jednom smjeru, da u drugom nazadujemo. Je li to sloboda izbora koju smo tražili? Je li to ono što odlučivanje svih donosi? Pa zar je to vaše viđenje napretka? Vas, koji značite kao svi mi zajedno, koji govorite našim glasovima i brinete za naše potrebe? Ili bi barem tako trebalo biti."

Rektorov pogled, do maločas mutan, ponovno se usredotoči na napad na njegov status. "I jest tako, mladi kolega! Ali nisu svi interesi poput vaših! Vi ste toliko drugaćiji od ostalih, mućak neki bi rekli. Iako mi nije jasno kako nakon svih ovih godina genetike. Interesi svih su bili toliko različiti da ih je bilo nemoguće pogurati u samo jednom smjeru."

"Bili?"

"Pa naravno. Zar mislite da bi bilo moguće sklopiti ovako savršeno društvo da smo ostali onako raznoliki, da nas se nije usmjerilo? Moralo je tako biti, shvaćate. Jedino se tako možemo usredotočiti na ono što je najvažnije, naš..."

"Da, da, znam, naš rad, bla bla." Odjednom ga uopće nije bilo briga za figuru postavljenu pred njim. Lažljivu figuru, koja daje odgovore koje bi svi htjeli čuti i biti zadovoljni njima, svi osim njega. "Boli me briga za rad više. Ja želim biti čovjek, a ne... ovo!"

"Kolega, mislim da bi za vas najbolje bilo da se vratite vašem radu i nastavite kao i dosad. I da zaboravite na ovakva pitanja, ona nikako nisu vaša briga."

"Ali..."

"Mladiću, ako se ne smirite, morat ću vas poslati kod glavnog psihijatra."

To ga je ohladilo. Od glavnog psihijatra nitko se nikad nije vratio. Dok su mu nosnice trzale, polako ustane i usredotoči sav svoj trud da smiri glas. "Hvala vam, rektore. Ovo je bilo poučno iskustvo."

"Ma nema na čemu dragi kolega, nema na čemu. Ja sam uvijek tu, uvijek sam slobodan za vaša pitanja. Nastojat će vam dati sve odgovore koje trebate, kad god ih poželite."

"Aha, da." Izleti kroz vrata ureda prije nego što prekrši sva pravila ponašanja i skoči rektoru za vrat. Živci su mu lagano pucali od naprezanja, od laži i neočekivanih odgovora. Od rektora koji nikako nije bio ono što je trebao biti. Od urušavanja sustava ravnopravnosti i pravednosti u čijoj iluziji je živio čitav svoj život. Lutao je hodnicima i razmišljao. Znao je što želi, ali ne i kako dalje. Ništa se nije činilo smislenim. Nakon nekog vremena shvati da je došao do vrata svog ureda. *Pa da, ima logike. Kad ne znaš gdje si zapeo ni kako dalje, probaj se vratiti na početak.*

Viši genetičar još je proučavao svoju epruvetu, kao da se nije ni pomaknuo zadnja dva sata. *Uvijek se mogao koncentrirati duže od mene... nikad mi to nije tako uspijevalo. Ali sad je sve gotovo, zar ne? Moja posljednja prilika da naučim nešto...*

"Rektor mi ništa smisleno nije rekao."

Nije ni podignuo pogled s epruvete. "I mislio sam da bi moglo biti tako."

"Znaš li ti?"

"Ne znam."

"Stvarno?"

"Nemam pojma."

Sruši se u stolicu, mučno dišući. "Kako da ja to saznam? Kako? Želim, moram, van iz ovog... nereda!"

"Zaista želiš van?"

"Da!"

"Onda posjeti glavnog psihijatra."

"Ali... ja nisam udaren u glavu!"

"Naravno da nisi, pa ja sam te miješao u svojoj epruveti. Ali vjeruj mi. Glavni psihijatar je jedini koji ti može pomoći."

"Ne želim da me se kljuka tabletama."

"I neće. Pomoći će ti da pronađeš izlaz."

Usta mu se otvore, a oči rašire od iznenadne spoznaje. "Zato se nitko od njih ne vraća..."

"Tako je. Napokon shvaćaš. Ili možeš živjeti u ovom okruženju i prilagoditi mu se, postati samo još jedan dio njegovog homogenog, istomišljeničkog, ovcastog mesa. Ili možeš ostati različit, ali onda proradi imunološki sustav i meso te izbacuje van. Bolje i to nego da te uništi."

"Mislim... da shvaćam. Otići će kod glavnog psihijatra. Hvala ti... nemaš pojma koliko mi ovo znači." Ustane i kreće prema vratima, kad je viši genetičar konačno podigao pogled.

"Znaš, nisam te napravio takvoga iz dosade."

"Ha?" Zagleda se u njega.

"Svako toliko u svojim generacijama napravim nekog malčice drugačijeg. Nekog tko će možda imati šansu da spozna kako je to imati izbora u životu. Kako je odlučivati, zaista odlučivati za sebe. Nekog tko će ugrabiti svoju slobodu i otkačiti ove lance sa sebe. I tako možda ponijeti dio mog nasljedstva, moje ideje o slobodi čovjeka i onog što bi čovjek trebao biti.. I možda biti dio bujice u nastajanju koja će promijeniti ovu bijednu imitaciju bivanja. Ja... Želim ti sreću, učeniče."

Oči mu se napune suzama, od svega što je prošao i svega što je saznao. *Nisam znao da znanje može nanijeti bol.*

Pogledaju se još koji trenutak, a onda se okreće i izide na hodnik. Prema glavnom psihijatru.

Sad je već puzio po uskom i blatinjavom prolazu, previše iscrpljen da bi hodao. Jedino što mu je davalo nadu da glavni psihijatar nije pogriješio put bile su sitne oznake na kamenim zidovima prolaza. *Ovako napredna civilizacija, pa se nitko nije sjetio staviti najobičnije dizalo?* A onda mu sine da je to možda mjera opreza, da što manje ljudi izidevan i da što manje... nečega uđe unutra. Naprijed ga je tjerala samo pomisao da bi zvijezde mogle biti stvarne. Bolio ga je svaki mišić, a remenje naprtnjače usijecalo mu se u ionako kruta ramena i bokove. *Od svih genetskih poboljšanja koja smo otkrili... pa gdje nam je bila pamet pa da si nismo pojačali mišiće i izdržljivost?*

Odjednom na zavoju tunela ugleda nešto. Neku promjenu u sjeni. Isključi svjetiljku da provjeri. Da, eno je. Neka čudna žućkasta svjetlost. Ponada se da je konačno došao do kraja tunela, do kraja svojih pitanja. Nekako se pridigne i potrči, posrćući, željan otvorenog prostora i sjajnih točkica na nebu. Toliko željan slobode i onog što je ispravno da nije osjećao strah od toga što ga čeka vani. Išao je sve brže i brže kako se krug žutog svjetla bližio i povećavao. Pred sam izlaz u gotovo nepodnošljivo blještavilo, spotakne se o kamen i padne. Sopćući, na kraju snaga, podigne bolan pogled u vis... i ostane bez dah.

SLIKAR

Dražen Horvat

Bilo je već prilično kasno i spremala se kišurina. Znao je da te noći neće stići tamo. Iako se nerado motao po tuđim imanjima, morao je naći nekakav zaklon. U blizini se nalazila kuća gospodina Očnjaka u kojoj nitko već godinama ne živi. Obećao je sebi da neće ulaziti, niti bilo što dirati, samo će se skloniti pred nevremenom, jer jesen je bila već odviše studena. Zavukao se u neuglednu šupu i pokrio starom ceradom. Osjetio je toplinu i s prvim zvucima pljuska zaspao.

Probudila ga je buka. Otvorio je oči i ugledao tri ogromna psa kako ga gledaju i samo čekaju naredbu psovoda. Instinkтивno je želio pobjeći.

- Ustani protuho! - začuo je grubi muški glas. Bio je to nadstojnik Očnjakovih imanja, a s njim još nekolicina radnika.

- Evo odmah, nisam ništa dirao samo sam se sklonio pred kišom - tiho se pravdao.

- Ne zanima me, objasnit ćeš to na sudu - rekao je strogo.

- Molim vas, samo ne na sud, znam da sam pogriješio - preklinjao je.

- Ne odlučujem o tome ja, samo striktno izvršavam upute gospodina Očnjaka.- odgovorio mu je. Na te riječi Imro nije imao što dodati. Znao je da mu je sve uzaludno i samo je mogao otežeti svoj položaj.

Ruke su mu vezali konopcem, ukrcali ga u auto i odvezli. Nervozno je šetao po prostoriji, skučenoji smrdljivoj od pljesni koja je služila kao istražni zatvor iako nikakve istrage nije bilo. Njegovu nervozu pojačava je i glad, jer od prethodnog dana rano ništa nije okusio. Razmišljaо je što će mu se dogoditi, kakvu će mu kaznu odrediti. Na sreću, ili možda nesreću, po njega su došli malo poslije podneva.

Sudnica je bila puna. Imru su posjeli na optuženičku klupu, a pored njega je pokušavao sjediti njegov

branitelj.

- Ništa se ne boj - obratio se pripiti branitelj Imri - sve će biti u redu - i onda je zaledao na stol i tako ležao sve dok u sudnicu nije ušao sudac, uvaženi gospodin Očnjak.

Odmah su svi ustali, a sudac je bez otezanja dao riječ Brici koji je zastupao tužiteljstvo. Ovaj je izašao pred auditorij i započeo iznošenje optužbe.

- Poštovani suče, poštovani ostali, pred nama je slučaj grubog kršenja prava vlasništva. Ovdje optuženi je povrijedio dostojanstvo cijenjenog vlasnika tako što se bez dopuštenja naselio na privatno vlasništvo.

- Prigovor - odmah je reagirao Imro - nisam se naselio samo sam prespavao.

- Optuženi, niste dobili riječ - prekorio ga je sudac - ima li obrana kakav prigovor - obratio se sudac branitelju.

- Neka se konstatira da optuženi nije imao namjeru naseliti se, što se vidi iz činjenice, da u navedeni objekt nije unio nikakve stvari.

- Odbija se kvalifikacija obrane - rekao je sudac i ponovo dao riječ tužiteljstvu.

- Ovim aktom počinio je krivična djela po nekoliko članaka kaznenog zakona koje zbog kratkoće vremena nema smisla nabrajati. Razumijemo materijalnu situaciju optuženog kao i razloge koji su ga ponukali na ovakav čin pa će od cijenjenog suda tražimo primjerenu kaznu. Javno šibanje i to deset udaraca bićem.

- Skandal - zagrmio je gospodin Očnjak. - Brico radiš li ti za tužiteljstvo ili obranu, sad će mi još njegov fiškal zatražiti oslobođajuću presudu pa ćete se vi dogovoriti na nekakvih pet šibanaca, sramota.

U dvorani je zavladao muk. Tužitelj je zavukao glavu među noge, a branitelj je buljio nekuda, kao da se to njega uopće ne tiče. Nakon par minuta sudac se ovaj puta mirno i staloženo obratio okupljenima.,.

- Zbog pogodovanja obrani, oduzimam slučaj Brici i udjelujem mu kaznu koju je predložio za optuženika, koja se ima izvršiti na gradskom stadionu prije početka utakmice, a branitelju izričem opomenu. Tko želi preuzeti predmet i zastupati tužiteljstvo?

Svi su zašutjeli i pognuli glave. Sudac Očnjak gledao ih je redom i budući da se nitko nije javio, sam je odredio tužitelja.

- Vrbiću ti preuzimaš tužiteljstvo - bio je jasan. Prozvani golobradi mladić se samo zbrecoao. Zasigurno je htio nekako izbjegći tu neugodnu obavezu, ali sjetivši se svoga prethodnika bespogovorno je klimnuo da preuzima dužnost i sve što se od njega s tim u vezi očekuje.

- Sada određujem stanku od pet minuta, da se tužitelj može pripremiti.

Ponovno suđenje brzo je završilo. Tužitelj je neznatno proširio navode prethodnika i zatražio kaznu javnog šibanja i to dvadeset i sedam udaraca bićem. Nakon prvog protesta Imri su zavezana usta. Uzalud je laktom gurkao branitelja. Obrana nije iznijela nikakve dokaze koje bi išli Imri u prilog jer je branitelj cijeli proces prospavao.

Kao što su svi prepostavljadi sudac je prihvatio sve navode optužbe i odredio optuženom Imri kaznu šibanja

u visini od dvadeset i sedam udaraca koja će biti izvršena na gradskom stadionu prije lokalnog derbija.

Na tribine stadiona se nakrcalo nekoliko tisuća gledatelja, a većina tu nije bila zbog nogometne nego zbog izvršenja kazni. U počasnoj loži sjedili su gospodin Očnjak kao vlasnik i gospođa Očnjak kao predsjednica kluba. Na centru je sve bilo spremno. Izvršitelj je samo čekao znak gospodina suca za izvršenje presude. Imro je bio treći. Prvi je bio neoprezni Brico. Drugi je bio nekakav jednik koji je iz skladišta gospodina Očnjaka otuđio stari zimski kaput pa mu je određena kazna odsijecanja ruke. Izvršitelj Marko je zavezao Bricu i odmah dobio znak za početak izvršenja. Zajedno s izvršiteljem udarce je glasno brojala i publika. Poslije desetog udarca publika je glasno zapljeskala. Budući da Brico više nije mogao stajati na nogama natovarili su ga na kola i odvezli. Sljedeći se tresao od straha i prokljinjalo. No, ništa mu to nije pomoglo. Izvršitelj je stavio ruku u stegu visoko podigao sjekiru i čekao. Publika je glasno skandirala. Gospodin Očnjak je klimnuo glavom, sjekira je poletjela i uz urluk odvojila ruku od ostatka tijela. Imro se i prije odsijecanja jako bojao kazne, ali to mu je višestruko povećalo strahove. U svom tom svom strahu nije mogao čuti huku s tribina.

Ovaj jednik neće preživjeti bičevanje, pomislio je izvršitelj Marko vidjevši prestravljenog Imru. Bolje bi bilo da mu odmah odsječem glavu, manje bismo patili i on i ja. No, nije se njega pitalo pa je privezao Imru i čekao znak za početak. Neki su za njega smatrali da je bezosjećajan krvolok, ali on je bio običan seljak s dosta neplodne zemlje. Naradio bi se više od svih, a na kraju bi jedva prehranio obitelj. Prije promjena u zemlji je vladalo bezvlađe. Prevelike slobode dovodile su do kaosa i blokirale rad svih institucija. Ustavni je sud donio odluku da pravo, a ne pravda mora biti osnova pravosuđa, a pravo su najviše trebali konzumirati oni koji su najviše pridonosili društvu, oni najbogatiji. Uostalom, vlasništvo je bilo osnovna odrednica neoliberalnog kapitalizma. Na osnovi te odluke u parlamentu je usvojen novi zakon koji je gotovo svu sudbenu vlast prenio u okrilje najbogatijih. Njemu je kao snažnom i staloženom čovjeku ponuđen posao izvršitelja sudskih odluka. Mnogi su negodovali zbog takvog zakona jer su suci postali svi zemljoposjednici, vlasnici tvornica, vlasnici zgrada ili trgovačkih središta. Zakon se ipak pokazao dobrim jer je zbog vraćanja smrtne kazne kao i fizičkog kažnjavanja stopa kriminaliteta mnogostruko smanjena, a potrebe za zatvorima su bile minimalne. Nakon nekoliko godina raspušteno je i Ministarstvo pravosuđa i gotovo svi građanski sudovi. U industriji je smanjen utjecaj sindikata, pa je povećana efikasnost rada koja je za posljedicu imala povećanje profita.

Gospodin Očnjak se iz svečane lože spremao dati znak za izvršenje posljednje kazne, kad ga je za rukav trgnula gospođa Očnjak.

- Pogledaj mu ruke - uzdahnula je.

- Lopov, sigurno je tamo nešto ukrao, da mu ih Marko usput odsječe? - nastojao je ugoditi supruzi.

- Nije lopov, pogledaj samo te duge, glatke prste, te savršene linije - nastavljaljala je zanosno.

- I što da da radim s njim? - pitao je, a znao je da mora ispuniti svaku njenu želju, jer joj je danas rođendan.

- On je vrlo nadaren slikar, neka slika samo za mene - rekla je koketno.

- U redu - rekao je gospodin Očnjak i mahnuo rukom.

- Ti si slikar? - obratio se gospodin Očnjak Imri.

- Nisam - odgovorio je ovaj začuđeno.

- Slušaj me pažljivo, ako moja žena veli da si slikar, onda si slikar. Ako kaže da si astronaut, onda ćeš poletjeti na Mars ili Saturn. Je li jasno?

Doduše, Imri nije bilo jasno što bi mu to trebalo biti jasno: da je slikar, ili da se treba otisnuti u svemir ili da je cijenjeni gospodin Očnjak običan papučar? Samo je klimnuo glavom i čekao daljnji razvoj situacije..

- Nudim ti nagodbu - nastavio je gospodin Očnjak. - Dat ću ti kuću u koju si provalio na korištenje, a ti trebaš svakog devetnaestog u mjesecu isporučiti četiri slike.

- U redu - pristao je Imro, iako mu nije bilo jasno kako će naslikati četiri slike mjesečno, jer nikada u životu nije slikao. S druge strane imao je mjesec da se iz svega nekako izvuče.

Ispred vrata stadiona već ga je čekao glavni nadstojnik imanja. Odvezao ga je autom do imanja. Pokazao mu je prostranu kuću, koja je izvana izgledala dobro, ali je iznutra bila prilično zapuštena. Bile su tu dvije spavaće sobe i veliki dnevni boravak, knjižnica, kuhinja, terasa. Najljepše u toj kući bio je ogroman ostakljen atelijer.

Nakon razgledavanja i uputa nadstojnik je objasnio Imri kako će se izvršavati njegova kazna.

- Uvijek oko vrata moraš nositi ovu ogrlicu da u svakom trenutku možemo vidjeti gdje se nalaziš, koliki ti je tlak i broj otkucaja srca. Zapamti da ni u kom slučaju ne smiješ napustiti imanje, niti smiješ skinuti ogrlicu. Cijelo to vrijeme nikoga osim gospodina Očnjaka, koji će dolaziti jednom mjesečno, nećeš smjeti vidjeti. Jesi li razumio - upitao ga je nadstojnik na kraju svog izlaganja.

- Razumio sam - potvrdio je Imro.

- Ne znam zbog čega to gospodin Očnjak čini za tebe - promrmljao je nadstojnik i odjurio u noć.

Dan je bio naporan. Bez tuširanja je legao u veliki udoban krevet i prekrio se mekanim prekrivačem. Unatoč iscrpljenosti nije dugo mogao zaspasti. Razmišljaо je kako ga je napokon sreća pomazila. Bio je prezadovoljan što konačno ima gdje biti, jer se posljednjih godina potucao više gladujući nego što je bio sit. Poslije promjena izgubio je činovnički posao sa solidnom i redovitom plaćom.. Nakon toga njegov se život raspao. Od obitelji do prijatelja sve kao da je nestalo u samo nekoliko tjedana. Mogao je pronaći tek neki slabo plaćen fizički posao i to samo u sezoni, a ostalo vrijeme trebalo se nekako snaći. Najteže su bile zime. Tih nekoliko mjeseci bilo je teško preživjeti i često se događalo da bi se ljudi poput njega smrznuli u hladnim noćima. Nadao se da je sve to iza njega i da će ovdje moći solidno živjeti. U isto vrijeme bojao se, jer on nije nikakav slikar i vjerojatno ga je gospođa Očnjak zamijenila s nekim. Plašio se što će biti kada se otkrije istina. No, tješio se da će makar mjesec dana živjeti kao čovjek. Ugledavši prve zrake sunca na prozoru, zatvorio je oči i zaspao.

Bilo je kasno poslijepodne kad se probudio. U hladnjaku je bilo mnogo hrane. Još jednom je odvrtio jučerašnji film i još više mu ništa nije bilo jasno. Prije mraka obišao je cijelo imanje gdje će provesti idućih deset godina. Areal nije bio ograđen žicom niti visokom ogradom poput sličnih imanja, već niskom drvenom ogradom od letvica, koja je mjestimice bila oštećena. Moglo je imati nekih dvadesetak hektara, uglavnom livade i oko hektar zemlje, koja je, činilo mu se, nekada bila zamišljena kao park, ali se pretvorila u šumu. Iznenadilo ga je jezerce između umjetno načinjenih brežuljaka, koje se nalazilo na samom rubu šume. Dno mu je bilo kamenito, a voda sasvim bistra, pa se nadoao da će se tu za ljetnih žega moći okupati.

Koliko god se tjerao, nikako se nije mogao odlučiti na slikanje. Osjećao je nekakav strah prema tome. Znao je tako satima sjediti u atelijeru i buljiti u bijelo platno. A onda je jednoga dana sve krenulo iz njega i kao da mu je neka nevidljiva ruka vodila kist po platnu, a on je samo pritisao jače i slabije. Miješao je boje onako instinkтивno, a one su se na platno slagale baš tamo gdje je trebalo. Kad je završio bio je zadovoljan svojom prvom slikom.

- Odlično majstore - rekao je gospodin Očnjak vidjevši na stolu četiri slike.

- Evo pogledajte - rekao je Imro - nisam baš neki majstor, ali se nadam de će biti dovoljno dobre.

- Ne razumijem se ja u to - odbrusio mu je gospodin Očnjak - nadam se da će se Lidiji svidjeti, jer ako neće ne znam što će s tobom.

- Trudim se koliko god mogu - pravdao se Imro.

- Znam da se trudiš, no ponekad ni to nije dovoljno. Hajde, smotaj te slike, moram krenuti!

Nesigurnim rukama Imro je smotao slike u tuljce. Gospodin Očnjak je samo klimnuo glavom, zatvorio vrata i odjurio nekuda.

Taj mjesec bio je predugih trideset dana iščekivanja. Prvih dana najviše se pribjavao i strepio. Jer, mislio je, ako me odmah ne izbace znači da joj se to sviđa, ili će mi dati barem još jednu prigodu. To ga je držalo, a on kao da je pomalo savladavao sve tajne slikanja. Raspoloženje mu se mijenjalo od potpunog zadovoljstva do razočarenja. Ponekad bi on upravljao kistom, a gdjekada bi kist upravljao njime, kao da su međusobno nadopunjavaju. Te slike nekako su mu počele prirastati srcu i bilo mu je sve teže što se više približavao dolazak gospodina Očnjaka. On je bio točan i nije se ravnao nekakvim satom već prvim sumrakom.

- Hajde, hajde smiri se - rekao mu je gospodin Očnjak, valjda osjećajući njegovu strepnju - sve je u redu, doduše Lidija još nije stigla pregledati slike.

Imro nije znao treba li se radovati ili tugovati, sve to mu je izgledalo poput kupovanja vremena.

- Daj mi te slike, pa idem. Znaš da žurim. Posao, posao... - rekao je gospodin Očnjak kao da se želi malo požaliti.

Imro mu je pružio slike, a on ih je uzeo i odjurio tko zna kuda za svojim poslom.

Poslije ove posjete sve mu je izgledalo nekako besmisleno. Cijela njegova sudska ovisila je o nečijem hiru. Mogao je slikati ovako ili onako, a to možda uopće nije bilo važno. Mogli bi doći sutra i reći mu neka ode, a prije toga ga izbičevati. Raspoloženje mu se mijenjalo, bio je sretan što je još uvijek tu, a istovremeno nesretan jer nije znao na čemu je. Unatoč svemu, marljivo je slikao svaki dan se usavršavajući. U tom promjenjivom raspoloženju prošao mu je cijeli mjesec i već je na vratima nestrpljivo očekivao gospodina Očnjaka.

- Sretniče - rekao je gospodin Očnjak dok mu je Imro otresao snijeg s kaputa - to moramo nazdraviti.

- Mogu vam ponuditi samo sok - odgovorio je Imro.

- Pa, zar ćemo nazdravlјati sokom - rekao je glumivši strogoću.

- I sami znate da je alkohol zabranjen običnom puku - pravdao se.

- Da, znam - kazao je gospodin Očnjak i iz svog kaputa izvukao pljosku.

- Ali ja ne smijem piti - pobunio se Imro.

- Od sada smiješ, jer upravo proglašavam amandman koji dozvoljava konzumiranje alkohola umjetnicima.

Amandman stupa na snagu odmah - i dok je proglašavao najnoviji amandman natako im je u čaše. Budući da nije jako dugo okusio niti kap alkohola Imro se napio i od te tri čašice. Ležao je u krevetu, a svijet se tako okretao oko njega, tonuo je u dubine i osjećao lakoću, da je u tom trenutku poželio da je mogao poletjeti, hodati po vrćima oblaka...

Odjednom kao da se u njemu nešto probudilo. Sjedio bi u atelijeru i slikao, a želio je biti na mjestima i vremenima kojih odavno nema. Želio je zadimljene kafiće, stolove pune alkohola, glazbu i želio je žene. Žene za šankom, žene na stolu, žene u krilu, nije važno kakve, želio je žene, mlade, stare, mršave, punije, želio je žene... Sve ga je počelo zamarati, sve mu je smetalo, pa čak i dolasci gospodina Očnjaka, koji se prema njemu ponašao sve prijateljski. Ta strast prema davno izgubljenom ga je razdirala i odjednom nije činio više ništa samo je sjedio i sanjario. Prestao je slikati.

Pogledao je na kalendar, bio je osamnaesti, dan prije dolaska gospodina Očnjaka. Nije imao naslikanu niti jednu sliku, a sve one naslikane u vrijeme kada je neizmjereno uživao u slikanju potrošio je za tih par godina maštanja. Te noći on je slikao, slikao. Iako nije bilo svjetla tek trenutno bi cijelu prostoriju osvjetljavale munje koje su sijevale svu noć. Istovremeno je stvarao na nekoliko platna kojima se okružio. Miješao je boje, u njih je unosio cijelog sebe, sve svoje tečnosti, svu svoju energiju, svu tamu i sve svjetlo koje je ikada video. Pred zoru, kad je sve utihnulo, završio je, a da nije ni pogledao svoje stvaranje, slike je prekrio zastorom i zaspao čvrstim snom tako da ga nije probudio niti dolazak gospodina Očnjaka.

Najteže u cijeloj toj kazni bilo je što nije imao pristup nikakvima informacijama, niti radiju, televiziji, internetu... jednostavno nije znao što se vani uopće događa. Zato mu je bilo drago kada je začuo lavež psa. Veselo je mahao repom, a u zubima je držao novine. Budući da ih je duže vrijeme nosio u ustima neke stranice su bile toliko uništene slinom da se iz njih ništa nije moglo pročitati, bilo je tu i tekstova koji su bili djelomično čitljivi, pa je praznine sam smisljao. Mogao je tako sam stvarati vijesti kako je on mislio da su se zaista dogodile. Prva vijest koja mu je zapela za oko bila je ona o promjeni izbornog zakona, da se izbori za parlament ukidaju i da svu zakonodavnu vlast preuzima

dom bogatih, stotinu najbogatijih obitelji u zemlji. Po tom zakonu zastupnički status se prenosi s roditelja na dijete i nije vremenski ograničen, a može prestati u trenutku kada ta porodica ne bude dovoljno bogata. Pažljivo je čitao svaki članak. Poslije tri dana naišao je na rubriku o kulturi i tamo je pročitao nešto što ga je uznemirilo. Iza fotografije njemu od nekud poznate gospođe bile su dvije njegove slike sa sljedećim tekstom: *Akademika slike Lidija Očnjak ovim ciklusom slika pokazala je sav raskoš svoga neizmjernog talenta. Njene lucidne ulje na platnu uvode nas u svijet kolorita koje ne poznaju granice i pretapaju...*

Dalje se na njegovu žalost nije dalo pročitati jer je papir bio previše uništen. Na kraju članka koji je bio jedva vidljiv bila je informacija da je velika dobrotvorka slikarica Lidija Očnjak darovala svoju sliku Lizi za borbu protiv gladi i da je ta ista slika na licitaciji postigla milijunska cijenu.

Imro je prvi puta otkada je na imanju poželio otići. Osjećao je veliku nepravdu koja mu se čini. Lidija dobiva slavu, priznanja i novac za njegov umjetnički rad, a njemu bacaju tek mrvice. Smisljao je način kako uteći i sa sobom ponijeti slike koje naslika. Nakon podrobnih analiza shvatio je da je to nemoguće i da mora izdržati svoju kaznu do posljednjeg dana i onda se vratiti po slike. Ali kako kad je cijelo imanje pod nekim nadzorom. Uostalom, hrana i sve potrepštine stižu do njega na neobjasniv način, isto tako odlazi i sav otpad.

Preostale su mu još tri godine kazne, nije znao veseli li se kraju, ili ga se pribjjava. Imao već dosta naslikanih slika, ali još uvijek nije smislio kako ih iznijeti, jer je smatrao da bi one trebale pripasti njemu, ali poznajući bogate znao je da će oni pronaći neki paragraf zakona i oduzeli mu ih. Te slike su mu bile nešto kao mirovina, jer su klasične mirovine odavno ukinute, a ljudi su radili dokle god su mogli, najčešće do smrti. Iznenada mu je na um pala izvanredna misao. Pas će iznijeti slike izvan ograda i negdje ih sakriti, a on će se vratiti po njih poslije odsluženja kazne. Sada samo mora psa dresirati i dan za danom izvoditi svoj plan. Bilo bi najbolje da to čini noću. To znači da će imati znatno manje vremena, također neće moći iznositi za velikih kiša i snjegova. Bio je jako sretan što se napokon sjetio kako će to sve izvesti.

Kad je na vrata ušao gospodin Očnjak bio je prilično umoran. Nekako se pogrbio kao da na svojim leđima nosi ogroman teret.

- Dobar ti dan, majstore - odsutno je odzdravio gospodin Očnjak, a lice su mu u prošlim mjesec dana izbrazdale mnogobrojne bore.

- Otkada sam ja to majstor? - upitao je Imro naivno se praveći da ne znao o čemu govori gospodin Očnjak.
- Vjerojatno oduvijek, samo što to ne znaš - kazao je i potapšao Imru po ramenu.
- Hvala vam, gospodine - zahvalio je Imro. Iako je znao da su njegove slike dobre, ipak pohvala uvijek godi.
- Evo slika. Nadam se da će gospođa biti zadovoljna.

- Uvijek je ona zadovoljna. A ti se pazi što radiš. Znaju oni puno više nego što misliš - rekao je na odlasku gospodin Očnjak. Ova posljednja rečenica gospodina Očnjaka poprilično ga je uznemirila. Kako bi oni uopće mogli znati što on spremi i tko su uopće oni. Cijelo je vrijeme mislio da je gospodin Očnjak gospodar, doduše pod utjecaj supruge.

Počeo je pripreme za svoj veliki plan, o svemu je obavijestio psa. Ovaj se pravio kao da ga nije razumio. Imro mu je nastojao objasniti da smotuljak koji mu daje odnese preko ograde u nekoliko kilometara udaljeni šumarak i da ga ostavi u sakrivenoj pećini. Nakon dugog nagovaranja i podmićivanja pas je ipak pristao. Čekao je da se smrači i poslao ga je u misiju. Naravno, da mu nije odmah dao sliku, već prazan papir. Nestrpljivo je čekao kada će se vratiti. Šetao je gore dolje po atelijeru i napokon je čuo cupkanje. Pas se vratio. U ustima je držao otvarač koji je jednom Imro zaboravio u pećini. Potapšao ga je i ponovo ga poslao na zadatak ovaj puta s pravim slikama. U zamotuljak su stala tri platna. Imro se već zabrinuo, kad se pas vratio u samo svitanje.

Začula se škripa guma. Zatim je netko snažno zalupio vratima automobila, žustro koračao, otvorio vrata i odmah povikao:

- Daj mi te je... slike, zar ne vidiš da žurim.
- Tko ste vi uopće - rekao je Imro iznenađen takvim ponašanjem došljaka. - Po slike je osobno dolazio gospodin Očnjak i ja ne znam mogu li ih predati nekom drugom.
- Jadniče - zagrmio je neznanac - tko si ti uopće da postavljaš takva glupa pitanja.
- Ja se samo držim dogovora s gospodinom Očnjakom - opravdavao se Imro.

- Od sada sam ja taj gospodin Očnjak - kazao je i unio mu se u lice - i daj već jednom te slike. Nemam vremena tratići cijeli dan s tobom.

Na to mu je Imro samo šutke predao slike, a mladi gospodin Očnjak je uz veliku buku napustio imanje. Imro je negdje pronašao svjeću i zapalio je za gospodina Očnjaka. Svaki dolazak mladog Očnjaka bio je gotovo isti samo što je on bivao sve nadutiji i bezobrazniji, a Imro ga zbog straha nije želio provocirati. Na sreću, nikada se nije zadržavao duže od pet minuta, ali bi mučnina ostajala danima.

Misija sa psom je dobro napredovala. Gotovo svake noći dva puta bi izvršio zadatak i samo se nadao da ga nitko nije primijetio. Za nekoliko mjeseci prenio je gotovo sve slike i preostalo ih je možda dvadesetak, ali te je trebao kao rezervu ako se nešto dogodi. Polako se približavala zima pa je odlučio na nekoliko mjeseci prekinuti misiju.

Naslućivao je da se povijest stalno i ponovno ponavljava, samo su za iste stvari izmišljana različita imena. Ljutilo ga je to i tješilo u isto vrijeme. Ponekad je razmišljao da je bio kažnjen i nagrađen u isto vrijeme, jer da nije došao na ovo mjesto ne bi znao čime je obdaren. Još uvijek bi se potucao po cijeloj zemlji ili bi njegovo potucanje negdje već svršilo. Tek tada je shvatio da se za vrijeme odsluženja kazne pa i posljednjih nekoliko godina prije uhićenja zapravo odrekao sna o jednakosti, slobodi, pravičnosti i da je sve podredio samo golom opstanku. U vrijeme kad su još postojali neki oblici slobode bio je mnogo nezadovoljniji nego sada. Izgleda da čovjek mora doživjeti najgore da bi znao cijeniti ono što ima, samo što je teško sagledati realnost i što je teško biti zadovoljan.

Tko zna kako bi dugo spavao da ga nije probudilo glasno lupanje. Imro je protrljao oči i otvorio vrata. Bio je to mladi gospodin Očnjak.

- Dobar dan - jedva govoreći pozdravio je Imro.
- Hajde, nemamo vremena. Pokupi svoje stvari i nestani s ovog imanja - naredio mu je mladi Očnjak i dodaо - Ah da, zaboravio sam da nemaš nikakvih svojih stvari. Obuci se i nestani odavde.
- Ali još nisam odslužio kaznu, preostalo mi je još deset mjeseci - pokušao mu je objasniti Imro, iako je znao da mu to neće pomoći.
- Dobio si pomilovanje - nacerio je lice, rugajući mu se - ne moraš mi zahvaljivati, samo što prije nestani.
- Kako god želite - znao je da se nema smisla s njime boriti.
- Vidi, vidi ima tu još dosta slika - pogledao ga je prijekorno - zar ti nije bilo rečeno da trebaš sve predati.
- Trebao sam predati četiri svaki mjesec - jedva šapćući pokušao je objasniti Imro.
- A što je trebalo biti s ostalima - upitao ga je mladi gospodar dok je promatrao jednu od slike.
- O tome nisam nikada razgovarao s gospodinom Očnjakom pa ne znam.
- Ja ču ti reći što će biti s njima - pogledao ga je svisoka i nastavio - pripast će mojoj porodici jer je atelijer i sav materijal naš, a ti si zatvorenik, tako da rad u vrijeme odsluženja kazne ne pripada tebi nego vlasti, a vlast smo mi. Nadam se da si razumio.
- Imaš li još koju sliku negdje, upozoravam te ako si ih negdje sklonio a mi ih poslije nađemo budi siguran da ćemo te pronaći i kazniti ma gdje otišao.
- Sve što vidite je tu - odgovorio je što je moguće uvjerljivijim glasom, a u sebi je razmišljao zna li Očnjak više nego što on misli da zna, jer uostalom i stari gospodin Očnjak mu je nešto o tome napomenuo.
- Nadam se da govorиш istinu, jer - i umjesto bilo kakve riječi zgnječio je muhu koja je upravo sletjela na stol.
- Idem se obući i odlazim - rekao je Imro.
- Imaš pet minuta - upozorio ga je Očnjak ne skidajući pogled sa jedne od slike i kao da ju je s čekićem u ruci već negdje vješao.

Imro je nevoljko klimnuo glavom, a u sebi je razmišljao kako je bio samo glup i nije ih sklonio u skrovište.

Nakon nekoliko minuta Imro se jedva vukući udaljavao prašnjavim putem što je vodio s imanja do obližnjeg gradića. Posljednji puta se okrenuo ne bi li još jednom video mjesto svog sužanstva koje je toliko zavolio. Razmišljao je kako će dalje. U svom tom metežu sjetio se da je pas negdje nestao, a onda ga je ugledao kao iz daljine trči prema njemu, no pucanj je sprječio njihov susret.

Nekoliko dana je boravio u gradu, a onda kad se uvjerio da ga nitko ne slijedi otišao je do skrovišta gdje su bile

sakrivenе slike. Pas ih je odnio sve do posljednje. Imro je pokupio tridesetak slika jer mu više nije stalo u naprtnjaču. Prodaja slika nije išla onako dobro kako je očekivao. Galeristi su bili podozrivi prema tom njima nepoznatom slikaru i za slike je dobivao tek nekoliko stotina, a u najboljem slučaju tisućicu. No, i to je bilo dovoljno za barem mjesec dana života u iznajmljenoj sobici. Kad bi mu ponestalo novaca išao bi do skrovišta i uzeo još slika, a u međuvremenu je počeo i slikati. lako dobre, slike su bile znatno lošije...

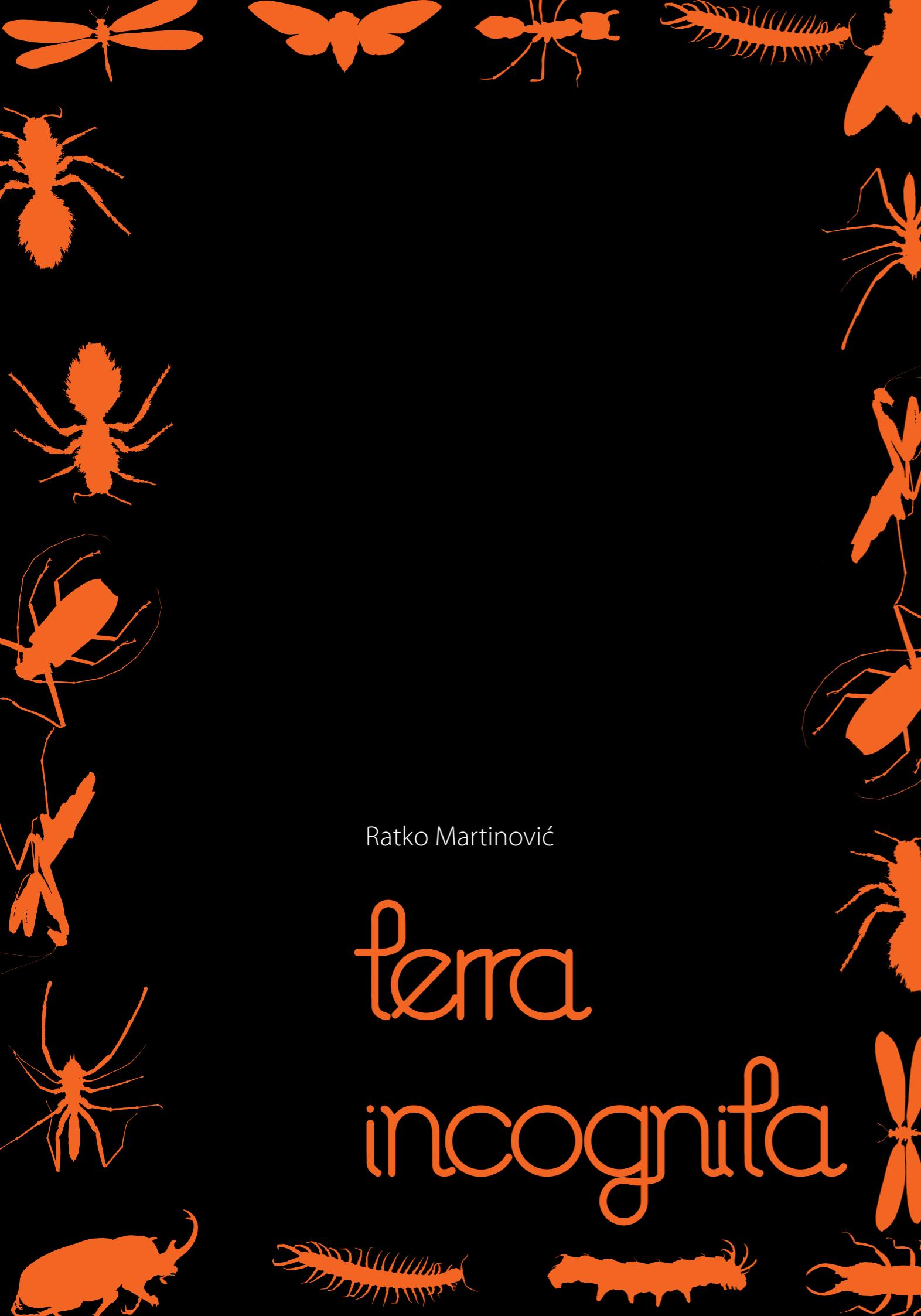
Osobna straža gospodina Očnjaka mlađeg privela je Imru na sud. Optužen je za krađu i preprodaju slika Lidije Očnjak. Ovaj puta sudac Očnjak nije imao milosti. Imro je osuđen na odsijecanje ruke, a kazna se trebala izvršiti na stadionu prije utakmice.

- Pogledaj ta snažna ramena - govorila je mlada gospođa Gordana svom suprugu gospodinu Očnjaku.
- Ali, draga on se jedva drži na nogama - odgovorio je gospodin Očnjak.
- Jak je on, želim ga - bila je uporna.

I što je drugo preostalo Očnjaku, nego pozvati Imru, kojem se misleći da ga je sreća ponovo podragala razvukao osmjeh po licu.

- Ne ceri se tako - unio mu se u lice gospodin Očnjak - moja žena voli gladijatore.

Ratko Martinović

terra incognita

„HIC SVNT DRACONES!“ legendarni je uzvik drevnih kartografa kada bi svoje porive uputili k tadašnjem čovjeku nepoznatim zemljama. Zmajeve ipak nismo pronašli, no Draconi su nenadano sami došli pred prag čovječanstva. Oduvijek je sve zvučalo ljepeš nego što smo se nadali – miroljubivi izvanzemaljci nalik na omiljene Spielbergove rekvizite iz Jurskog parka došli su na Zemlju i poput pravih dobrotvora svoj hijerarhijski sustav vladanja s Alpha Draconisa prilagodili našem najuspješnijem – onom u kojem jedan čovjek donosi jedan glas, i to za svog favorita. Taj političar bi tada, u velikoj većini slučajeva, ostvario svega par postotnih poena svojih silnih obećanja, pridobio značajnu materijalnu dobit i pri kraju mandata s par populističkih poteza pokušao iznova osvojiti naklonost birača pomoću najnižih strasti – kruha, igara i (ne)nacionalizma. I to je stoljećima najbolji model vladanja. Ljudi su zadržavali nadu da mogu promijeniti svoje sutra, političari su istovremeno mijenjali vlastito danas, a na koncu bi svi ostali na jučer. Sve je to trajalo do dolaska Dracona koji su svojim nemjerljivim autoritetom postali nova generacija političara, ona koja se oslanja na iste poteze kao i nekadašnja – na naklonost svojih birača. Jedina razlika je što ta naklonost više nije nametnuta lažima. Više nema beskrupuloznih neistina niti goleme obećanja. Sve što se ranije obeća kasnije se sproveđe u djelo. Tko uspije veću svjetinu uvjeriti u svoje buduće poteze taj postaje novi predsjednik Ujedinjene Zemlje. Kratko i jasno! Nekada je uvijek najviše apostrofiran problem s malim brojem birača na dan izbora, a na ovaj način je sve riješeno – ne postoji niti jedna osoba na planetu koja svake četiri godine na datum 1. svibnja ne izlazi na izbole i svi to čine s osmijehom na licu.

- „Pobjedit će Zyhir V., to vam garantiram!“
- „Ne! Ovaj puta dobiva Alaur III. Njegov program obećava najveće promjene...“
- „Hahahahaha! Mitrena XI. je favorit, ruku na srce! Socijalni paket i izmjena i dopuna zakona o biračkom tijelu u Upravnoj jedinici 114.567 su ono što uvjerljivo pobijeđuje na ovim izborima!“

Ovo su samo neke od izjava koje se mogu čuti na ulicama. Uz sve to kruži i priča kako je četvrti kandidat Pokoya I. obećao da će od sada svaki od tri milijarde preostalih ljudi početi dobivati i treći dnevni obrok, no ista odluka je dočekana s nevjericom pošto je veliki dio njegovog biračeg tijela jednoglasno zaključio da bi takav potez bio „predobar i preblagonaklon prema onima koji za njega nisu glasali, te bi bilo najbolje da sve zbog takvih glupih

Ijudi ostane po starom". Izborna propaganda je ove godine daleko opširnija nego ranije. Vjerojatno zbog velikog broja zanimljivih kandidata. Radne skupine (što je moderni naziv za državne tvrtke) obiluju brojnim holografskim monitorima koji „jednostavnom frekvencijsko-umnom stimulacijom pomažu biračima da izaberu pravu stranu“.

Iako je tijekom ranijih zemaljskih režima ovakav pristup bio omalovažavan i etiketiran kao „totalitaristička propaganda“ i „masovna hipnoza“, Draconi su pomogli čovječanstvu da sve sagleda vedrijim i optimističnjim očima. Vrlo ružan pojam „Pranje mozga“ danas tako nazivamo „Etabliranje podobnih i korisnih misli“, ocrjeni „spin“ je „pravodobni okret ka pozitivnom“, a „manipuliranje javnim mnijenjem“ odavno je izbačeno iz pravopisa jer moždani valovi danas ponajbolje znaju prepoznati što je za njih dobro, a što loše. Pomoć iz svemira je ujedno višestrana. Ne postoji problem gladi u svijetu – svatko je zadovoljan s dva GMO obroka, ne postoji problem zavisti – materijalnim resursima raspolažu samo Draconi, a ne postoji niti želja za porocima – jedini porok su konstantni i vrlo dinamični izbori. Zabilježen je šokantan podatak da preko 50 posto Ijudi na Zapadnoj hemisferi ne konzumira niti onaj drugi popodnevni komad vrlo korisnog adreska jer su jednostavno suviše uzbuđeni. Ekstazu izazivaju odluke tko će biti sljedeći čelnik općine, mjesnog odbora, tko će vladati pokrajinom, državnom jedinicom, radnom skupinom, a tko će biti najpodobniji za stručno upravljanje vlastitim ulazom, predstavljati kućanstvo i obitelj i tko će obući najfinije prugasto odijelo tijekom predizbornog skupa za dopredsjednika treće razine upravljanja gradskim prometom. U jednoj stvari se ipak svi slažu – štovanje svete hijerarhije ponedjeljkom, prvim radnim danom u sedmodnevnom radnom tjednu je ono što se ne smije zaobići. Pa pobogu – šesti predsjednik Ujedinjene Zemlje Hakvaw II. morao je odstupiti jer je izjavio kako vjeruje u postojanje svete hijerarhije i reda, ali da ostavlja i mogućnost da ista ne postoji... SVETOGRĐE!

Kako to uvijek biva, izabrani su i neki od najboljih promidžbenih postera i krilatica za ove izbole:

„ZYHIR V. zaslužuje pobjedu jer zna kako i zašto“

„MITRENA XI. jedan je od nas – svi za našega, naš za svoje“

„POKOYA I. hranu daje – za večeru odrezak, za doručak jaje“

„ALAUR III. je najveći, nema drugi niti treći!“

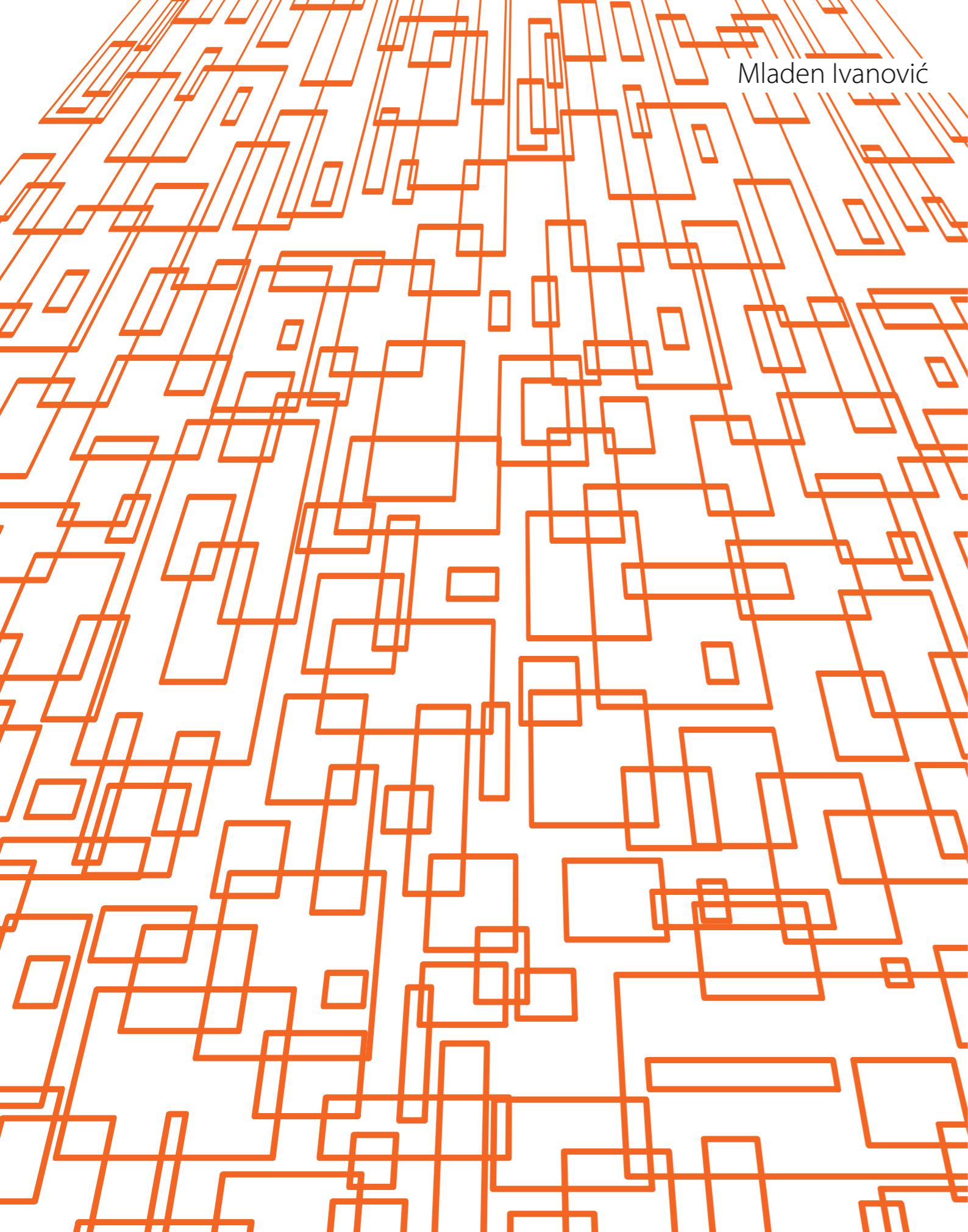
Službena izborna komisija pozvala je sve na izbole jer „izbori nemaju alternativu“. No, kako u svakom savršenom društvu postoji kukolj, tako postoji i ovdje. Država Južna Tvrđogradnja laserskim poljem brani svoju „neovisnost“, koja im je krhka kao i psihička stabilnost njihove vladarice Eve. Ta sramota za ljudski rod smatra kako su oni nova djeca nezavisnog čovječanstva. Hahahahah! Tvrde da je ovaj naš besprijeckorni sustav zapravo „okultokracija u kojoj izvanzemaljski entiteti prisiljavaju ljudske jedinke da sudjeluju u izborima koji se konstantno ponavljaju, te takvim grupnim fluidom hrane ove agresivne predatore“. Zaista sramotno!

Već smo organizirali najmanje dva rata za mir i humanitarne akcije virusima da bi čovječanstvu pomogli protiv ovih nadobudnih „boraca za slobodu“. Viva Draco! Dolje Tvrđogradnji! Jedina je šteta što nam naši Draconi ne dozvoljavaju priču o otpadnicima naše vrste jer dobromanjerno smatraju kako im to daje preveliku važnost. A tako je jasno da smo mi jednostavno premalen planet da bismo sami vladali sa svojim narodom... Naši zakoni su manjkavi, mi smo korupcija i zlo u jednom, a Draconi su nam bili posljednja slamka spasa – to moramo znati poštivati!

*****

Dracona više nema. Ipak nisu računali na jednu činjenicu koja je uvijek prisutna nakon izbora – Ijudi su u velikom nuklearnom ratu nezadovoljni zbog pobjede desnice, ljevice ili centra zbrisali civilizaciju. Sve se zapravo dogodilo vrlo brzo – svaki kandidat je dobio po 25 posto, a nakon toga je počelo prebrojavanje glasova u Slavoniji gdje je za dva glasa slatio Mitrena XI. zbog svoje promjene zakona o biračkom tijelu. Prvotno je optužen da su za njega glasali živi-mrtvi koji su nakon kiborških implantata izgubili pravo glasa, a onda je Zyhir V. optužio sve ostale da su kupovali birače „snažnim telepatskim signalima na samim biralištima pomoći moćnih HAARP satelita u orbiti“. Samo jedna misao bila je potrebna za atomski arsenal s Mjeseca i sve je otišlo u Honduras. U Honduras? Da, tamo je Južna Tvrđogradnja, jedina monarhija koja je bila protiv okultokracije! No, danas čujemo da se i tamo organiziraju izbori – Adam ili Eva? Neka pobjedi bolji!

Mladen Ivanović

Već godinama nije koristio budilicu.

Oči su se otvorile same, kao električne grilje programirane na otvaranje u određeno vrijeme. Okrenuo je glavu i škiljeći pogledao kroz bistro staklo prozora raskošnog donjogradskog stana. Nebo je bilo modro, a zrake jutarnjeg sunca obojile su zlatne pruge na zidu sobe. Zanemarena budilica na noćnom ormariću pokazivala je pola sedam. Uz uzdah se okrenuo na leđa i zagledao u bijeli strop. Kratko je ležao meditirajući o tome kako se već desetljećima, kao programirani stroj, budi u isto vrijeme.

Ustao je, navukao papuče i odšetao do kupaonice. Mokrio je odsutno buljeći u keramičke pločice na zidu. Otupjeli mu je mozak presjekla misao kako nakon sto pedesete izdašno i lako jutarnje pišanje postaje prava blagodat. Pustio je vodu i stao pred ogledalo. Perući ruke gledao je u svoj odraz. Iz ogledala je u njega zurilo ostarjelo lice na kojem je bila vidljiva svaka od sto pedeset sedam godina. *Sranje, pomislio je gospodin Vladimir, svemu dođe kraj.*

Sjetio se kako su se prije devedeset godina smijali Radmanu kada je najavio da će prosječan ljudski životni vijek biti preko sto pedeset. Prvo su ga zvali Ludi Radman, a nakon što je komercijalizirao konačni proizvod nastala je prava pomama. Sjetio se gospodin Vladimir kako je na vrijeme predložio da se Radmanov tretman doda povlasticama zdravstvenog osiguranja saborskih zastupnika i kako je odluka u Saboru prošla glatko, bez otpora oporbe. Prvo, zbog toga što u tom trenutku nitko nije vjerovao da je Radmanovo otkriće doista učinkovito, a potom i zbog toga što se nijedna oporba nije bunila kada su se postojećim povlasticama zastupnika dodavale nove. Čak ni mediji nisu radili veliku buku oko toga. Tek nakon jedne generacije ljudi su počeli shvaćati posljedice Radmanovog tretmana. Reformiran je mirovinski fond i propisan obavezan radni vijek do sto tridesete godine života za žene i muškarce kojima je tretman dostupan, a mandat saborskih zastupnika produžen je na dvanaest godina. Bila je to velika promjena u socijalnom i političkom smislu, poput otkrića vatre. Pa ipak, pomislio je s gorčinom, njegovi kolege mogu njemu, Vladimиру, biti zahvalni što im je Radmanovo čudo dostupno od samoga početka. Andrija, Ivan, Jadranka, Tomislav ... i ona pederčina s dva imena ... svi su oni već prevalili sto pedesetu - čak i onaj nezahvalni klinac Zoran ima preko sto trideset - ali čini se da su gube nezahvalne zaboravile tko im je to omogućio.

Ogrnuo je kućni ogrtač, otišao u kuhinju i replikatoru naredio da mu napravi jaku crnu kavu. To je bio jedan od rijetkih poroka koji si je još smio priuštiti. Sjetio se kako su mu prije presađivanja srca, pluća i jetara rekli da mora prestati piti, pušiti i smanjiti težinu za 50 kilograma, uz prijetnju da će ga u protivnom izbaciti s prioritetne liste primatelja organa. „Govna jedna, mogli su pokazati malo više poštovanja za čovjeka koji je Domovini dao sve“, promrmljao je sebi u bradu.

Sa šalicom vruće kave u ruci ušao je u suncem obasjan dnevni boravak. Sjeo je u komunikacijsku fotelju, odložio šalicu i istovremeno uključio televizor i komunikator. Prelistao je prvih nekoliko od ukupno dvadeset tri programa Hrvatske televizije i ostavio program na kojem je mlađahna voditeljica pristaloga izgleda sa svojim sugovornikom, sredovječnim bijelcem s prevelikim naočalama, razgovarala o integraciji hrvatske manjine u kinesku zajednicu kod Starigrada. U pozadini kadra mutno se nazirao južni ulaz u Nacionalni park Starigrad-Paklenica okružen pagodama. Posebna kabelska televizija dostupna saborskim zastupnicima, višim državnim činovnicima i bogatijim građanima opskrbljivala ga je, doduše, s nekoliko stotina televizijskih programa na različitim jezicima, ali nikada ih nije gledao. Osim možda dva-tri programa Federacije Srpskih Zemalja jer je njihov jezik razumio prilično dobro, ali i to je bilo rijetko. Toliko rijetko da, znao je, čak i ako ga Državni direktor za komunikacije otkrije, neće biti posljedica. Sve ove godine nije svladao niti jedan zemaljski strani jezik, a onda su došli i oni drugi ... Dovraga, nikad se nije pomirio s tim da u Hrvatskoj više nije dovoljno znati reći „*hvala*“ već treba naučiti i „*doh je*“, „*muhuway su*“ ili intergalaktički „*khek'ho*“. Sa dvanaest milijuna Hrvata i devet milijuna doseljenika Hrvatska se bitno promijenila od trenutka kada se on počeo baviti politikom. Isključio je ton televizora i okrenuo se ekranu komunikatora koji ga je treptanjem upozoravao da ima osamnaest nepročitanih poruka.

Pogledom je brzo preletio poruke i uspostavio mentalnu listu prioriteta. Sedamnaest poruka poslali su birači iz njegovog okruga. Panonsko-hungarski, jedan je od najvećih u Hrvatskoj a protezao se od granice s Vlaškim kraljevstvom na jugu pa sve do predgrađa nekadašnjeg Kaposvara na sjeveru. Bile su to uobičajene pritužbe na rad korumpiranih regionalnih gubernatora, smanjenje kvote pitke vode u Osijeku, poziv na proslavu sedamdesete obljetnice osnivanja Hrvatske demokratske zadruge u Harkánu ... Polaganim povlačenjem prstiju po ekranu odložio ih je u posebnu mapu. Potom je pogledao preostalu poruku.

Poruka je stigla s adrese Manchu Wanga, predsjednika njegova kabineta. Pisalo je kratko „Javite se. Hitno je!“. Palcem je nespretno pritisnuo ekran na mjestu ikone za zvanje. Iako je svladao osnove nikad se, zapravo, nije posve naviknuo na to elektroničko sranje. To nije bilo osobito čudno ako se uzme u obzir da je rođen dvadesetak godina nakon početka komercijalnog korištenja televizije. Na ekranu je nakratko zaplesala pikselna slika uspostavljanja veze; potom se pojavilo Wangovo debelo, crveno lice koje je izgledalo kao da će se svakoga trenutka rasprsnuti.

„Predsjedniče“, počeo je Wang teško dišući, „javili su mi da Odbor za etiku i moral još nije prihvatio Agoštonovu inicijativu, ali da je na najboljem putu da to učini. Na sinoćnjem sastanku nedostajao im je jedan član za kvorum, pa su donošenje odluke odgodili za danas u pola dva. U međuvremenu su poziv osobnim glasnikom poslali Vukasu. Zvao sam ga već oko šest i najavio vaš dolazak pa predlažem da smjesta pođete do njega i pokušate ga odgovoriti od toga da podrži prijedlog. To nam je posljednja šansa.“

„Wang, što točno Agošton predlaže?“ mirno upita gospodin Vladimir srčući vruću kavu.

„Nabavu *TruthMastera*. Pojednostavljeni, radi se o novoj sjevernoameričkoj tehnologiji koja s velikom točnošću otkriva laganje. To nije ni slično onim starinskim uređajima od prije sto godina koje su zvali 'detektori laži' i koji su imali više psihološki učinak nego što su stvarno mogli razotkriti laganje. Ovo je posve novo i radi na razini očitavanja neuronske aktivnosti. Točnost je u fazi istraživanja bila devedeset devet zarez devedeset devet posto, i to na prilično

velikom uzorku. Agošton predlaže da se to ugradi u sabornicu. Ukratko, to znači da više nema muljanja na sjednicama. Kada izgovorite neistinu ekran zasvjetli crveno. Mislim da je sabornica samo početak, kasnije će vjerojatno tražiti da se oprema proširi na sobe u kojima zasjedaju odbori i administracija.“ Sa svakom izgovorenom riječi Wangovo disanje postajalo je sve teže, a lice je poprimilo nezdravu, tamnoljubičastu boju.

„Tko je sve podržao?“ upitao je Vladimir kratko.

„Teško je u ovom trenutku reći precizno. Prema mojim informacijama uz njega su Harmona, Radamant, Viborg i pola Centralnog zdruga SDP-a“, odvratio je Wang gotovo se gušći u svojoj pretilosti i nastavio: „Vrijeme nam ne ide na ruku i štогод mislimo učiniti, moramo to učiniti odmah.“

„Dobro“, reče Vladimir. „Idem do Vukasa. Javit ću se nakon što razgovaram s njim. Ti nazovi naše članove Odbora i objasni im da nipošto ne smiju podržati Agoštonovu inicijativu.“

„Ali, predsjedniče“, reče nervozno Wang, „neki od njih se ne slažu s tim. Već su se izjasnili da Agoštonov prijedlog, uz neke korekcije, smatraju prihvatljivim, a i ja mislim ...“

„WANG! NISAM TE PITAO ZA MIŠLJENJE NEGO SAM TI REKAO ŠTO MORAŠ UČINITI! PRIMI SE POSLA I SREDI TO KAKO ZNAŠ! RECI IM DA ĆU IM SE NAJEBATI MAJKE AKO PODRŽE AGOŠTONA! UČINI BILO ŠTO, SAMO MI NEMOJ DRŽATI PREDAVANJA JER ZA TO NEMAMO VREMENA!“ zaurlao je Vladimir u komunikator prije nego što je Wang dovršio rečenicu. Energičnim pokretom pritisnuo je ekran i rastočio Wangovo lice u tisuće šarenih točkica. Tišinu sobe prekidalo je samo njegovo teško, ubrzano disanje. *Pizda kineska*, pomislio je. *Najkorumpiraniji kurvin sin koji se ikada rodio u Hrvatskoj, a sada mi drži moralne prodike*. Pogledom je pretraživao ekran i pritisnuo traženu tipku. Ukazalo se lice njegova vozača.

„Izvolite, gospodine predsjedniče“, pristojno se javio vozač.

„Pripremi vozilo. Silazim za petnaest minuta“, reče Vladimir odrješito, ne čekajući odgovor, rasprsne i vozačeve lice u šarene točkice.

Isključio je komunikator, ustao i odšetao do garderobe. Odabrao je tamnoplavu odijelu klasičnoga kroja s kraja dvadesetog i početka dvadeset prvog stoljeća, kakvih je u ormaru, šivanih po mjeri, imao nekoliko. Doduše, danas su šnajderi bili rijetki, a cijena odijela od vunenog štora krojenog po mjeri bližila se cijeni boljeg vozila. Ali, kao predsjednik HDZ-a i saborski zastupnik mogao si je to priuštiti, a i nije se mogao zamisliti u nekom od polimerskih odijela koja su postala hit u posljednjih četrdeset godina. Odabrao je kravatu, jednu od onih koje čuva preko sto godina. *Kravata*, pomislio je, *rijedak stvarni hrvatski doprinos ljudskoj civilizaciji*. Pomalo zaboravljen modni dodatak koji danas u pravilu nose gospoda preko sto. Vežući kravatu u zamršeni čvor pomislio je kako se već godinama nije oblačio sam. Desetljećima ima slugu za oblačenje – danas se to zove *referent za odjevanje* – ali mu je danas dao slobodno. Nije planirao da će morati hitno izaći. I referent za odjevanje bila je njegova izmišljotina. Pogodnost je dodijeljena svakom saborskemu zastupniku starijem od sto godina. Pomislio je kako to nije ništa doli vraćanje

feudalizma na mala vrata, samo je ovo bilo još i bolje jer je račun plaćao državni proračun. Stao je pred ogledalo i rukama energično nategnuo donji rub sakoa kako bi izravnao male nabore na grudima. Kada se uvjeroio da izgleda besprijeckorno, zakoračio je u lift i glasno rekao: „Garaža!“ Blaga neugoda u želucu rekla mu je da je lift krenuo prema dolje.

Kratka vožnja protekla je u tišini. Vozač je zaustavio vozilo ispred visoke zgrade u Ulici Dubravke Š., čijim je pročeljem dominiralo staklo i čelik. Izašao je iz vozila, ušao u prostrano predvorje i uputio se prema bateriji od dvadesetak brzih liftova koji su vozili na katove iznad pedesetog. Nekoliko sekundi nakon što je pritisnuo tipku poziva vrata su se uz blagi šum otvorila i gospodin Vladimir je zakoračio u lift. *Referentu za okomiti transport* – tako je pisalo na prsima mladića koji je stajao pored komplikirane ploče s puno prekidača i raznobojnih lampica rekao je broj kata na koji ide i zauzeo mjesto među putnicima, odsutno gledajući u leđa muškarca koji je stajao ispred njega. Nekoliko trenutaka nakon što je osjetio blagi pritisak u nogama vrata su se otvorila na njegovom katu. Izašao je u skupini od nekoliko ljudi i uputio se u Vukasov ured.

Norman Vukas bio je zastupnik HSS-a ili Hrvatske seljačke struje, marginalne političke stranke koja se već čitavo stoljeće borila za opstanak i koja je od svoga osnutka, prema Vladimirovom najboljem sjećanju, zastupala isključivo interes stranačkih dužnosnika. Pa ipak, u posljednjih je stotinu godina svaka hrvatska vlada morala računati na to da različitim privilegijima nekolicinu zastupnika HSS-a prikloni vladajućoj većini. Pritom je HSS-ovcima bilo posve svejedno: lijevi, desni, srednji, gornji, donji, humanoidi, Kinezi, Hrvati ... samo ako je ponuda dobra. Ljudi su ponekad stvarno ovce i treba ih šišati, razmišljaо je gospodin Vladimir dok ga je Vukasova tajnica provela kroz širom otvorena vrata Vukasovog ureda.

Vukas ga je dočekao nasmiješena lica, stojeći raširenih ruku na sredini raskošne sobe. „Vlado, kakvo ugodno iznenađenje! Uđi, uđi.“ Rukovali su se.

„Izvoli, sjedni.“ Rukom je pokazao na kožnu garnituru u kutu sobe. Gospodin Vladimir je odšetao do prve fotelje i sjeo.

„Mogu li te ponuditi nečim?“ upitao je Vukas pokazujući glavom prema replikatoru. Sjeo je nasuprot gospodina Vladimira.

„Ne, hvala. Već sam popio kavu.“ odgovorio je gospodin Vladimir gnijezdeći se u predimensioniranoj sjedalici. „Prijeći ću odmah na stvar. Javili su mi da je Agošton pokrenuo neku inicijativu pred Odborom za etiku i moral, ali da jučerašnje glasovanje nije uspjelo radi nedostatka kvoruma. Znaš li nešto o tome?“ završio je gledajući sugovornika ravno u oči.

„Gotovo ništa,“ reče Vukas izdržavajući Vladimirov pogled. „Osim da sam dobio poziv za hitnu sjednicu koja će se održati danas u pola dva i da se radi o nekakvoj novoj tehnologiji koja će na revolucionaran način promijeniti etiku i moral društva. Ma, Vlado, to je pizdarija. Takvih smo se revolucionarnih izuma nagledali u posljednjih tridesetak godina.“

„Nije to nekakva nova tehnologija već sjevernoameričko sranje koje čita laganje“, odvratio je gospodin Vladimir. „Ako to pustimo unutra, više ništa neće biti isto!“ nastavio je žestoko gestikulirajući rukama. „Možeš li zamisliti rad Sabora u kojem se za svaku izrečenu neistinu oglasi zvučni signal? Ubrzo od buke nećemo moći razgovarati sami sa sobom. Vukas, to ne smije proći Odbor. O tome sam se došao s tobom dogovoriti. Ako ova stvar prođe posljedice su nesagledive, osobito za nas i naše saveznike. Ako ta tehnološka pizdarija sada uđe u Sabor, samo je pitanje vremena kada će doći do sudova ili dobiti portabl inačicu pa više neće moći lagati niti vlastitoj ženi.“

Njušeći probitak za sebe Vukas je postao oprezan. „Pa, ako i je tako ozbiljno kako govorиш, nisam siguran o čemu se ti i ja možemo dogovoriti. Ja imam samo jedan glas i ako je većina u Odboru spremna podržati ...“

„Ne seri, Vukas!“ prekinuo ga je gospodin Vladimir. „Da, ti imaš samo jedan glas ali, kao što se s HSS-om događalo i u proteklih stotinjak godina, pokaže se da je taj glas važan i da se za njega mogu dobiti neke protuusluge. Zato se nemoj praviti nevješt jer se predugo poznajemo.“ Gospodin Vladimir nagnuo se prema Vukasu i nastavio tišim glasom: „Još ništa nije gotovo jer Agošton bez tebe nema većinu u Odboru. Ako danas glasuješ protiv prijedloga, on ga ne može ponoviti za manje od dvije godine. Dotad ćemo smisliti kako da zabranimo uvođenje tako opasne tehnologije u parlament, pa makar i Ustav morali mijenjati! Uostalom, u posljednjih se sto godina hrvatski Ustav mijenjao preko dvadeset puta i nikome ništa. Dakle, sve što trebaš učiniti je ili ne otići na sjednicu ili, ako ti je tako draže, otići i glasovati protiv Agoštonova prijedloga.“

„Što nudiš?“ kratko je upitao Vukas.

„Konačno vodimo konstruktivan razgovor“, zadovoljno se osmehnuo gospodin Vladimir. „Gledaj, znam da je s pet od ukupno petsto zastupnika u Saboru teško doći bliže lovi. Potežu vas po nekakvim beznačajnim komisijama, a pod kontrolom nemate niti jedno ministarstvo ili javno poduzeće. Ništa, nula, niš“, nastavio je Vladimir gledajući Vukasa u oči. „I ti dobro znaš da se to neće promijeniti samo od sebe jer ste marginalci. Zato dobro razmisli o ovoj prilici. Nudim ti mjesto direktora Hrvatskih javnih kuhinja ...“

„Ma, daj, Vlado ...“ započeo je Vukas uz grimasu nezadovoljstva.

Gospodin Vladimir prekinuo ga je stavivši prst na usta. Nastavio je sugestivno, tiho i odrješito: „Ne, dobro razmisli! Gdje ima sirotinje ima i love. A sirotinje ne nedostaje od kada mi vodimo igru. HAJEKA je jaka firma s dobrom perspektivom. Na mjestu direktora miran si do kraja mandata. Ako si dovoljno mudar, možda i dulje od toga.“

Vukas je ustao i počeo šetati ukrug ispred Vladimira. Nakon nekoliko krugova zastao je i upitao: „A kako to misliš učiniti?“

„To nije tvoja briga“, odgovorio je gospodin Vladimir. „Ali, ako baš moraš znati, dogovorit ćemo to s Odborom za suzbijanje siromaštva koji imenuje direktora HAJEKE. Iako nemamo predsjednika Odbora, tamo smo dovoljno jaki jer imamo puno prijatelja.“

Vukas je ponovo sjeo u fotelju, načas zastao da razmisli, a potom se nagnuo prema Vladimиру: „Hoću saborsku kabelsku televiziju, zdravstveni paket za starije zastupnike i povlaštenu mirovinu.“

„Dogovoreno“, reče gospodin Vladimir ustajući i pružajući ruku na rukovanje.

„Tek tako, dogovoreno?“ upita Vukas uzvraćajući rukovanje.

„A što bi ti htio? Pisanu potvrdu? Pobogu, Vukas, pa znaš da se ovakve stvari ne stavlju na papir.“ odvratio je gospodin Vladimir. „Učini kako smo se dogovorili i ne razbijaj glavu“, pomirljivo će gospodin Vladimir čvrsto držeći Vukasovu ruku dok ga je gledao ravno u oči. „Govno HSS-ovsko“, pomislio je u tom trenu, „prodao bi vlastitu mater za zdravstveno osiguranje. Ali, vidjet ćeš na kraju kako igraju veliki igrači.“ Ustao je i odšetao iz Vukasovog ureda.

Na povratku kući odsutno je gledao kroz prozor vozila i razmišljao kako će riješiti ovu stvar s Vukasom. Naravno da mu nije mislio prepustiti mjesto direktora HAJEKA. To je mjesto ionako već bilo dogovoren za onog malog iz Ličko-slovenskog okruga. Kad Agoštonova inicijativa propadne nekoliko će dana Vukasa izbjegavati, a nakon toga će mu reći da stvar nažalost nije uspjela. Ponudit će mu mjesto šefa Agencije za razvoj obrazovanja. *Obrazovanje*, prošlo mu je mislima. *Tu ionako nikada nije bilo love. Budala. Još bi i kabelsku i zdravstveno. Kako da ne, samo smo tebe čekali.* Vozilo se zaustavilo ispred njegove zgrade. Pričekao je da mu vozač otvoriti vrata, polako izašao na pločnik, diskretno kimnuo čuvarima pred ulazom i nestao u zgradu.

Ušao je u stan, skinuo teški vuneni sako, olabavio kravatu i sjeo u komunikacijsku fotelju. Upalio je komunikator i pregledao sandučić ulaznih poruka. Radovao se što novih poruka nije bilo; to je bio dobar znak. Odabrao je nekolicinu jutrošnjih poruka i odsutno napisao kratke odgovore. Gotovo da nije niti razabirao o čemu piše, ali to nikada i nije bilo važno. Imao je taj dar da se ljudima bavi kao sekundarnim zanimanjem, a da to tek rijetki mogu prepoznati. Tako je i opstao preko sto godina u hrvatskoj politici a, ako se njega pita, spremjan je i na drugih sto. Pogledao je na sat. Jedanaest i petnaest. Pritisnuo je ikonu za zvanje, a na ekranu komunikatora začas se ukazalo pretilo lice Manchu Wanga.

„Predsjedniče“, započeo je Wang sopćući, „kako je prošlo s Vukasom?“

„Vukas je u redu. Sve je dogovoreno. Jesi li razgovarao s našim članovima Odbora?“ upitao je gospodin Vladimir.

„Sa svakim ponaosob“, dahtao je Wang. „Prenio sam vašu poruku i svi su potvrdili da neće podržati Agoštona. Uostalom“, nastavio je, „shvatili su zbog čega im to nikako ne ide u prilog.“

„Dobro, Wang.“ rekao je gospodin Vladimir. „Ovo je bilo naporno prijepodne i ja će malo odrijemati. Ti podi na sastanak Odbora u pola dva i javi mi kako je reagirao Agošton nakon što je njegova inicijativa neslavno propala.“ Pritisnuo je tipku za prekid veze i Wangovo je lice nestalo u šarenim točkicama.

Razodjenuo se i ogrnuo kućnim ogrtačem. Otišao je do kupaonice i iz ormarića s lijekovima izvadio dvije pilule.

Jedna je bila Radmanov *LongLife* a druga obična tableta za spavanje. Od replikatora je zatražio negaziranu vodu. Kada je čaša bila puna naglim je trzajem glave progutao obje tablete obilato ih zalijavajući vodom. Odšetao je do komunikatora i uključio glazbu. Iz zvučnika su se prosuli tihi zvuci tamburice; „Slavonijo, ja sam tvoje dijete ...“ pjevali muški glas. Pomislio je gospodin Vladimir kako ga taj zvuk nije napustio niti nakon sto pedeset godina. Potom je legao u krevet i zaspao.

Probudio ga je iritantni, ponavlјajući zvuk komunikatora koji mu je iz dnevnog boravka javljaо da ga netko treba. Skrenuo je pogled na nekorištenu budilicu na noćnom ormariću. Pola pet. „Dovraga!“ proletjelo mu je glavom. „Ove tablete za spavanje su stvarno dobre. Morat ću ih nabaviti više.“ Ustao je i, još omamljen od sna, otišao do dnevnog boravka, sjeo u komunikacijsku fotelju i pogledao ekran. Pulsirajuća ikona praćena ponavlјajućim digitalnim zvukom govorila je da ga zove Wang. Udobno se namjestio i pritisnuo ekran.

„Wang, nahrani mi taštinu. Slušam.“ rekao je gospodin Vladimir sneno se osmjejući.

„PREDSJEDNIČE, KATASTROFA!“ započeo je Wang teško dišući. „ODBOR JE USVOJIO AGOŠTONOVU INICIJATIVU!“

„Kako za ime boga?“ promucao je gospodin Vladimir. „Pa rekao si da si razgovarao s našima i da su svi ...“

„Vukas, predsjedniče! Vukas je zajebo' stvar! Došao je na sjednicu i podržao Agoštona.“ Wangov glas je prešao u visoku frekvenciju, gotovo je vrištao. „Kasnije sam saznao da je Vukas prije nekog vremena dobio na probu prototip *TruthMastera* i da su mu ga ugradili u ured! Danas ujutro kad ste išli kod njega, jeste li bili posve iskreni s njim?“ upitao je. „Ako niste, vjerojatno mu je to tehnološko sranje javilo da ga muljate i onda je ...“ nastavljao je uporno Wang.

„PRESTANI, WANG! PRESTANI!“ zaurlao je gospodin Vladimir. Odjednom je nastala tišina. Wangovo crveno lice zurilo je iz komunikatora, gotovo na rubu suza. „Predsjedniče“, rekao je drhtavim glasom, „što ćemo sada učiniti?“

Gospodin Vladimir buljio je u Wangovo lice na ekranu ne vjerujući onome što je čuo. Osjetio je slabost zbog spoznaje da je nakon sto godina u politici tako lako nasjeo. *U pizdu materinu*, pomislio je, *pa to ne može biti...* U njegovoj su se glavi poput ubrzanog filma počele izmjenjivati slike: stranački sastanci, koalicijski dogovori, izbori, invalidske mirovine, saborske rasprave, školski ispiti ... Sve će se to iz temelja promijeniti. Na trenutak um mu se umirio kada je pomislio na sudsku raspravu od prije mnogo godina u kojoj je sudjelovao kao svjedok. Kada si mogao iskazivati po savjesti, a ne po istini. Potom je mentalna oluja ponovo krenula. *Nema više laganja u javnosti*, proletjelo mu je glavom. Pomislio je kako je istina relativna. Svatko ima svoju istinu, a narod ionako na kraju čuje ono što želi. Politika nikada nije bila istina. Politika je oduvijek bila umijeće da druge uvjeriš kako je tvoja istina ona prava. Tu se malotko mogao nositi s njim. Ali s tom novom tehnologijom ...

Citavo vrijeme Wang je zurio u njega. Prošlo je nekoliko minuta prije nego što je tiho zaustio: „Predsjedniče...“ Gospodin Vladimir prekinuo ga je mirnim glasom: „Wang, ništa nećemo učiniti. Ne danas. Javit ću ti se sutra. Ako nazovu novinari reci da se ne osjećam dobro i da danas ne mogu davati izjave.“ Pritisnuo je ekran i pretvorio Wanga u šarene točkice.

Dugo je nepokretan sjedio ispred komunikatora. U jednom trenutku na ekranu se pojavila ikona poziva praćena digitalnim zvukom. Ne gledajući tko ga zove nagnuo se i isključio uređaj. Još je neko vrijeme ostao sjediti buljeći u tamnosivi ekran. Potom je ustao i prošetao do dnevnog boravka. Stao je ispred prozora i zagledao se u prizor na ulici.

Pomislio je kako je to bilo lijepih stotinjak godina njegova života. Od provincijskog odvjetnika dogurao je do prvog čovjeka stranke i predsjednika parlamenta. Sjetio se kako je nebrojeno puta stao pred ljudi i govorio im o izgradnji nove Hrvatske, Hrvatske jednakosti i pravičnosti, Hrvatske u kojoj si svoj na svome, kako su mu skandirali i voljeli ga. Pa ipak, priznao je sam sebi da je to bilo uglavnom pitanje njegove govorničke vještine, jer rijetko je govorio ono što doista misli. Nikada se nije radilo o narodu. Narod je glup, lako mu se podmentne ono što želi čuti. Radilo se o samopotvrđivanju, ugodnom životu, o kruhu bez motike, o Radmanovom tretmanu i saborskoj kabelskoj televiziji, sitnim privilegijima koji te izdvajaju iz mase...

Pogled mu je privukao elektronički zaslon na krovu obližnjeg kioska, koji je najavljivao večernje izdanje dnevnih novina. Preko zaslona je polako prelazila poruka „SABOR UVODI TRUTHMASTER. HRVATSKA POSTAJE DRUŠTVO ISTINE. ODZVONILO LAŽNIM OBEĆANJIMA.“

„Možda je ipak došlo vrijeme da se prestanem aktivno baviti politikom“, pomislio je gospodin Vladimir Š. Iz džepa kućnog ogrtača izvadio je dvije pilule, uzeo čašu negazirane vode iz replikatora i pošao prema spavaćoj sobi.

20
13

ISBN: 9789539865380

